

Agentura Gevak s.r.o.

Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Česká asociace pedagogického výzkumu

PEDAGOGICKÝ VÝZKUM SPOJNICE MEZI TEORIÍ A PRAXÍ

Sborník anotací
z XXII. konference České asociace pedagogického výzkumu
konané ve dnech 8. – 10. září 2014 v Olomouci

Jana Poláková Vašátková
Pavla Vyhnálková
(eds.)

Olomouc 2014

PEDAGOGICKÝ VÝZKUM: SPOJNICE MEZI TEORIÍ A PRAXÍ
Sborník anotací z XXII. konference České asociace pedagogického výzkumu

Editoři:

doc. Mgr. Jana Poláchová Vašátková, Ph.D.

Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.

OBSAH

Předmluva	15
Plenární jednání	
Vztah pedagogické teorie, pedagogického výzkumu a pedagogické praxe – trochu jinak <i>Jiří Mareš</i>	18
Teorie sociálních věd a jejich vztah k pedagogickému výzkumu <i>Miroslav Dopita</i>	18
O povaze pedagogické teorie aneb kam s výchovnými ideály v pedagogické vědě? <i>Martin Strouhal</i>	19
Sekce 1 – Teorie a metoda v pedagogice	
Teoretická a metodologická východiska gender history v pedagogice <i>Eva Dvořáková Kaněčková</i>	22
Kvalitativní výzkum – nástroj interpersonálního porozumění lidským zámerem a lidskému konání <i>Dušan Kostrub</i>	23
České pedagogické časopisy: jejich využívání jako informačních zdrojů <i>Jan Průcha</i>	24
Metodika 3A jako spojnice mezi teorií a praxí (teoretická a metodologická východiska metodiky 3A v cyklu sdílení znalostí) <i>Jan Slavík, Tomáš Janík, Petr Najvar</i>	25
„Čistý jazyk“ jako výzkumný nástroj pro detekci tacitních znalostí studentů učitelství <i>Vlastimil Švec, Jan Nehyba, Blanka Pravdová, Petr Svojanovský, Kateřina Čásková</i>	26

© Agentura Gevak s.r.o.
Olomouc 2014

ISBN 978-80-86768-91-5

Dialogismus a dialogické přístupy k výzkumu <i>Interakce ve třídě</i> <i>František Tůma</i>	28	Sekce 3 – Vychovávaný a vzdělávaný jedinec	
Možnosti využití metody ukotvujících vinět při zjišťování znalostí a dovedností v oblasti informačních a komunikačních technologií <i>Hana Voňková, Jan Hrabák</i>	29	Vliv temperamentu na rizikové projevy v chování mladistvých <i>Tomáš Čech, Pavlína Hlaváčová</i>	44
Potenciality a limity srovnávacích výzkumů vzdělávání ve vztahu k teorii a praxi <i>Eliška Walterová</i>	30	Nuda studentů střední školy <i>Ingrid Čejková</i>	45
Učitel v době normalizace <i>Jiří Zounek, Michal Šimáně, Dana Knotová</i>	31	Postoje žáků/studentů k anglickému jazyku během základní a střední školy a jejich utváření <i>Monika Černá</i>	46
Sekce 2 – Podmínky současného světa jako výzva pro pedagogickou teorii i praxi		Kázeňská opatření v praxi na 2. stupni základní školy <i>Josef Hanák</i>	47
Úskalí a sociální podmíněnost přechodu z mateřské školy do 1. třídy ZŠ (symposium) <i>David Greger, Jana Straková, Martin Chvál, Jaroslava Simonová, Zuzana Svobodová</i>	34	Využití generického modelu poznávacího procesu při explanaci nástrojů a postupů využívaných studenty vysoké školy pro budování vlastních učebních sítí <i>Milan Klement</i>	48
Zmapování odborného školského diskursu utvářejícího podmínky edukace romských žáků <i>Dušan Klapko, Lenka Remsová</i>	36	Design výzkumu vlivu vyučovacích metod na postoje žáků k předmětu pedagogika <i>Jitka Nábělková, Jitka Plischke</i>	49
Vztahy rodiny a školy: na příkladu rodin cizinců <i>Ksenia Kryuchkova</i>	37	Diagnostika jako jeden z nástrojů při výzkumu volby školy <i>Helena Picková</i>	50
Jak učitelky mateřských škol vnímají svoji profesní zdatnost pro spolupráci s rodiči <i>Jana Majerčíková, Zora Syslová</i>	38	Strategie práce s textovými materiály při domácí přípravě žáků na výuku <i>Zuzana Sikorová, Iva Červenková</i>	51
Cesty k výchovnému partnerství pedagogů s rodiči (partnerství pro učení) <i>Magdalena Marešová</i>	40	Prostředí diagnostického ústavu očima jeho klientů <i>Martin Štátný</i>	53
Výzkumný konstrukt vrstevnické vztahy jako faktor ovlivňující postoje žáků ke vzdělávání a jejich prospěch <i>Michaela Spurná</i>	41	Sekce 4 – Učitelé a jiní pedagogičtí pracovníci	
		Využití audiozáznamu vlastní výuky v přípravě lektorů angličtiny <i>Dana Hánková</i>	56
		Determinanty rozvoje a udržování expertnosti učitelů cizích jazyků <i>Světlana Hanušová, Věra Janíková, Klára Kostková</i>	57
		Psychologické aspekty výučbového stylu VŠ učitelů a odborné angličtiny <i>Sandra Kotlebová</i>	58

Využití Obrázkového testu školských situací v tréninkových programech rozvíjejících sociálně-psychologické kompetence <i>Miroslava Lemešová</i>	59	Identifikace potřeb začínajícího učitele v kontextu vysokoškolské přípravy <i>Milúše Vitečková</i>	72
Učitelé sledují videozáznamy výuky: analýza obsahové a procesní dimenze profesního vidění <i>Eva Minaříková, Tomáš Janík, Michaela Pišová, Klára Kostková, Miroslav Janík</i>	60	Reflexe bází moci učitelů žáky druhého stupně základních škol <i>Kateřina Vlčková, Jan Mareš</i>	73
Mezigenerační učení ve škole <i>Petr Novotný, Karla Brücknerová</i>	61	Proměny kvality výuky fyziky po osmi letech – případy tří učitelů <i>Vojtěch Žák</i>	74
Theory and practice of Polish research on the teaching profession <i>Miroslawa Nowak-Dziemianowicz</i>	63	Sekce 5 – Cíle a obsah výchovy a vzdělávání	
Názory na osobnostní vlastnosti a androdidaktické umění lektora v jazykových kurzech pro dospělé imigranty v České republice a Švédsku – komparativní studie <i>Milena Öbrink Hobzová</i>	64	Kurikulární reforma pět let poté: nezamýšlené efekty <i>Dominik Dvořák, Karel Starý, Petr Urbánek</i>	78
Prototypový charakter expertnosti: ilustrace životními příběhy a komplexními „profily“ učitelů <i>Michaela Pišová, Petr Najvar</i>	65	Známé – neznámé identity v učebnicích cizích jazyků <i>Jana Kubrická</i>	79
Analýza pedagogické situace jako součást státních závěrečných zkoušek učitelů oborů <i>Miroslav Procházka, Iva Žlábková, Iva Stuchlíková</i>	66	Čtenářská gramotnost českých žáků: kritická místa z pohledu obsahové analýzy žákovských odpovědí <i>Veronika Laufková</i>	80
Učitel začátečník v kontextu vnímané sebeúčinnosti a jeho pregraduální příprava v rovině osobnostního a profesního rozvoje <i>Andrea Rozkocová</i>	67	Čítanky a hodnotová výchova na druhém stupni základní školy <i>Pavčina Lišovská, Vlasta Řeřichová</i>	81
Interakční a komunikační styl učitele na alternativní a standardní škole <i>Nikola Sklenářová</i>	68	Proměny kurikul pro předškolní vzdělávání ve francouzsky a německy mluvících zemích v Evropě <i>Jana Uhlířová, Barbora Loudová Stralczyňská</i>	82
Ako riešia záťažové školské situácie študenti a študentky učiteľstva <i>Lenka Sokolová</i>	69	Sekce 6 – Procesy a výsledky výchovy a vzdělávání	
Dialogické jednání – k otázce psychosomatické a pedagogické kondice <i>Stanislav Suda</i>	70	Meranie výstupov etickej výchovy <i>Martin Brestovanský</i>	86
Přínosy mentora a mentoringu na pedagogické praxi z pohledu studentů <i>Michaela Velechovská</i>	71	Analýza výukových situací rozvíjejících kompetenci k řešení problémů ve výuce přírodovědy na 1. stupni ZŠ: výsledky předvýzkumu <i>Tereza Češková, Karolína Pešková</i>	87
		Dětská kresba jako jedna z možností zkoumání vnímání přírody dětmi z mateřských škol <i>Jana Fančovičová, Milan Kubiato, Kristýna Balátová</i>	88
		Měření rozvoje diskurzivní kompetence v cizojazyčném akademickém psaní v anglickém jazyce: metodologie a vybrané výsledky předvýzkumu <i>Gabriela Hublová</i>	89

Uplatnění metodiky 3A při výzkumu edukačního procesu ve výuce <i>Tomáš Janík, Jan Slavík, Petr Knecht</i>	91	Parciální poznatky z výzkumu recepce poezie mladými čtenáři v konfrontaci s efekty edukace v oblasti základního vzdělávání <i>Jana Sladová, Jaroslav Vala</i>	107
Příležitosti k rozvíjení kompetence k řešení problémů ve výukových situacích zeměpisu: aplikace metodiky AAA <i>Petr Knecht, Veronika Lokajíčková</i>	92	Vliv ICT na proces učení očima vysokoškolských studentů <i>Hana Staudková</i>	108
Práce s kritérii hodnocení na českých školách: příklady dobré praxe <i>Veronika Laufková</i>	93	Řízená sebereflexe žáka jako součást interakce mezi učitelem a žákem <i>Dominika Stolinská, Pavlína Částková</i>	110
Uplatňování podob moci studenty učitelství v průběhu výukové praxe <i>Kateřina Lojdová, Josef Lukas</i>	94	Učitel a žáci v dialogickém vyučování <i>Klára Šedřová, Zuzana Šalamounová, Roman Švaříček, Martin Sedláček</i>	111
Global Storylines jako nástroj výchovy a vzdělávání <i>Ivana Márová, Lenka Slepíčková</i>	95	Proměna učitelské zpětné vazby vlivem participativního akčního výzkumu <i>Roman Švaříček</i>	112
Vtělené modelování jako metoda učení a vyučování <i>Jan Nehyba</i>	97	Návrh kategoriálního systému pro komunikaci v procesu formativního hodnocení dětského výtvarného projevu <i>Markéta Švrčková Nedebová</i>	113
Zpětná vazba v písemném projevu v hodinách angličtiny <i>Kateřina Novotná</i>	98	Výsledky předvýzkumného šetření zaměřeného na identifikaci mylných představ v genetice <i>Jana Vlčková, Milan Kubiátko</i>	114
Finanční gramotnost na základních školách z pohledu výukových metod <i>Alena Opletalová, Andrea Buiová</i>	99	Typické sekvence a shluky žákovských strategií na konci základního vzdělávání ve vazbě na úspěšnost řešení jazykových úloh KET <i>Kateřina Vlčková, Klára Kostková, Karolína Pešková, Miroslav Janík</i>	115
Subjektivní pojetí výuky z pohledu účastníků dobrovolnických vzdělávacích stáží v Africe <i>Veronika Oplocká</i>	100	Typické shluky a řetězce strategií mluvení v angličtině u jazykově úspěšných žáků na konci povinného vzdělávání <i>Kateřina Vlčková, Kateřina Švejdičková</i>	116
Mezigenerační učení v komunitě <i>Milada Rabušicová, Lenka Kamanová, Kateřina Pevná</i>	101	Mezinárodní trendy ve výuce čtenářských strategií a jejich možná aplikace v českých školách (metodologie probíhajícího výzkumu a první výsledky) <i>Ladislava Whitcroft</i>	118
Východiska pro realizaci výzkumu o formativním hodnocení v badatelsky orientovaném vyučování <i>Lukáš Rokos, Iva Žlábková</i>	103	Osobnostní pojetí žáka ve výuce elementární aritmetiky <i>Renáta Zemanová, Petra Váňová</i>	119
Romští žáci na základní škole <i>Iveta Rožníčková</i>	104		
Charakteristiky výukové komunikace a učení žáků <i>Martin Sedláček, Klára Šedřová</i>	105		
Prejavy výtvarnej komunikácie prostredníctvom umenia a úlohy pre študentov odboru primárneho učiteľstva <i>Alena Sedláková</i>	106		

Sekce 7 – Teorie a praxe fungování výchovných a vzdělávacích institucí

Kvalita učitele v kontextu diferencovaného školského systému <i>Monika Boušková.</i>	122
Schooling in capitalist Poland: changes in the Polish education after 1989 <i>Katarzyna Gawlicz, Paweł Rudnicki, Marcin Starnawski</i>	123
Inkluze v základní škole: případová studie <i>Lenka Hloušková, Kateřina Trnková, Bohumíra Lazarová, Milan Pol</i>	124
Zástupce ředitele a jeho podíl na vedení české školy <i>Lucie Hrachovcová</i>	126
Prezentace prvních výsledků z Mezinárodního šetření o vyučování a učení (TALIS) 2013 <i>Vendula Kašparová</i>	127
Současné muzeum a jeho edukační možnosti na počátku 21. století <i>Jolana Lažová</i>	128
Funkce školy: případové studie <i>Jana Poláchová Vašítková, Jitka Plischke, Michaela Prášilová</i>	129
Charakteristiky učitelů základních a středních škol <i>Monika Součková, Petr Urbánek</i>	130
Bílá místa na mapě jménem „víceleté gymnázium“ <i>Petr Sucháček</i>	131
České muzejní expozice z pohledu vzdělávání návštěvníků <i>Petra Šobáňová</i>	132
Možnosti využití dat z výročních zpráv ZŠ ve vícečetné případové studii <i>Petr Urbánek, Dominik Dvořák, Karel Starý</i>	133
Fluktuace učitelských sborů ve vícečetné případové studii základní školy <i>Petr Urbánek, Miroslav Koucký, Dominik Dvořák, Karel Starý</i>	134

Sekce 8 – Posterová sekce

Budování znalosti obsahu u studentů učitelství anglického jazyka <i>Monika Černá, Irena Reimannová, Helena Zitková</i>	138
Doktorand pedagogiky v kontextech súčasnej vysokoškolskej edukácie (charakteristika doktorandského štúdia v komparatívnom kontexte SR a ČR) <i>Marta Černotová, Mária Dupkalová</i>	139
Současné trendy vzdělávání pedagogických pracovníků středních škol <i>Lenka Danielová, Dita Janderková</i>	140
Proenvironmentální postoje učitelů středních odborných škol jako předpoklad biofilní orientace vzdělávání <i>Marie Horáčková</i>	142
Edukace jako sociálně konstruovaná kategorie – proměny teoretického obsahu a struktury edukace v procesu pregraduální přípravy učitelů na UP v Olomouci <i>Štefan Chudý, Pavel Neumeister, Bohdana Richterová, Lucie Kučerová</i>	143
Hodnocení mikroskopických dovedností žáků 2. stupně základních škol a nižšího stupně víceletých gymnázií – informace o připravovaném výzkumném šetření <i>Martin Jáč</i>	145
Faktory ovlivňující motivaci řešitelů celostátního kola Biologické olympiády k účasti v soutěži <i>Vanda Janštová, Martin Jáč, Radka Dvořáková</i>	146
Výskyt miskoncepcí v závislosti na obtížnosti látky v geografii – možnosti výzkumu <i>Tereza Kocová, Miroslav Marada</i>	147
Didaktická znalost obsahu jako klíčový nástroj realizace kompetencí učitele v reflexi pedagogické praxe studentů učitelství přírodopisu <i>Jitka Kopecká</i>	149
Možnosti rozvoja kritického myslenia študentov učiteľstva <i>Martina Kosturková</i>	150
Dynamika prostorových vztahů v poskytování základního vzdělávání: případ dvou českých venkovských oblastí <i>Silvie Rita Kučerová, Jan D. Bláha, Zdeněk Kučera</i>	151

Příroda jako prostředí ovlivňující výchovný proces v lesních mateřských školách <i>Stanislav Michek</i>	153	Nový klavírní recitál dítěte mladšího školního věku v postojích rodiny: pokračující akční výzkum na ZUŠ <i>Zdeněk Vašíček</i>	167
SOCIOKLIMA – možnosti diagnostiky sociálního začlenění žáků v prostředí školní třídy <i>Milena Mikulková</i>	154	Specifika práce s dětmi cizinců v prostředí školy <i>Markéta Zachová</i>	168
Utváření klimatu třídy s žákem se specifickou poruchou chování <i>Marie Najmonová</i>	155	Osobnostní pojetí žáka ve výuce elementární geometrie <i>Renáta Zemanová, Petra Vaňková</i>	170
Historiografie dějin pedagogiky – nová oblast výzkumu, možné metodologické přístupy <i>Pavel Neumeister, Štefan Chudý, Lucie Kučerová, Bohdana Richterová</i>	156	Abecední seznam autorů anotací	172
Mapa četnosti geografických jmen jako jeden z nástrojů hodnocení regionálních učebnic zeměpisu <i>Kateřina Novotná, Silvie Rita Kučerová, Jan Hátle</i>	157		
Skúšanie a hodnotenie študentov na vysokej škole <i>Edita Poórová</i>	158		
Preference žáků pro různé typy zoologických objektů ve výuce biologie: radši fotky nebo válce? <i>Barbora Sailerová, Jan Mourek</i>	159		
Klima třídy na 2. stupni základních škol z hlediska projevů rizikového chování ve třídě <i>Jitka Skopalová, Helena Grečmanová</i>	161		
Představení výsledků předvýzkumu Rozvoj profesních kompetencí u budoucích a začínajících učitelů <i>Pavla Soukupová</i>	162		
ASSIST-ME: výzkumný projekt ověřující možné postupy formativního hodnocení při badatelsky orientované výuce přírodovědných oborů a matematiky <i>Iva Stuchlíková, Iva Žlábková, Alena Hošpesová, Lukáš Rokos</i>	163		
Začínající výzkumník ako magister na ceste k výskumu <i>Monika Szimethová, Petra Kovalová, Soňa Kočicová</i>	165		
Poznávací procesy dětí během muzejní edukace a způsoby jejich ovlivňování <i>Kateřina Tomešková</i>	166		

Předmluva

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

do rukou se Vám dostává sborník anotací příspěvků a posterů prezentovaných na XXII. konferenci České asociace pedagogického výzkumu, která se uskutečnila ve dnech 8. – 10. září 2014 na půdě Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Záštitu nad konferencí převzali prof. Jaroslav Miller, rektor Univerzity Palackého, doc. Čestmír Serafín, děkan Pedagogické fakulty Univerzity Palackého, a dr. Ladislav Šnevajs, náměstek primátora města Olomouce pro odbor školství.

Letošní ročník konference České asociace pedagogického výzkumu se stal příležitostí pro setkání přibližně 180 vědeckovýzkumných pracovníků (nejen z České republiky, ale také ze Slovenské republiky a z Polska), zástupců regionálního školství a představitelů decizní sféry. Zaměření konference bylo nesené tématem *Pedagogický výzkum: spojnice mezi teorií a praxí*, které vytvořilo rámec pro obsahové zaměření plenárního jednání, jednotlivých sekcí i navazujících odborných seminářů.

Pozvání do pléna přijali prof. Jiří Mareš (*Vztah pedagogické teorie, pedagogického výzkumu a pedagogické praxe – trochu jinak*), doc. Miroslav Dopita (*Teorie sociálních věd a jejich vztah k pedagogickému výzkumu*) a dr. Martin Strouhal (*O povaze pedagogické teorie aneb kam s výchovnými ideály v pedagogické vědě?*).

Ústřední téma konference bylo dále rozvíjeno v příspěvcích prezentovaných v sedmi sekcích: *Teorie a metoda v pedagogice, Podmínky současného světa jako výzva pro pedagogickou teorii i praxi, Vychovávaný a vzdělávaný jedinec, Učitelé a jiní pedagogičtí pracovníci, Cíle a obsah výchovy a vzdělávání, Procesy a výsledky výchovy a vzdělávání a Teorie a praxe fungování výchovných a vzdělávacích institucí*. Zařazena byla i sekce osmá, tematicky nevymezená, v níž prezentace probíhaly formou posterů.

Autoři všech příspěvků a posterů byli vyzváni, aby se – s přihlédnutím především ke stávající české realitě – pokusili zodpovědět následující otázky:

- o Spojuje současný pedagogický výzkum pedagogickou teorii a praxi?
- o Jsou induktivní a deduktivní přístupy komplementární?
- o Obohacuje pedagogický výzkum teorii?
- o Obohacuje pedagogický výzkum praxi?

- Zadávají a podporují tvůrci vzdělávací politiky současný pedagogický výzkum a využívají dále jeho výsledky?
- Využívají různí aktéři pedagogické praxe výsledků pedagogického výzkumu?
- Přispívá pedagogický výzkum k odbornému rozvoji tvůrců pedagogické teorie a aktérů pedagogické praxe?
- Je pedagogický výzkum příležitostí ke spolupráci teoretiků, výzkumníků, politiků i praktiků? ...

Uvedené otázky byly reflektovány nejen při samotných prezentacích, ale také v navazujících diskusích v jednotlivých sekcích a v méně formálních částech konference.

Ke konferencím České asociace pedagogického výzkumu již tradičně patří odborné semináře. Ty byly letos zaměřeny nejen na metodologii pedagogického výzkumu, ale i na další „spojnici mezi teorií a praxí“, totiž na rozvoj jazykových dovedností v odborné angličtině.

Celkem v tomto sborníku naleznete 117 anotací. V rámci jednotlivých sekcí jsou anotace řazeny nikoliv podle programu (měnícího se s ohledem na potřeby účastníků konference), ale abecedně dle příjmení prvního z autorů. Sborník nabízí jedinečnou příležitost získat přehled o tématech aktuálně řešených jednotlivci a výzkumnými týmy na různých pracovištích u nás i v zahraničí a o rozmanitých metodologických přístupech. Zároveň máte možnost také sami uvažovat nad tím, do jaké míry se současnému pedagogickému výzkumu daří propojovat teorii s praxí, případně v jakých oblastech je tomuto svému úkolu ještě něco dlužen.

Na závěr bychom rády poděkovaly nejen členům organizačního týmu (zvláště prof. Heleně Grecmanové, doc. Miroslavu Dopitovi, dr. Aleně Opletalové a dr. Evě Dvořákové Kaněčkové), ale rovněž ostatním pracovníkům Ústavu pedagogiky a sociálních studií Pedagogické fakulty UP v Olomouci a všem dalším kolegům, kteří jakkoli přispěli ke zdárnému uskutečnění konference.

Těší nás, že také v dnešní době pokračuje tradice setkávání zkušenějších i začínajících vědeckovýzkumných pracovníků, která umožňují výměny názorů a vzájemné obohacování napříč rozmanitými pedagogickými disciplínami a napříč akademickými i neakademickými pracovišti nejen v České republice.

Přejeme Vám, abyste četbou tohoto sborníku uvedené potvrdili a našli v něm případně i inspiraci pro svou další vědeckou práci.

Za organizační výbor konference

Jana Poláchová Vašátková a Pavla Vyháňková

PLENÁRNÍ JEDNÁNÍ

VZTAH PEDAGOGICKÉ TEORIE, PEDAGOGICKÉHO VÝZKUMU A PEDAGOGICKÉ PRAXE – TROCHU JINAK

Jiří Mareš

Přehledový referát vychází z předpokladu, že mnohé diskuse o vztahu mezi pedagogickou teorií, pedagogickým výzkumem a pedagogickou praxí celou problematiku výrazně zjednodušují. Diskutující se domnívají, že základní vztahy mezi teorií, výzkumem a praxí lze řešit (a snad i vyřešit) v obecné rovině. Ve skutečnosti každá z těchto tří entit má mnoho podob a mnoho dimenzí, a proto zkoumání vzájemných vztahů musí respektovat různé úrovně zkoumání a v jejich rámci i různé aspekty studovaných jevů. Navíc jde ve všech třech případech o pedagogické jevy a je třeba si klást otázku po hranicích, za nichž se už pedagogika buď ztrácí v jemných detailech (viz např. neuropedagogika) anebo se rozplývá v obecně-filozofických úvahách. Referát mj. přiblíží různé úrovně pedagogických teorií (makro-úroveň, mezo-úroveň, mikro-úroveň) a jejich různé funkce. Značnou pozornost bude věnovat podobám pedagogického výzkumu, např. předpokladům, na nichž jeho formální uplatňování staví, anebo metaforám, které vystihují jeho různé podoby a funkce. Přiblíží i problémy s převáděním výsledků výzkumu do běžné školní praxe a témata, která výzkum zatím příliš neřeší.

TEORIE SOCIÁLNÍCH VĚD A JEJICH VZTAH K PEDAGOGICKÉMU VÝZKUMU

Miroslav Dopita

Příspěvek se zaměřuje na podmínky a důsledky využití sociálních teorií v pedagogickém výzkumu. Přestože pojmy vycházející ze sociálních teorií se staly v pedagogickém výzkumu v průběhu posledních několika desetiletí samozřejmostí, byla jen malá pozornost věnována jejich výzvam, nabízeným příležitostem a případným problémům, které mohou vznikat při jejich aplikaci. Sociální teorie a jejich využívání vychází ze dvou tvrzení. 1) Žádná data nemluví sama za sebe. Tento axiom platí všude tam, kde výzkum má sociální a normativní rozměr, bez ohledu na to, zda se výzkumné otázky týkají výchovy, vzdělávání nebo teoretické fyziky, ale jejich formulace a interpretace mají

později evidentně přímé a bezprostřední sociální důsledky. 2) Pedagogický výzkum je řečnickým jednáním. Podle tohoto axiomu za využití principů teorie řečových aktů a teorie komunikativního jednání, téměř každá forma delšího používání jazyka, ať už mluveného či psaného, je řečnickým jednáním. Sociální teorie pak mají v pedagogickém výzkumu čtyři možnosti využití, jako a) základní předpoklad, b) zaostření objektivu, c) kostra příběhu, d) dialektický rámec. Uvedené možnosti budou podrobněji analyzovány.

O POVAZE PEDAGOGICKÉ TEORIE ANEB KAM S VÝCHOVNÝMI IDEÁLY V PEDAGOGICKÉ VĚDĚ?

Martin Strouhal

Cílem příspěvku je poukázat na neblahé důsledky, které má pro soudobou pedagogiku podceňování témat otevřených ryze teoretickému (protože spekulativnímu) poznání (ideálů); dále poukázat na nebezpečí skrývající se v redukci vědy na empirický výzkum podléhající specifickým kritériím. Východiskem příspěvku je následující teze: pokud pedagogický výzkum nemá rozvíjet pouze výzkumnou metodiku a neztratit vazbu k pedagogickému myšlení, je třeba, aby si zachoval otevřenost pro několik zásadních otázek: 1. pro otázku vzájemného poměru pojmů pravdy a platnosti, jakož i teorie a praxe, resp. zkušenosti; 2. pro otázku smyslu a účelu pedagogické teorie, která se zabývá výchovnými ideály, jež nelze redukovat na to, co z nich lze empiricky zachytit; 3. pro otázku vztahu pravdy a empirického výzkumu v pedagogice. Tyto otázky budou v příspěvku rozvinuty.

Sekce 1

TEORIE A METODA V PEDAGOGICE

Do sekce byly přijímány příspěvky zabývající se pedagogickými paradigmaty a diskursy, pedagogickou terminologií, metodologií pedagogiky, etickými otázkami pedagogického výzkumu a pedagogické praxe atd.

Vedoucí sekce:

prof. PhDr. Jan Průcha, DrSc.
doc. Mgr. Miroslav Dopita, Ph.D.

TEORETICKÁ A METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA GENDER HISTORY V PEDAGOGICE

Eva Dvořáková Kaněčková

Príspevek vychází z realizovaného výzkumu disertační práce a zabývá aplikací teoretických a metodologických východisek „gender history“ v historickém výzkumu pedagogiky. Tento přístup je objasněn jakožto jeden ze současných proudů pedagogické disciplíny dějin pedagogiky, z pohledu významného paradigmatu gender studies. Cílem příspěvku je analýza, srovnání a aplikace současných trendů gender history, jakožto teoretického a metodologického východiska pro výzkum dějin pedagogiky.

Teoretická východiska jsou ukotvena v disciplíně dějin pedagogiky od tzv. women's history (dějiny ženy) až po konstruktivistickou analýzu gender history (Joan W. Scott), uplatňovanou v rámci post-moderního paradigmatu dějin pedagogiky, inspirovaná zejména anglosaskou History of education.

V návaznosti na teoretická východiska analýzy gender history je prezentována metoda diskursivní analýzy, vycházející z M. Foucaulta, s cílem objasnit význam metodologického uchopení zkoumané problematiky pro další možnosti výzkumu v dějinách pedagogiky.

Výsledkem příspěvku je analýza, srovnání a aplikace současných trendů gender history na aktuální problematice dějin pedagogiky, které mohou přispět k objasnění a vysvětlení fenoménů dosud opomíjených, či teoreticky a metodologicky jinak uchopených. Dějiny pedagogiky jsou v současné době vnímány jako zdroj nových teorií (či objasnění stávajících), které přináší nové poznatky do teorie pedagogiky, čímž poskytují objasnění některým současným aspektům či problémům pedagogické teorie i praxe.

Bibliografie

- Foucault, M. (2002). *Archeologie vědění*. Praha: Hermann a synové.
- Goodman, J., & Martin, J. (2004). Editorial: History of Education – defining a field. *History of Education*, 33(1), 1-10.
- Scott, W. J. (1986). Gender: A Useful Category for Historical Analysis. *American Historical Review*, 91(5), 1053-1075.
- Watts, R. (2005). Gendering the story: change in the history of education. *History of Education*, 34(3), 225-241.

KVALITATIVNÝ VÝSKUM – NÁSTROJ INTERPERSONÁLNÉHO POROZUMENIA ĽUDSKÝM ZÁMEROM A ĽUDSKÉMU KONANIU

Dušan Kostrub

Príspevok je teoretickou štúdiou objasňujúcou koncept kvalitatívneho výskumu (metodológie) pre potreby poznania a porozumenia súčasnej didaktickej praxe v školách ako i pre zodpovedanie pedagogických otázok. Príspevok prezentuje základné východiská kvalitatívneho výskumu (metodológie) v informatívnej rovine s poukázaním na princípy vzťahujúce sa na u(z)važovanie, dizajnovanie, realizovanie i evalvovanie kvalitatívneho skúmania.

Paradigmou interpretatívneho a sociokritického skúmania sú (socio)konštruktivistické teórie vzťahujúce sa na relativistickú víziu sveta. Relativistická vízia sveta je interpretovaná konštruktom subjektivismu, presnejšie subjektívne pravdy, reality. Príspevok rozvíja tieto teoretické východiská.

Metodológia je kvalitatívna, čo predstavuje uvažovať v intenciách porozumenia, interpretovania, transformovania a zmeny sociálnej reality z perspektívy subjektov skúmania spolu s kontextualizovaním individuálneho a sociálneho poznania.

Výsledky a závery príspevku predstavujú uvádzanie princípov kvalitatívnej metodológie s prepojením na ich uplatňovanie v didaktickej praxi škôl.

Bibliografie

- Kostrub, D., & Severini, E. (2012). Focus group ako výskumný nástroj kvalitatívnej metodológie. Focus group as a research tool of qualitative methodology. In *Sapere Aude 2012. vol. II. Vzdelávaní a dnešná spoločnosť. Reviewed Proceedings of the International Scientific Conference*. Hradec Králové, Česká republika, 26. – 30. března 2012. (s. 31-40). Hradec Králové: Magnanimitas. [CD-ROM].
- Kostrub, D., & Severini, E. (2012). Rozvíjanie konštruktívneho potenciálu detí z aspektu ich autonómnosti a kompetentnosti – učiteľská perspektíva. Development the constructive potential of children from aspect of their autonomy and competence – teacher's perspective. In *Kompetencje współczesnego nauczyciela: tom I* (s. 337-364). Siedlce: Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach.

- Kostrub, D., & Severini, E. (2012). Využitie fókusovej skupiny ako nástroja na získavanie vybraných sociálnych reprezentácií. *Eruditio – educatio*, 7(2), 55-90.
- Kostrub, D., & Tománková, M. (2013). The present education in the family in reflections of parents. In *Edukacja w kreowaniu współczesnej rzeczywistości : możliwości i ograniczenia 2* (s. 199-204). Siedlce: Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach.
- Kostrub, D., & Tománková, M. (2014). Interakčný príklon vs. interakčný odklon rodiča voči svojmu dieťaťu v pozorovanom správaní. Interactive inclination vrs. interactive retraction of parents towards their child in observed behaviour. In *Sapere Aude 2014. vol. IV. Pedagogika, psychologie a dnešní svět. Reviewed Proceedings of the International Scientific Conference*. Hradec Králové, Česká republika, 24. – 28. března 2014. (s. 9-21). Hradec Králové: Magnanimitas. [CD-ROM]. ETTN 085-14-14029-03 1.

ČESKÉ PEDAGOGICKÉ ČASOPISY: JEJICH VYUŽÍVÁNÍ JAKO INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

Jan Průcha

Příspěvek je zaměřen na analýzu informačních zdrojů ve čtyřech českých pedagogických časopisech (Orbis scholae; Pedagogická orientace; Pedagogika; Studia paedagogica). Sledované období je poslední čtyři ročníky (2010 – 2013). Účelem je zjistit, jak autoři statí v jednotlivých časopisech využívají jako zdroje statí publikované jednak v daném časopise, jednak v některém z dalších tří časopisů.

Sonda navazuje na předchozí analýzy informačních zdrojů v české pedagogice (Ježková, 1995; Průcha, 2013) a na diskuse o roli pedagogických časopisů (Mareš, Honsnejmanová, 2011). Je založena na teoretické koncepci o variabilním využívání periodických a neperiodických informačních zdrojů v českých pedagogických textech, jak byla dříve zformulována autorem (Průcha, 1975, 2013).

Metodou výzkumu je citační analýza. Jsou zjištěny četnosti jednak českých a zahraničních zdrojů a četnosti jednak periodických a neperiodických zdrojů ve všech statích a výzkumných zprávách publikovaných v uvedených čtyřech časopisech za roky 2010 – 2013.

Výsledky nejsou dosud úplné, neboť analýza ještě není dokončena. Předběžně se ukazuje překvapivě nízké využívání českých pedagogických časopisů a vysoce převažující využívání zahraničních časopisů jako informačních zdrojů.

Bibliografie

- Ježková, V. (1995). Využívání informací v českém pedagogickém výzkumu. In *Český pedagogický výzkum v současných společenských podmínkách. Sborník z III. mezinárodní konference* (s. 42-46). Brno: Česká asociace pedagogického výzkumu.
- Mareš, J., & Honsnejmanová, I. (2011). Diskuse o pedagogických časopisech v České republice. *Pedagogika*, 61(1), 78-84.
- Průcha, J. (1975). Využívání informací v československém pedagogickém výzkumu. *Pedagogika*, 25(1), 15-32.
- Průcha, J. (2013). Profil informačních zdrojů v českém pedagogickém výzkumu. In J. Průcha, *Moderní pedagogika* (5. aktualiz. vyd.) (s. 451-453). Praha: Portál.

METODIKA 3A JAKO SPOJNICE MEZI TEORIÍ A PRAXÍ (TEORETICKÁ A METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA METODIKY 3A V CYKLU SDÍLENÍ ZNALOSTÍ)

Jan Slavík, Tomáš Janík, Petr Najvar

Cílem rozvoje metodiky 3A je poznávání didaktických praktik učitelů při utváření učebního prostředí a podpoře učení žáků. Poznatky jsou využívány v kontextu reflektivní praxe pro podporu učitelů při zvyšování kvality výuky prostřednictvím rozvíjejících hospitací. Metodika 3A je pokusem o nalezení takového nového přístupu v pedagogickém, resp. didaktickém výzkumu, který by bezprostředně podporoval zlepšování profesního výkonu učitelů v praxi a vedl k profesionalizaci učitelství.

Východiskem metodiky 3A je teorie didaktické transformace obsahu v kontextu tzv. nové – produktivní – kultury vyučování a učení. Předpokládáme, že expertní vědění se utváří během tzv. cyklu sdílení znalostí prostřednictvím profesního společenství chápaného jako „společensví myslí“. Klíčový teoretický problém je rozpor mezi požadavky na vědeckost výzkumu, předpokládajícími neměnnost zkoumaného předmětu, a požadavky na změnu edukační reality, vymykajícími se přírodovědnému modelu bádání.

Metodologie vychází z kontextu tzv. praktického obratu v sociohumanitních vědách (srov. Višňovský 2006), opírá se o teorii transformace obsahu (Slavík, Chrz, Štech et al. 2013) a o heuristický model hloubkové struktury výuky (Janík a kol. 2013). Propojení mezi teorií, výzkumem a praxí je metodicky ukotveno v pojetí reflektivní praxe při realistické přípravě učitelů (Korthagen et al. 2011).

Výsledkem dosavadního rozvoje metodiky 3A je výzkumný nástroj, který vede k explikaci pozorovaných faktů výuky prostřednictvím teorie obsahové transformace, takže umožňuje analyzovat proces utváření žákovských znalostí při komunikaci, a zároveň je vybaven metodickou oporou pro využívání výzkumného procesu v praxi přípravy učitelů.

Bibliografie

- Davidson, D. (2001). *Subjective, intersubjective, objective*. Oxford: Oxford University Press.
- Janík, T., Slavík, J., Mužík, V., Trna, J., Janko, T., Lokajíčková, V., ... Zlatníček, P. (2013). *Kvalita (ve) vzdělávání: obsahově zaměřený přístup ke zkoumání a zlepšování výuky*. Brno: Masarykova univerzita.
- Korthagen, F. A. J., Kessels, J., Koster, B., Lagerwerf, B., & Wubbels, T. (2011). *Jak spojit praxi s teorií: didaktika realistického vzdělávání učitelů*. Brno: Paido.
- Peschl, M. F. (2006). Modes of knowing and modes of coming to know. Knowledge creation and knowledge coconstruction as socioepistemological engineering in educational processes. *Constructivist Foundations*, 1(3), 111-123.
- Slavík, J., Chrz, V., & Štech, S., et al. (2013). *Tvorba jako způsob poznávání*. Praha: Karolinum.

„ČISTÝ JAZYK“ JAKO VÝZKUMNÝ NÁSTROJ PRO DETEKCI TACITNÍCH ZNALOSTÍ STUDENTŮ UČITELSTVÍ

**Vlastimil Švec, Jan Nehyba, Blanka Pravdová, Petr Svojanovský,
Kateřina Cášková**

Výzkum je realizován v rámci grantového projektu GA ČR (13-20049S). Jeho cílem je ověřit použití tzv. čistého jazyka k detekci tacitních (skrytých) pedagogických znalostí osvojovaných studenty učitelství v průběhu jejich

pedagogické praxe na základní škole. Zdrojem tacitních znalostí jsou individuální praktické zkušenosti studentů. Předpokládá se, že čistý jazyk, realizovaný prostřednictvím rozhovoru (navazujícího na pozorování) umožní odhalit významy slov, které student v odpovědích používá.

Výzkum se opírá o dva teoretické zdroje. Jedním je vyvíjející se teorie tacitních znalostí (Šíp & Švec, 2013), která chápe znalost jako dynamickou strukturu utvářenou v poli student (jeho mysl a tělo) – prostředí, v němž se odehrává interakce se žáky. Druhým zdrojem je teorie čistého jazyka, kterou vyvinul David Grove (Grove & Panzer, 1989). Jde o specifický způsob vedení rozhovoru, kdy dotazovaný jedinec se noří do procesů probíhajících v jeho myslí a těle (Nehyba & Lanc, 2013).

Výzkum vychází z předpokladu: tacitní znalosti se vytvářejí zejména tehdy, jestliže student jedná v neočekávaných situacích. Hledá odpověď na otázku: Co se děje v myslí a těle studenta, který řeší ve třídě neočekávané situace? V rozhovoru se student velmi často vyjadřuje v metaforách. Výzkumně jsou významné tzv. „vtělené metafory“ (Lawley & Tompkins, 2000), pomocí nichž student symbolicky zvědomuje svoje zkušenosti z řešení neočekávané situace (např. „cítíl jsem se jako v ohni“).

Bude představen dosavadní vývoj metodologického postupu, v rámci kterého jsou využívány principy čistého jazyka jako nástroje pro detekci tacitních znalostí studentů učitelství. Způsob implementace tohoto nástroje bude ilustrován na datech z pilotních rozhovorů uskutečněných v letním semestru akademického roku 2013/2014. Bude také nastíněn možný analytický postup zpracování těchto dat.

Bibliografie

- Grove, D. J., & Panzer, B. I. (1989). *Resolving Traumatic Memories: Metaphors and Symbols in Psychotherapy*. New York: Irvington.
- Lawley, J., & Tompkins, P. (2000). *Metaphors in Mind: Transformation through Symbolic Modelling*. London: Developing Company Press.
- Nehyba, J., & Lanc, T. (2013). Koncept čistého jazyka v psychoterapii. *Psychoterapie: praxe – inspirace – konfrontace*, 7(2).
- Šíp, R., & Švec, V. (2013). Pojetí tacitních znalostí v paradigmatu sjednoceného pole. *Pedagogická orientace*, 23(5), 664-690.

DIALOGISMUS A DIALOGICKÉ PŘÍSTUPY K VÝZKUMU INTERAKCE VE TŘÍDĚ

František Tůma

Příspěvek má za cíl představit vybrané výzkumné přístupy, které jsou slučitelné s dialogickým pojetím interakce ve třídě. Nejdříve je představen dialogismus (v kontrastu s monologismem) jako epistemologický rámec pro výzkum interakce. Poté je pojednáno o vybraných přístupech k výzkumu interakce ve třídě, které jsou s dialogismem slučitelné. Závažnost příspěvku spočívá v tom, že současný pedagogický výzkum interakce ve třídě preferuje spíše monologické pojetí interakce (Tůma, 2014).

Interakce ve třídě je chápána jako vzájemné působení učitele a žáků ve třídě během výuky. K interakci je přistupováno z pohledu dialogismu: analytickou jednotkou je situovaná (inter)akce, v rámci které je společně dosahováno vyšší intersubjektivitu, což předpokládá aktivní zapojení účastníků (pro srovnání s monologismem viz Linell, 1998). Z uvedeného vyplývá, že analýza interakce v duchu dialogismu musí zohledňovat vzájemnou propojenost promluv a kontext interakce (viz též Tůma, 2014).

Jádro příspěvku tvoří pojednání o vybraných přístupech, které jsou uplatnitelné při zkoumání interakce ve třídě a které jsou slučitelné s dialogismem. Konkrétně se jedná o mikroetnografii (Bloome et al., 2004), etnografii komunikace (Gumperz & Hymes, 1986) a etnometodologickou konverzační analýzu (Ten Have, 2007). Tyto jsou nejdříve stručně charakterizovány a poté je diskutováno o jejich specifických, přednostech a nevýhodách s ohledem na výzkum interakce ve třídě.

Výstupem příspěvku je představení dialogismu jako východiska pro výzkum interakce ve třídě a tří vybraných přístupů, o jejichž specifických aspektech (východiska, sběr dat, charakter nasbíraných dat, postupy při analýze dat), přednostech a úskalích je v příspěvku pojednáno. Závěrem je, že dialogismus se jeví jako nosné východisko pro výzkum interakce a že v rámci dialogismu existuje řada přístupů uplatnitelných ve výzkumu interakce ve třídě.

Bibliografie

- Bloome, D., Carter, S. P., Christian, B. M., Otto, S., & Shuart-Faris, N. (2004). *Discourse analysis and the study of classroom language and literacy events: a microethnographic perspective*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Gumperz, J. J., & Hymes, D. (Eds.). (1986). *Directions in sociolinguistics: The ethnography of communication*. Oxford: Basil Blackwell.

- Linell, P. (1998). *Approaching dialogue. Talk, interaction and contexts in dialogical perspectives*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Ten Have, P. (2007). *Doing conversation analysis* (2nd ed.). London: SAGE Publications.
- Tůma, F. (2014, v tisku). Dialogismus a výzkum interakce ve třídě: přehledová studie (1990-2012). *Pedagogika*, 64(2).

MOŽNOSTI VYUŽITÍ METODY UKOTVUJÍCÍCH VINĚT PŘI ZJIŠŤOVÁNÍ ZNALOSTÍ A DOVEDNOSTÍ V OBLASTI INFORMAČNÍCH A KOMUNIKAČNÍCH TECHNOLOGIÍ

Hana Voňková, Jan Hrabák

Se sebehodnocením úrovně znalostí a dovedností v oblasti informačních technologií se setkáváme například při vyplňování oficiálních dokumentů a v různých výzkumných šetřeních. V tomto příspěvku na příkladu vybraných studentů středních škol se zaměřením a bez zaměření na ICT poukážeme na (ne)porovnatelnost těchto sebehodnocení. Tuto (ne)porovnatelnost kvantifikujeme pomocí metody ukotvujících vinět a jejich sebehodnocení korigujeme tak, aby porovnatelné bylo.

Ve výzkumných šetřeních se často používají při porovnávání různých skupin sebehodnotící otázky. Příkladem může být: Jak jste spokojen se svým zdravotním stavem s pětibodovou škálou spokojen, spíše spokojen, ani spokojen, ani nespokojen, spíše nespokojen a spokojen. Výhodou těchto otázek jsou nízké náklady při sběru dat. Problémem však může být, že respondenti interpretují jednotlivé body škály odlišně, což vede k chybným závěrům při jejich porovnávání. Řešení nabízí metoda ukotvujících vinět.

Idea metody ukotvujících vinět spočívá v tom, že respondent odpovídá nejen na sebehodnotící otázku, ale hodnotí i hypotetickou osobu v dané oblasti popsané v krátkém reprezentativním příběhu, ukotvující viněť. Vzhledem k tomu, že všichni respondenti hodnotí tytéž ukotvující viněť, lze rozdíly v jejich hodnocení připsat rozdílnému používání škály. Tato informace je následně využita pro korekci sebehodnocení.

Studenti hodnotili úroveň znalostí a dovedností ICT ve viněťách rozdílně, což poukazuje na rozdílné použití bodů škály. Pomocí neparametrického přístupu bylo ukázáno srovnání ve vzorku reprezentativního studenta se zaměřením na ICT a studenta bez tohoto zaměření. Původní sebehodnocení studenta se

zaměřením bylo nižší, zatímco po korekci pomocí vinět bylo naopak vyšší, což odpovídá očekávanému rozdílu. Aplikace metody ukotvujících vinět v této oblasti je nová a ukazuje dobrý potenciál.

Bibliografie

- Kapteyn, A., Smith, J. P., & Van Soest, A. (2007). Vignettes and self-reports of works disability in the United States and the Netherlands. *American Economic Review*, 97(1), 461-473.
- King, G., Murray, C. J. L., Salomon, J. A., & Tandon, A. (2004). Enhancing the validity and cross-cultural comparability of measurement in survey research. *American Political Science Review*, 98(1), 567-583.
- Voňková, H. (2012). Metoda ukotvujících vinět a možnosti využití v pedagogice. *Orbis Scholae*, 6(1), 27-40.
- Voňková, H., & Šrámková, E. (2013). Zjišťování porozumění textu v angličtině: Jaké možnosti dává využití metody ukotvujících vinět? In L. Círús (Ed). *Efektivita vzdělávání v proměnách společnosti. Sborník příspěvků XXI. celostátní konference České asociace pedagogického výzkumu* (s. 92-97). Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně.

POTENCIALITY A LIMITY SROVNÁVACÍCH VÝZKUMŮ VZDĚLÁVÁNÍ VE VZTAHU K TEORII A PRAXI

Eliška Walterová

Teoretický příspěvek se zabývá funkcemi srovnávací pedagogiky, která analyzuje řešení problémů na různých úrovních vzdělávacích systémů a poskytuje praxi adekvátnější reflexi. Cílem příspěvku je upozornit na dialektiku vztahu globální-lokální a na dominanty diskurzů, s příklady, které ve výzkumném poli SP probíhají a osvětlují složité procesy utváření konceptuálních rámců, tranzice vzdělávacích modelů a modifikací praktických řešení.

Východiskem je trojdimenzionální model pro srovnávací analýzy (Bray a Thomas, 1995) umožňující strukturovanou klasifikaci v dimenzích geografické lokace, demografických skupin a aspektů vztahu vzdělávání a společnosti. Tranzice vzdělávacích modelů je zakotvena v dynamické teorii světového systému a korigována aplikacemi neoinstitucionální teorie.

Příspěvek je založen na sledovatelském výzkumu a teoretických pracích autorit oborových diskurzů (Apple, Arnov, Altbach, Dale, Meyer, Philips, Robertsonová, Torres, Welch aj.), je podepřen účastí autorky v aktivitách, diskusích a autorských týmech iniciovaných Světovou radou srovnávací pedagogiky.

Srovnávací pedagogika přispívá k větší vnímavosti hodnoty vzdělávání, procesům změny a vztahů ve vzdělávání jako světového fenoménu v sítích vztahů, v dimenzích času a prostoru. Srovnávací výzkumy jsou zdrojem teorie a mají explanační potenciál. Intervenční potenciál pro praxi je identifikován zejména a) v kritické reflexi vzdělávací praxe a v nabídce možných variant pro vzdělávací politiku, b) ve vzdělávání učitelů.

Bibliografie

- Arnov, R. F., Torres, C. A., Franz, S. (2013). *Comparative Education. Dialectic of the Global and the Local* (4th ed.). New York: Rowman Littlefield Publisher.
- Bray, M., & Thomas. R. M. (1995). Levels of Comparison in Education Studies. Different Insides from Different Literature and the Value of Multilevel Analyse. *Harvard Educational*, 65(3), 472-490.
- Dale, R., & Robertson, S. (Eds.). (2009). *Globalisation and Europeanisation in Education*. Symposium Books. Cambridge University Press.
- Phillips, D., & Schweisfurth, M. (2007). *Comparative and International Education. An Introduction to Theory, Method and Practice*. London, New York: Continuum.
- Walterová, E. *Srovnávací pedagogika. Výzvy a proměny v globálním kontextu*. (2006). Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy.

UČITEL V DOBĚ NORMALIZACE

Jiří Zounek, Michal Šimáně, Dana Knotová

Příspěvek je dílčím výsledkem výzkumného projektu Každodenní život základní školy v období normalizace pohledem učitelů. Využití orální historie při studiu soudobých dějin školství (projekt je podporován GAČR, č. 14-05926S).

Cílem příspěvku je představit metodu orální historie jako jeden z možných přístupů ke zkoumání dějin školství ve druhé polovině 20. století. Autoři se

zaměřují nejen na teoreticko-metodologické základy této metody, ale zejména ukazují, jaké poznatky lze touto metodou získat.

Autoři ve svém výzkumu vychází nejen z teoreticko-metodologických východisek orální historie, ale také z teoretických přístupů dějin tzv. každodennosti (Alltagsgeschichte, histoire du quotidien), antropologických a mikrohistorických přístupů. Autoři se však zcela nezřikají „tradičních“ přístupů, zejména Rankeho historické školy. Makrohistorické i mikrohistorické přístupy a koncepce pak autoři nevnímají jako „konkurenční“, ale jako vzájemně se doplňující.

Metodologie našeho výzkumu vychází nejenom z výše uvedených teoretických východisek historického výzkumu (tedy analýza pramenů oficiální povahy – zákony, vyhlášky apod.), ale také z kvalitativního pedagogického výzkumu (např. životního příběhu učitele). Při výzkumu využíváme rovněž historickou statistiku, ale základní a klíčovou metodou sběru dat jsou rozhovory (zejména tematicky orientované biografické interview).

První výsledky výzkumu ukazují, že využitím orální historie lze získat jedinečné informace o každodennosti v normalizačním základním školství, které by využitím jiných metod zkoumání zůstaly skryté (např. vnímání událostí kolem roku 1969 i 1989, podoba všedního dne učitele, vnímání kvality pomůcek, podoby nátlaku režimu i pokojný a spokojený život). Orální historie tak může výraznou měrou doplnit dosavadní obecný obraz o normalizačním školství.

Bibliografie

- Abrams, L. (2010). *Oral history theory*. London: Routledge.
- Shapiro, S., & Shapiro, R. (2004). *The curtain rises: oral histories of the fall of communism in Eastern Europe*. Jefferson, N. C.: McFarland & Co.
- Vaněk, M., & Mücke, P. (2011). *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. Praha: Fakulta humanitních studií UK v Praze.
- Vorlíček, Ch. (2004). České školství 1945 – 2000. In E. Walterová, *Česká pedagogika: proměny a výzvy: sborník k životnímu jubileu profesora Jiřího Kotáška* (s. 119-176). Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta.
- Zounek, J. (2011). Učitel – Příběh normálního života v nenormální době. In L. Fasora, J. Hanuš, J. Malíř, & D. Nečasová (Eds.), *Člověk na Moravě ve druhé polovině 20. století* (s. 241-252). Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Sekce 2

PODMÍNKY SOUČASNÉHO SVĚTA JAKO VÝZVA PRO PEDAGOGICKOU TEORII I PRAXI

Do sekce byly přijímány příspěvky zabývající se sociální podmíněností výchovy a vzdělávání, vlivem přirozených prostředí na výchovu a vzdělávání, dopadem společenských proměn na výchovu a vzdělávání atd.

Vedoucí sekce:

doc. PhDr. Eva Šmelová, Ph.D.
PhDr. Jana Kropáčková, Ph.D.

ÚSKALÍ A SOCIÁLNÍ PODMÍNĚNOST PŘECHODU Z MATEŘSKÉ ŠKOLY DO 1. TŘÍDY ZŠ

(symposium)

**David Greger, Jana Straková, Martin Chvál, Jaroslava Simonová,
Zuzana Svobodová**

Cílem symposia je s využitím jedinečných dat (2008 rodičů dětí – předškoláků) z longitudinálního výzkumu CLoSE popsat úskalí přechodu žáků z mateřské školy do 1. třídy ZŠ. Na základě dat z rodičovských dotazníků a rozhovorů (individuálních i skupinových) s rodiči v rámci výzkumu GA UK popíšeme faktory ovlivňující výběr základní školy a také důvody pro volbu odkladů školní docházky, kterou u nás volí téměř čtvrtina rodičů (což je v mezinárodním srovnání vysoký podíl). Zjištění budou zasazena do kontextu vzdělanostních nerovností a jejich utváření v ČR, který byl doposud zaměřen spíše na následné přechody ve vzdělávací soustavě (víceletá gymnázia, střední a vysoké školy), přestože značná diferenciací systému je patrná již na prvním stupni ZŠ.

ČR patří k zemím s nejvyšší závislostí dosaženého vzdělávání na rodinném zázemí. Zatímco doposud jsme věnovali pozornost především vnější diferenciaci a větvení vzdělávacích drah na přechodu do víceletých gymnázií, či dále pak na volbu střední a vysoké školy, ukazuje se, že nerovnosti v šancích jsou zakládány již při vstupu do základní školy či dokonce dříve. V kontextu vzdělanostních nerovností a výzkumu chceme poukázat na sociální podmíněnost již na vstupu do povinného vzdělávání. Nejobecnější teoretický rámec tak vychází z teorií kulturní reprodukce (Bourdieu a Passeron) a sociálního kapitálu (práce Bourdieho, Coleman a Putmana). Konkrétněji se však zabýváme rozhodováním aktérů/rodičů v tranzitivních bodech (vstup do školy) a jejich podmíněnosti vycházející ze skupiny teorií racionálního jednání (RAT – viz Boudon a rozvinutěji pak Goldthorpe). Konkrétněji pak volbu školy z teoretického hlediska řeší další autoři (např. Lubienski 2003) následně se však badatelé primárně zaměřili na modelování a sběr empirických dat z výzkumů a experimentů. Výsledky z modelování naznačují, že zavedení principu volby školy nezajistilo větší spravedlivost vzdělávacích příležitostí napříč příjmovými skupinami (např. Manski 1992).

Mechanismy výběru školy byly široce zkoumány na úrovni střední školy, mnohem méně pozornosti ale bylo věnováno úrovni základní školy, až teprve nedávno začala být větší pozornost věnována identifikaci kritérií výběru (např. Bussel 1998). Na rozdíl od střední školy byla jedním z hlavních

identifikovaných kritérií spokojenost dítěte (Bosetti 2004). Zahraniční výzkumy dále ukazují, že mechanismy výběru školy se liší mezi socioekonomickými skupinami – rodiče z různých prostředí používají různé prostředky na to, aby vybraly „správnou“ školu pro své děti a také lépe dokážou zajistit přijetí svých dětí do zvýhodněných škol (např. Walker & Clark 2010, Burgess et al. 2011). Těmito studii a přístupy byla motivován i náš výzkum a následné analýzy dat, které představíme v rámci symposia.

V rámci symposia představíme výsledky výzkumu CLoSE a navazujícího výzkumu GA UK o přechodu žáků z mateřské do základní školy. Data z výzkumu CLoSE (Czech Longitudinal Study in Education) byla sbírána v první polovině roku 2014 na náhodně vybraných 98 mateřských školách v ČR, odpověď se podařilo získat od celkem 2008 rodičů předškoláků. Tak jsme založili panel rodičů a dětí, které budeme sledovat i v rámci dalších 2-3 let. Jedná se o pravděpodobnostní reprezentativní výběr předškoláků, který byl tvořen jako dvoustupňový stratifikovaný výběr (stratifikovaný náhodný výběr MŠ v rámci ČR a následně výběr všech žáků předškoláků bez odkladu na dané školce). Použitými metodami byli rodičovský dotazník a skupinová i individuální diagnostika předškoláků, realizovaná proškolenými administrátory. Jednalo se o zjišťování zrakové percepce a před-matematických dovedností. Kvantitativní data z výzkumu CLoSE budou v rámci symposia doplněna o zjištění z kvalitativně zaměřeného výzkumu GA UK, který využíval především individuálních rozhovorů (40 respondentů) a 2 ohniskových skupin s rodiči. Vzorek pro kvalitativní výzkum byl dostupný, ale konstruovaný se záměrem pokrytí různých typů/velikostí sídla a vzdělání rodičů tak. Respondenti pro kvalitativní výzkum byli získáváni formou sněhové koule a také s využitím inzerátů ve vybraných lokalitách.

Analýzy dat z výzkumu TIMSS a PIRLS 2011 dokládají, že výsledky českých žáků můžeme z velké míry vysvětlit tím, do jaké školy z hlediska sociálně-ekonomického složení žáků chodí. Děti z rodin s lepším socioekonomickým zázemím zpravidla navštěvují stejné školy, a podnětnost jejich rodinného zázemí tak z velké části vysvětluje rozdíly v dosažených výsledcích jednotlivých škol. To potvrzují výsledky dvouúrovňového HLM modelu, kde 46 % rozdílu ve výsledcích jednotlivých škol je možno vysvětlit rodinným zázemím žáků, což je 3. nejvyšší hodnota z 20 zemí EU. Analýzy stejných dat pak ukazují na zřetelnou souvislost mezi selekcí (výběrové základní školy již na 1. stupni) a výsledky žáků. O to více je zajímavé sledovat volbu školy v našich datech. Přičemž 61 % rodičů ve výzkumu uvedlo, že mezi školami jsou velké rozdíly a proto je výběr školy důležitý, zároveň se 63 % rodičů vyjádřilo, že se rozhodovali mezi více základními školami pro své dítě. Výsledky však

naznačují, že se rodiče lišili v tom, jakých zdrojů informací k volbě školy využili a jaké aktivní kroky podnikli. V příspěvku popíšeme charakter těchto strategií, a zda existuje souvislost mezi rodinným zázemím a způsobem volby školy. Rovněž výsledky kvalitativní části výzkumů dokládají, že rodiče s vyšším dosaženým vzděláním obvykle věnují cílenější a strukturovanější pozornost rozhodnutí o zahájení povinné školní docházky (případně o jejím odkladu) a výběru školy.

Bibliografie

- Bosetti, L. (2004). Determinants of school choice: Understanding how parents choose elementary schools in Alberta. *Journal of Education Policy*, 19(4), 387-405.
- Burgess, S., Greaves, E., Vignoles, A., & Wilson, D. (2011). Parental choice of primary school in England: what types of school do different types of family really have available to them? *Policy Studies*, 32(5), 531-547. doi: 10.1080/01442872.2011.601215
- Bussell, H. (1998). Parental choice of primary school: An application of Q-methodology. *Service Industries Journal*, 18(3), 135-147.
- Lubienski, C. (2003). Innovation in education markets: Theory and evidence on the impact of competition and choice in charter schools. *American Educational Research Journal*, 40(2), 395-443.
- Manski, C. F. (1992). Educational choice (vouchers) and social mobility. *Economics of Education Review*, 11(4), 351-369.
- Walker, M., & Clark, G. (2010). Parental choice and the rural primary school: Lifestyle, locality and loyalty. *Journal of Rural Studies*, 26(3), 241-249.

ZMAPOVÁNÍ ODBORNÉHO ŠKOLSKÉHO DISKURSU UTVÁŘEJÍCÍHO PODMÍNKY EDUKACE ROMSKÝCH ŽÁKŮ

Dušan Klapko, Lenka Remsová

Téma příspěvku se zaměřuje na problematiku vzdělávání romských žáků. Cílem je zmapovat tzv. konstrukce žáka ze sociálně znevýhodněného prostředí ve školském diskursu na pozadí oficiálních odborných (školských) periodik. Obsah příspěvku je založený na netradiční metodologické kombinaci uchopení zvolené problematiky prostřednictvím nástrojů diskursivní analýzy a technik divadla utlačovaných.

Proces školního vzdělávání nezačíná pro každého žáka rovnou startovní pozicí. Přikláníme se k východiskům teorii vzdělanostní reprodukce (Katrňák, 2004), které školní vzdělávání chápou mj. jako nástroj sociální stratifikace. V kontextu kritických teorií (Young, 2010, Walzer, 2000, Kögler, 2006) je naším výzkumným zájmem analyzovat dominantní diskursy oficiální školské vzdělávací politiky v kurikulárních dokumentech o vzdělávání romských žáků.

Pro náš výzkum jsme aplikovali metodologické nástroje kritické diskursivní analýzy a techniky divadla utlačovaných. Filosofickým východiskem (kritické) diskursivní analýzy je sociální konstrukcionismus, v němž je sociální realita utvářena (konstruována) v rámci symbolického mocenského řádu. Na základě mapování školní socializace romských žáků chceme popsat vzorce žité reality těchto žáků, zároveň i vzorce pracovníků z oblasti pedagogiky a rovněž i východiska kurikulárních dokumentů.

Výsledkem výzkumu je zmapování konstrukcí českého školského odborného diskursu na téma vzdělávání romských žáků.

Bibliografie

- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1999). *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Boal, A. (2006). *The Aesthetics of the Oppressed*. Abingdon: Routledge.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London: Routledge.
- Freire, P. (1996). *Pedagogy of the Oppressed*. London: Penguin Group.
- Němec, J., et al. (2010). *Edukace romských žáků v zrcadle výzkumných šetření*. Brno: Masarykova univerzita.

VZTAHY RODINY A ŠKOLY: NA PŘÍKLADU RODIN CIZINCŮ

Ksenia Kryuchkova

Jedním z nejožehavějších problémů současné civilizace jsou konflikty mezi etnickými, rasovými a náboženskými skupinami nebo celými národy a státy. Druhým důležitým problémem společnosti je vztah mezi rodiči a školou, což patří k základním subjektům výchovy a bez jejich dobrých vztahů a kooperace nemůže úspěšně fungovat vzdělávání mládeže. Příspěvek spojuje dvě významné oblasti současné pedagogiky a věnuje se vztahům školy a rodin-cizinců.

Na vztahy školy a rodiny cizinců nahlížím jako na problematiku interkulturních procesů, které probíhají v multietnické společnosti. Vztahy školy a rodin-cizinců zkoumaný v rámci akulturace, sociálního procesu, v němž dochází ke kulturním změnám trvalým stykem dvou nebo více kultur. Akulturace zahrnuje jak přebírání jedněch prvků z jiné kultury, tak vylučování jiných nebo jejich přetváření.

Cílem je identifikovat vztahy ruských rodin a českých škol. Výzkumné šetření bude zaměřené na objasnění specifik vzájemných vztahů ruské rodiny a české školy v procesu akulturace. V průběhu výzkumu bude stanoveno, jaké akulturační strategie volí ruské rodiny. Také bude zjištěno, jak se zvolené strategie projevují ve vztahu mezi ruskými rodiči dětí a českými školami. Problematika rodiny a školy bude zkoumána pomocí kvalitativního přístupu.

Nyní byl proveden předvýzkum. Bylo zjištěno, že vztahy ruských rodin a českých škol ovlivňuje jak zvolená akulturační strategie, tak i následující adaptace. Výsledky adaptace jsou závislé na psychologických a sociokulturních faktorech, které velmi úzce souvisí. Úspěšná psychologická adaptace záleží na typu osobnosti člověka, události v jeho životě, a na sociální podpoře. Efektivní sociální adaptace záleží na znalosti kultury, míry začlenění ve skupinové vztahy a možnost navazovat kontakty.

Bibliografie

- Berry, J. W. (2011). Integration and Multiculturalism: Ways towards Social Solidarity. *Peer Reviewed Online Journal*.
- Macbeth, A. (1989). *Involving Parents. Effective Parent-Teacher Relations*.
- Mun, P. (1993). *Parents and Schools. Customers, Managers or Parents*. London and New York.
- Švaříček, R., & Šedřová, K. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*.

JAK UČITELKY MATEŘSKÝCH ŠKOL VNÍMAJÍ SVOJI PROFESNÍ ZDATNOST PRO SPOLUPRÁCI S RODIČI

Jana Majerčíková, Zora Syslová

Ve výzkumu je zjišťována úroveň profesní zdatnosti učitelek pro spolupráci s rodiči v prostředí českých mateřských škol. Jeho cílem je zjistit nejen úroveň profesní zdatnosti, ale také ověřit možné rozdíly v úrovni profesní zdatnosti

spolupracovat s rodiči u učitelek se středoškolským a vysokoškolským vzděláním. Autorky zároveň komparují úroveň profesní zdatnosti spolupracovat s rodiči u učitelek mateřských škol v Čechách a na Slovensku.

Vnímaná zdatnost (self-efficacy) je přesvědčení člověka o svých schopnostech plánovat a vykonávat určitou činnost (Bandura, 1997). Profesní zdatnost učitele pak vyjadřuje jeho hodnocení vlastních potencialit pro výkon učitelské profese. Její součástí je i zdatnost pro spolupráci s rodiči. Interpretovaná je jako přesvědčení učitele o tom, jak je schopný využít potenciál rodiny a rodičů ve vzdělávání a přístupu ku konkrétnímu dítěti a škole.

V kvantitativně orientovaném výzkumu je využitý dotazník „Zdatnost učitel'ov spolupracovať s rodičmi“ (dále jen ZdUR) autorů Majerčíková, Gavora (2011, publikovaný 2013). ZdUR byl nejprve validovaný a následně aplikovaný ve výzkumu profesní zdatnosti pro spolupráci s rodiči na Slovensku u studentů učitelství a učitelů, který byl realizovaný v roce 2012. ZdUR je strukturovaný do 5 dimenzí, které reprezentují činnosti učitele ve vztahu k rodičům.

Výzkum se aktuálně realizuje. Z měření profesní zdatnosti pro spolupráci s rodiči realizovaného na Slovensku (Majerčíková et al., 2012) vyplývá, že učitelé disponují silným přesvědčením o svých schopnostech pro tuto činnost. V představovaném výzkumu se předpokládá statisticky významný rozdíl v úrovni profesní zdatnosti pro spolupráci s rodiči u učitelek se středoškolským a vysokoškolským vzděláním. Naopak neočekáváme rozdíly v úrovni profesní zdatnosti u učitelek mateřských škol v ČR a SR.

Bibliografie

- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachandran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior*, roč. 4 (s. 71-78). New York: Academic Press. Dostupné z www.des.emory.edu/mfp/BanEncy.html
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy. The Exercise of Control*. New York: W. H. Freeman and Company.
- Majerčíková, J., et al. (2012). *Profesijná zdatnosť (self-efficacy) študentov učiteľstva a učiteľ'ov spolupracovať s rodičmi*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
- Majerčíková, J., & Gavora, P. (2013). Vnímaná zdatnosť (self-efficacy) učiteľ'a rozvíjať spoluprácu s rodičmi. *Konštrukcia výskumného nástroja. Pedagogika*, 63(2), 128-146.
- Syslová, Z. (2013). *Profesní kompetence učitele mateřské školy*. Praha: Grada.

CESTY K VÝCHOVNÉMU PARTNERSTVÍ PEDAGOGŮ S RODIČI (PARTNERSTVÍ PRO UČENÍ)

Magdalena Marešová

Příspěvek vychází z vícepřípadové studie provedené ve vybraných českých základních školách, kde pedagogové (vedoucí pracovníci i učitelé) záměrně, systematicky a reflektovaně rozvíjejí partnerství s rodiči, o kterém je možné říci, že je zaměřeno na učení žáků.

Práce vychází z teoretického konceptu umožňujícího vymezit ty podoby partnerství školy a rodiči žáků, které jsou zaměřené na podporu učení žáků – viz přehledové studie uvedené v oddíle „bibliografie“.

Empirický přístup je založen na kvalitativní analýze dat získaných hloubkovými rozhovory s dospělými aktéry a otevřeným pozorováním jejich interakcí (setkání pedagogických pracovníků škol s rodiči žáků přijatých do prvních tříd, jednání rodičovských sdružení, kurikulární večery, neformální setkání rodičů a pedagogů aj.).

Studie vymezí koncept tzv. výchovného partnerství s rodiči jakožto partnerství pro učení a představí některé z jeho zjištěných empirických podob na prvním stupni základních škol v ČR, a to v diachronním pohledu, s důrazem na perspektivu aktérů.

Bibliografie

- Desforges, C., & Abouchar, A. (2003). *The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievements and adjustment: A literature review*. London: Department for Education and Skills.
- Stoll, L., Bolam, R., McMahon, A., Wallace, M., & Thomas, S. (2006). Professional learning communities: a review of the literature. *Journal of Educational Change*, 2006(7), 221-258. DOI 10.1007/s10833-006-0001-8
- Pol, M. (2007). *Škola v proměnách*. Brno: Masarykova univerzita.

VÝZKUMNÝ KONSTRUKT VRSTEVNICKÉ VZTAHY JAKO FAKTOR OVLIVŇUJÍCÍ POSTOJE ŽÁKŮ KE VZDĚLÁVÁNÍ A JEJICH PROSPĚCH

Michaela Spurná

Cílem příspěvku je seznámit odbornou komunitu s tématem disertační práce, v rámci které se řeší vrstevnické vztahy coby faktor ovlivňující postoje žáků ke vzdělávání a jejich prospěch. Nabídne teoretická východiska problému a metodologické zpracování. Jádrem příspěvku je předestřít konstrukt vrstevnické vztahy v operacionalizované podobě a jeho možnosti zkoumání.

Za východiska lze nabídnout myšlenky filozofického proudu H. Blumera symbolický interakcionismus, který hovoří o chování člověka k objektům dle významů, které pro něj objekty mají, přičemž význam vzniká v interakci s druhými (blízkými) lidmi. Další proud, jenž má nosné myšlenky, je funkcionalismus R. K. Mertona. Při aplikaci teorie, je možné říci, že vrstevnické vztahy jsou latentní funkcí postojů ke vzdělávání a prospěchu žáků, čímž otevíráme prostor k jinému konceptu, a to skrytému kurikulu.

Výzkum je založen na měření výzkumných konstruktů vrstevnické vztahy, postoje a prospěch žáků a na hledání souvislostí, vlivů mezi proměnnými a shluků případů. Jedná se o metodologii orientovanou na kvantitativní metody. Kvalitativní metody budou užity před zahájením dotazníkového šetření k operacionalizaci výzkumných konstruktů a v závěru výzkumu, a to k prohloubení a ověření výzkumného zjištění. Půjde především o polostrukturované rozhovory a analýzu dopisů.

Cílem výzkumu je odpovědět na otázku, jaká je souvislost mezi vrstevnickými vztahy a postoji ke vzdělávání a prospěchem žáků 2. stupně základních škol?, a přispět tím do poznatkové báze kurikula, především skrytého kurikula. Výsledkem by měla být dispute o důležitosti skrytého kurikula, o jeho postavení, a to především ve vztahu ke kurikulu formálnímu.

Bibliografie

- Blumer, H. (1969). *Symbolic Interactionism. Perspective and Method*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California.
- Petrusek, M. (2000). *Sociologické školy, směry, paradigmaty*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Petrusek, M. (2009). *Základy sociologie*. Akademie veřejné správy.
- Taxová, J. (1972). *Vrstevnické vztahy v adolescenci*. Praha: Univerzita Karlova.

Znebejánek, F. (2006). Teorie a metoda Herberta Blumera. In *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Philosophica, Sociologica – Andragogica* (s. 41-55). Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Sekce 3

VYCHOVÁVANÝ A VZDĚLÁVANÝ JEDINEC

Do sekce byly přijímány příspěvky zabývající se vychovávaným a vzdělávaným jedincem jakéhokoliv věku, otázkami pedagogickopsychologické diagnostiky, výchovou a vzděláváním jedinců se specifickými potřebami, otázkami inkluze atd.

Vedoucí sekce:

doc. PhDr. Julius Sekera, CSc.
doc. PhDr. Jitka Skopalová, Ph.D.

VLIV TEMPERAMENTU NA RIZIKOVÉ PROJEVY V CHOVÁNÍ MLADISTVÝCH

Tomáš Čech, Pavlína Hlaváčová

Cílem realizovaného výzkumu bylo objasnit, zda a jak se temperament váže na rizikové chování mladistvých, tzn. projevy ohrožující dospívajícího jedince v rozvoji jeho osobnosti a úspěšné socializaci (projevy delikvence, závislostního chování, agrese atp.).

Nejen temperamentu jako jedné z vrozených dispozic v kontextu ovlivnění deviantního chování se věnují mnohé studie, např. výzkum Adlera a kol. (1991) mezi vězni, Krejčího (1997) mezi mladistvými delikventy; obdobné poznatky publikují rovněž Matoušek, Kroftová (2003) nebo Fischer, Škoda (2009). Výzkumy se zabývají osobnostními charakteristikami deviantních jedinců; nelze přehlédnout vazbu na temperament osobnosti, a to především vysokou míru extravertze, impulsivitu, neuroticismu a vzrušivosti.

Cílem výzkumu bylo zjistit, zda temperament a především jeho složky extravertze a neuroticismus, a míra těchto proměnných, ovlivňují zkušenost s negativními způsoby chování mladistvých ve volném čase, případně pak míru této zkušenosti u vybraných činností, a zda mezi jednotlivými temperamentovými typy existují rozdíly ve výběru činností. Jako výzkumný nástroj byl zvolen dotazník vlastní konstrukce; zpracovány byly výpovědi od 280 respondentů, kteří naplnili kritéria pro výzkumný soubor.

Z vybraných výsledků lze konstatovat, že bylo prokázáno, že jedinci s vyšší mírou extravertze významněji inklinují ke konzumaci alkoholu, kouření cigaret, sexuální aktivitě, krádežím či záškoláctví. Naopak nižší míra extravertze se prokázala u jedinců, kteří nadměrně sledují televizní pořady a mají tendence k častějšímu lhaní svému okolí. Co se týče neuroticismu, zde bychom mohli zdůraznit vztah jedince ke lhaní a problémy se závislostním chováním.

Bibliografie

- Adler, F. (1991). *Criminology*. New York: McGraw-Hill, Inc.
- Cloninger, C. R., et al. (1993). A psychological model of temperament and character. *Arch Gen Psychiatry*, 50.
- Fischer, S., & Škoda, J. (2009). *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada.
- Smékal, V. (2002). *Pozvání do psychologie osobnosti: Člověk v zrcadle vědomí a jednání*. Brno: Barrister and Principal.

NUDA STUDENTŮ STŘEDNÍ ŠKOLY

Ingrid Čejková

Cílem výzkumu bylo detailně popsat nudu ve vyučování pohledem samotných studentů, kteří ji prožívají. Tedy to, na jakém základě jejich nuda vzniká, jak probíhá, jak se jí snaží řešit a jaké při ní prožívají pocity.

Dle Farmera a Sundberga (1986) mají v populaci nejvyšší sklon k nudě právě adolescenti. Ti tráví velkou část svého dne ve škole, a v situaci, kdy nuda postihuje téměř každého v různých situacích (Svendsen, 2011), můžeme předpokládat, že se nuda ve škole vyskytuje. Pavelková (2010) zkoumá toto téma na základní škole a její výzkum již přináší výsledky v podobě zdrojů nudy (kdy nejčastěji bývá jako zdroj nudy označován učitel) a projevů nudy (rozptýlená aktivita, stažení se do sebe a agrese).

Výzkum byl orientován kvalitativně a byl realizován prostřednictvím analýzy narace. Byla provedena jak strukturní, tak tematická analýza narace třinácti respondentů, zejména jsem pracovala s žánry narativů dle N. Frye a s metodou podrobného čtení.

Studenti jsou schopni hovořit o příčinách i důsledcích své nudy, i když jim činí potíže jasně pojmenovat některé její komponenty. Jako nejčastější příčinu nudy označují učitele a různé jeho činnosti a jednání. Obecně je také zdrojem nudy celodenní neaktivnost studentů. Nuda má na studenty neblahý vliv, který se odráží v jejich postoji a vztahu ke škole. Studenti se o nudě vyjadřují negativně, ale nabízí několik řešení, např. praktičnost výuky, autonomie a aktivita na straně studentů.

Bibliografie

- Frye, N. (2003). *Anatomie kritiky*. Brno: Host.
- Goodstein, E. (2005). *Experience without qualities: boredom and modernity*. Stanford: Stanford university press.
- Pavelková, I. (2010). Nuda ve škole. In Krykorková, H., & Váňová, R. a kol. *Učitel v současné škole* (s. 219-233). Praha: Univerzita Karlova.
- Riessman, C. K. (2008). *Narrative research for the human sciences*. London: Sage.
- Svendsen, L. F. H. (2011). *Malá filosofie nudy*. Zlín: Kniha Zlín.

POSTOJE ŽÁKŮ/STUDENTŮ K ANGLICKÉMU JAZYKU BĚHEM ZÁKLADNÍ A STŘEDNÍ ŠKOLY A JEJICH UTVÁŘENÍ

Monika Černá

Prezentovaná studie je součástí většího výzkumného projektu. Tato studie je zaměřena na zkoumání individuálních příběhů učení z hlediska postojů k anglickému jazyku. Cílem je identifikace vztahů mezi postoji k angličtině a vybranými faktory vyučovacího procesu ve formálním vzdělávacím kontextu, dále mezi postoji a učením v neformálním a informálním kontextu, a to v období studia na ZŠ a SŠ. Výzkum byl realizován u studentů prvního ročníku anglického jazyka na třech univerzitách v ČR.

Postoje k cílovému jazyku a kultuře jsou důležitým faktorem v procesu osvojování cizího jazyka, který je vždy ovlivněn konkrétní sociální situací, ve které probíhá. Struktura postoje je složitá. Postoje získávají jedinci učící se cizí jazyk v rámci svých individuálních příběhů učení, které probíhá v nejrůznějších kontextech. Výzkum potvrzuje vliv celé řady faktorů souvisejících s individuálními příběhy učení, včetně kontextu, na aktuální výkon žáka.

Jedná se o retrospektivní longitudinální studii využívající smíšenou metodologii. Design je sekvenční, nejprve byl realizován kvantitativní sběr dat pomocí dotazníku a provedena příslušná analýza. Na základě výsledků kvantitativní fáze byl vybrán vzorek pro fázi kvalitativní (metody kritických událostí a rozhovoru).

Studie ukázala ve své kvantitativní části vztahy mezi postoji a některými faktory vyučovacího procesu i mezi postoji a učením v neformálním a informálním kontextu; kvalitativní část pak poskytuje vhled životních příběhů vybraných jedinců.

Bibliografie

- Brown, H. D. (2007). *Principles of Language Learning and Teaching* (5th ed.). New York: Pearson Education.
- Čáp, J., & Mareš, J. (2001). *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál.
- Ellis, R. (2008). *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Hershenov, J., & Young-Scholten, M. (Eds.). (2013). *The Cambridge Handbook of Second Language Acquisition*. Cambridge: Cambridge University Press.

Pawlak, M. (Ed.). (2012). *New Perspectives on Individual Differences in Language Learning and Teaching*. Heidelberg: Springer.

KÁZEŇSKÁ OPATŘENÍ V PRAXI NA 2. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Josef Hanák

Cílem dotazníkového šetření (akčního výzkumu) bylo zjistit, jak sami žáci vidí problematiku opakovaného nevhodného chování spolužáků ve škole v konfrontaci s názory jejich učitelů a v návaznosti na rezistenci vůči kázeňským opatřením. Ze zjištěných výsledků byly následně vyvozeny návrhy opatření a možnosti účinné intervence pro pedagogickou praxi na konkrétní základní škole.

Při porušení povinností stanovených školním řádem lze podle závažnosti tohoto porušení žákovi uložit kázeňská opatření – napomenutí třídního učitele, důtku třídního učitele a důtku ředitele školy, která však nemají pro žáka právní důsledky. Při hodnocení (klasifikaci) chování se přihlíží k věku, morální a rozumové vyspělosti žáka. V současné době se objevují názory, podle kterých by některé metody řešení kázně – výchovná opatření a tresty – měly být z výchovy odstraněny.

K získání názorů žáků 2. stupně a pedagogického sboru byl využit původní dotazník obsahující 20 otázek s výběrem ze 4 možných odpovědí. Výsledky obou sad dotazníků byly vyjádřeny dle procentuálního zastoupení jednotlivých odpovědí. K interpretaci výsledků bylo svoláno pedagogické kolokvium, které v diskuzi srovnávalo zjištěné skutečnosti v konfrontaci s pedagogickou praxí, popř. odbornou literaturou.

Výsledky dotazníkového šetření a konfrontace odpovědí dvojice respondentů „učitel – žák“ prokázaly soulad i nesoulad v názorech na problémové chování žáků ZŠ a účinnost kázeňských opatření vůči těmto žákům. Rovněž potvrdily zkušenosti, obavy i neshody v pohledu na pedagogickou realitu v oblasti problémového chování žáků, vedoucí formou pedagogického kolokvia k návrhům opatření a doporučení pro další pedagogickou praxi na konkrétní ZŠ.

Bibliografie

- Bendl, S. (2001). *Školní kázeň – metody a strategie*. Praha: ISV.
- Bendl, S. (2011). *Kázeňské problémy ve škole*. Praha: Triton.

Chráska, M. (2007). *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada Publishing.

Knapp, V. (1995). *Teorie práva*. Praha: C. H. Beck.

Vaníčková, E. (2004) *Tělesné tresty dětí. Definice – popis – následky*. Praha: Grada.

VYUŽITÍ GENERICKÉHO MODELU POZNÁVACÍHO PROCESU PŘI EXPLANACI NÁSTROJŮ A POSTUPŮ VYUŽÍVANÝCH STUDENTY VYSOKÉ ŠKOLY PRO BUDOVÁNÍ VLASTNÍCH UČEBNÍCH SÍTÍ

Milan Klement

Cílem realizovaného výzkumu bylo nalezení souvislosti mezi fungováním procesu konstrukce poznatků, kdy je tento podporován moderními informačními technologiemi a souvislost mezi mechanismy vlivu těchto technologií na proces učení se. Tato problematika byla zkoumána v souvislosti s postupy a nástroji, které studenti vysoké školy využívají pro budování vlastních učebních sítí, kdy proces konstruování poznatků bude zkoumán z pohledu generického modelu poznávacího procesu.

Teoretická východiska souvisejí s explanací nástrojů a postupů pro budování vlastních učebních sítí studenta, vycházejících z principu konektivismu (Siemens, 2005, Downes, 2012) a mezi internalizací základní vědomostní struktury na základě zapojení poznávacího procesu studenta (např. Atkinson, 2003), kdy je tento proces podporován moderními informačními a komunikačními technologiemi. Explanace se opírá o generický model mechanismu poznávacího procesu (Hejný, 2004).

Jako prostředek pro získání dat byl použit dotazník, který tvořilo 19 otázek s hodnotící škálou, zachycující míru studentova ztotožnění s uvedenými vyjádřeními. Jednotlivá vyjádření byla konstruována tak, aby zjišťovala souvislost mezi hladinou generického konstrukce poznatků a nástrojem či postupem, který studenti používali při budování své poznatkové struktury s podporou sociálních sítí a otevřených informačních zdrojů umožňující budování vlastních učebních sítí.

I když výsledky není možné považovat za signifikantní, ukazují však některé skutečnosti, které by mohly pomoci vysvětlit některé odlišnosti v přístupu

cíleného využívání nástrojů a postupů pro budování učebních sítí studentů. Jednou z těchto skutečností je fakt, že věk a pohlaví respondentů mají jasný vliv na konstrukci poznatků podpořenou informačními a komunikačními technologiemi, a to minimálně ve dvou z pěti hladin generického modelu.

Bibliografie

Atkinson, R. L. (2003). *Psychologie*. Praha: Portál.

Downes, S. (2012). *Connectivism and Connective Knowledge: Essays on meaning and learning networks*. [online]. Toronto: National Research Council Canada.

Hejný, M. (2004). Mechanismus poznávacího procesu. In M. Hejný, J. Novotná, & N. Stehlíková (Eds.), *Dvacet pět kapitol z didaktiky matematiky* (s. 23-42). Praha: PedF UK.

Siemens, G. (2005). Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age. *International Journal of Instructional Technology and Distance Learning*, 2(1). Dostupné z http://www.itdl.org/Journal/Jan_05/article01.htm.

DESIGN VÝZKUMU VLIVU VYUČOVACÍCH METOD NA POSTOJE ŽÁKŮ K PŘEDMĚTU PEDAGOGIKA

Jitka Nábělková, Jitka Plischke

Důležitým předpokladem k zajištění kvality výzkumu je volba a příprava designu výzkumného šetření. V příspěvku je prezentováno výzkumné šetření, které dokládá podíl vlivu vyučovacích metod na výsledné postoje žáků k předmětu pedagogika. Příspěvek může sloužit jako komplexní příklad z výzkumu, pro výzkumníky věnující se interpretativním a kvantitativním metodám výzkumu s cílem porozumění zkoumání pedagogické reality a logiky výzkumu v pedagogických vědách.

Úvodní a teoretická část příspěvku se věnuje základním otázkám výzkumu postojů v pedagogické realitě. Poukazujeme na význam teorie a současných poznatků v literatuře věnující se postojům, dokládáme, jaké proměnné jsou podstatné pro námi stanovený problém. Teoretické znalosti uplatňujeme v další části příspěvku, kde předkládáme vlastní výzkumný design.

Vzhledem k charakteru výzkumu, zaměření cílů výzkumného šetření volíme kvantitativní přístup řešení dané problematiky. Nástrojem první volby výzkumných metod jsou z pochopitelných důvodů sémantický diferenciál, přímé

strukturované pozorování výuky a dotazník s využitím Likertovy škály. Prezentujeme specifika jednotlivých metod ve vztahu k výzkumu postojů a výukových metod a následně konstruujeme výzkumné nástroje. Výzkumný soubor tvoří učitelé a žáci střední odborné školy pedagogické.

Představili jsme design proběhlého výzkumného šetření. V první části výzkumu převážily kvantifikující metody využívající metody sémantického diferenciálu a dotazníku se škálami Likertova typu, jejichž výsledky pomohly při zhodnocení a interpretaci postojů žáků k předmětu pedagogika. Ve druhé části výzkumu jsme přistoupili k hodnocení výukových metod v hodinách pedagogiky prostřednictvím přímého strukturovaného pozorování s úkolem připravit podklady pro ověření statistických vztahů.

Bibliografie

- DeVaus, D. A. (2003). *Research design in social research*. London: Sage Publications.
- Punch, K. F. (2008). *Úspěšný návrh výzkumu*. Praha: Portál.
- Punch, K. F. (2008). *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál.
- Široký, J. (2010). *Publikování a prezentace výsledků vědy a výzkumu*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc.
- Švec, Š., et al. (2009). *Metodologie věd o výchově. Kvantitativně-scientistické a kvalitativně-humanitní přístupy v edukačním výzkumu*. Brno: Paido.
- Yanow, D., & Schwartz-Shea, P. (2006). *Interpretation and Method: empirical research methods and the interpretative turn*. Armonk: M. E. Sharpe.

DIAGNOSTIKA JAKO JEDEN Z NÁSTROJŮ PŘI VÝZKUMU VOLBY ŠKOLY

Helena Picková

Výzkum je zaměřený na zkoumání aspektů volby základní školy v českém vzdělávacím systému. V příspěvku se soustředíme především na problematiku vhodné diagnostiky kognitivních schopností dítěte a jeho připravenosti na školní docházku a hledání možných souvislostí mezi kognitivními schopnostmi, rodinným zázemím a volbou školy na základě kvantitativního výzkumu.

Výzkum probíhá v rámci projektu Czech Longitudinal Study in Education (CLoSE), jehož záměrem je zjistit prostřednictvím kvantitativního šetření v ČR, jak výběr školy probíhá, jaké jsou postoje rodičů a jaké principy reálné školy

používají při přijímání dětí do prvního třídy. Inspirací je obdobné šetření, které proběhlo v Německu (Berendes et al., 2011) a které se zaměřilo na šetření přes mateřské školy.

Pro účely kvantitativního výzkumu je použitý náhodný výběr dětí tak, aby byla zajištěna co nejlepší reprezentativnost výběrového vzorku (Gavora, 2010). Prostřednictvím dotazníkového šetření byly zjišťovány plány rodiny ohledně volby školy a byla provedena diagnostika kognitivních schopností dětí prostřednictvím testu zrakové percepce (Felcmanová, 2013) a testu matematických schopností (Kaslová, 2012).

V příspěvku budou prezentovány doposud získané výsledky diagnostiky dětí a zjištěné souvislosti mezi kognitivními schopnostmi dětí, rodinným zázemím a volbou školy na základě kvantitativního výzkumu prováděného v Libereckém kraji jako součásti projektu Czech Longitudinal Study in Education.

Bibliografie

- Berendes, K., Fey, D., Linberg, T., Wenz, S., Rotbach, H.-G., Schneider, T., & Weinert, S. (2011). Kindergarten and elementary school. *Zeitschrift für Erziehungswissenschaft*, 14, 203-216.
- Felcmanová, L. (2013). *Diagnostika a rozvoj zrakové percepce v předškolním věku*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy.
- Gavora, P. (2010). *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.
- Kaslová, M. (2012). *Předmatické činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe.

STRATEGIE PRÁCE S TEXTOVÝMI MATERIÁLY PŘI DOMÁCÍ PŘÍPRAVĚ ŽÁKŮ NA VÝUKU

Zuzana Sikorová, Iva Červenková

Domácí příprava žáků na výuku není v pedagogickém výzkumu příliš diskutována. Ve výukové praxi je však obvyklé, že ji učitelé požadují, anebo alespoň předpokládají. Hlavní otázkou tedy je, jak probíhá příprava žáků základních škol při psaní domácích úkolů a v rámci učení se do konkrétních vyučovacích předmětů? Cílem je zjistit druhy textových materiálů, které žáci při přípravě na výuku používají, a následně analyzovat strategie, pomocí nichž s těmito materiály pracují.

Závěry některých studií efektivitu domácích úkolů rozporují. Výzkumy, provedené v USA (Benett & Kalish, 2006), nezjistily žádnou souvislost mezi délkou domácích úkolů a školním výkonem žáků; jiné ukázaly, že efektivnější jsou právě kratší domácí úkoly (Cooper, 2007). Australané (Horsley & Walker, 2013) tvrdí, že nezávisí na délce úkolu, ale na jeho kvalitě. Právě z těchto důvodů zjišťujeme, z jakých zdrojů jsou domácí úkoly zadávány a pomocí jakých strategií s nimi žáci individuálně pracují.

Výzkum byl prováděn v 8. třídách ostravských základních škol. Ve výuce čtyř předmětů bylo pozorováno, jaké typy domácích úkolů jsou žákům zadávány, z jakých zdrojů je zadání prováděno a jak je učitelem komentováno. S vybranými 119 žáky pak byly prováděny polostrukturované rozhovory s cílem zjistit frekvenci zadávání těchto domácích úkolů a úkolů k ústní přípravě na výuku a dále analyzovat strategie, pomocí nichž se žáci doma na výuku připravují.

Z výzkumu vyplynulo, že dvě třetiny žáků se na výuku ústně nepřipravují, ostatní používají výpisky v sešitě. Z učebních strategií převažují mechanické opakování a opis textu. Ukazuje se, že těžiště domácí přípravy žáků spočívá v zápisech, které zprostředkovává učitel. Nejčastěji byly domácí úkoly zadávány v matematice ve formě písemného procvičování, nejfrekventovanějším zdrojem zadání zde byla učebnice. Frekvence užití učebnice při psaní domácích úkolů závisela na vyučovacím předmětu.

Bibliografie

- Benett S., & Kalish, N. (2006). *The Case Against Homework*. NY: Three Rivers Press.
- Cooper, H. (2007). *The Battle over Homework: common Ground for Administrators, Teachers, and Parents*. Thousand Oaks, California: Corwin Press.
- Horsley, M., & Walker, R. (2013). *Reforming homework: practices, learning and policy*. Sydney: Palgrave Macmillan.
- Knecht, P., & Janík, T. (Eds.). (2008). *Učebnice z pohledu pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.
- Petty, G. (2004). *Moderní vyučování*. Praha: Portál.

PROSTŘEDÍ DIAGNOSTICKÉHO ÚSTAVU OČIMA JEHO KLIENTŮ

Martin Šťastný

Cílem výzkumu bylo zjistit, jak klienti diagnostického ústavu vnímají různé oblasti fungování této instituce. Otázka, kterou jsem si položil, zněla: „Jak klienti diagnostického ústavu interpretují život v ústavu?“ Interpretace prostředí ústavu jeho chovanci je důležitá, aby mohly být identifikovány oblasti, které děti vnímají jako nejdůležitější, příp. oblasti, které by bylo třeba ještě zlepšit, aby bylo zajištěno co možná nejlepší působení na klienty ústavu.

Období adolescence navazuje na bouřlivé pubertální období a dochází v něm k dotváření vlastní identity, která je zjednodušeně formována na základě určitých vývojových úkolů pro toto období (Macek, 2003). V tomto období jsou důležité především kontakty s vrstevnickou skupinou, která přejímá hlavní socializační funkci po rodině (Vágnerová, 2000). V diagnostickém ústavu je právě tahle sociální skupina velmi důležitým prvkem, který určuje další směřování jedince.

Pro zkoumání dané oblasti byla zvolena případová studie, v rámci které bylo použito několik metod sběru dat: pozorování, polostrukturovaný rozhovor a dotazníkové šetření. Pozorováním byly sledovány interakce mezi dětmi navzájem, mezi dětmi a vychovateli a také mezi dětmi a prostředím. Do dotazníkového šetření byli zapojeni klienti diagnostického ústavu i vychovatelé. Polostrukturovaný rozhovor byl určen pouze pro klienty ústavu.

Klienti ústavu vnímají prostředí diagnostického ústavu pozitivně. Velmi důležitým faktorem jsou jednak ústavní kamarádství, kdy děti několikrát identifikovaly snahu ostatních dětí z ústavu jim pomoci v kritických chvílích, ale také přístup vychovatelů a režim volného času. Přičemž všemi těmito rovinami se prolíná problematika užívání návykových látek – především cigaret. Zjištění výzkumu hovoří ve prospěch snižování závislosti klientů diagnostického ústavu na cigaretách během jejich umístění.

Bibliografie

- Čáp, J., & Mareš, J. (2007). *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál.
- Janský, P. (2004). *Problémové dítě a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních*. Hradec Králové: Gaudeamus.
- Matoušek, O., & Kroftová, A. (2003). *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. Praha: Portál.
- Říčan, P. (2004). *Cesta životem*. Praha: Portál.

Vágnerová, M. (2000). *Psychologie problémových dětí a mládeže: učební text pro vychovatele obor speciální pedagogika*. Liberec: Technická univerzita.

Sekce 4

UČITELÉ A JINÍ PEDAGOGIČTÍ PRACOVNÍCI

Do sekce byly přijímány příspěvky zabývající se učitelskou profesí, ale také problematikou dalších pedagogických pracovníků včetně vzdělavatelů dospělých a seniorů atd.

Vedoucí sekce:

doc. PaedDr. Marcela Musilová, Ph.D.
doc. PhDr. Michaela Píšová, M.A., Ph.D.

VYUŽITÍ AUDIOZÁZNAMU VLASTNÍ VÝUKY V PŘÍPRAVĚ LEKTORŮ ANGLIČTINY

Dana Háňková

Výzkumné šetření proběhlo v přirozených podmínkách jednoho semestru pedagogické praxe v AKCENT College. Cílem výzkumu bylo zjistit, jak se rozvíjí vybrané prvky lingvodidaktické a komunikativní kompetence budoucích lektorů angličtiny pro dospělé v prvním semestru jejich výukové pedagogické praxe a jak k tomuto rozvoji může přispět polostrukturovaná individuální práce s audiozáznamem vlastní výuky, která doplňuje další zpětnovazební mechanismy využívané v rámci pedagogické praxe.

Teoretickým východiskem je pojetí učitele jako reflektivního praktika, který postupně konstruuje své poznání a řídí svůj profesní rozvoj. Audiozáznam vlastní výuky považujeme za důležitý zdroj informací pro sebereflexi. Pojetí cílové kategorie profesního rozvoje, tj. lingvodidaktické a komunikativní kompetence pro potřeby jazykové výuky dospělých odvozujeme z doporučení výzkumnů v oblasti osvojování druhého jazyka (Second Language Acquisition).

Pro šetření byl zvolen výzkumný design longitudinální mnohopřípadové studie (pět studentů po třech vyučovacích hodinách). Technikami sběru dat bylo zúčastněné pozorování, dotazníkové šetření, kvalitativní experiment s audiozáznamem vlastní výuky a analýza přepisu audiozáznamu s využitím principů konverzační analýzy a analýzy diskurzu na základě předem určených kategorií, které reprezentují v současnosti uznávané efektivní postupy ve výuce cizího jazyka.

Výsledkem výzkumného šetření je pět případových studií, které prokázaly, že strukturovaná práce s audiozáznamem vlastní výuky může být efektivním nástrojem pro podporu profesního rozvoje a zvyšování kvality výuky jak u začínajících, tak i u zkušených lektorů angličtiny. Porovnání studií ukázalo, které pedagogické dovednosti začínající lektori angličtiny subjektivně vnímají jako nejobtížnější a jak je úroveň jednotlivých dovedností ovlivnitelná na základě sebereflexe podpořené audiozáznamem.

Bibliografie

- Bailey, K. M. (2006). *Language Teacher Supervision: A Case-Based Approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Borg, S. (2006). *Teacher Cognition and Language Education: Research and practice*. London, New York: Continuum.

- Ellis, R. (2008). *The Study of Second Language Acquisition* (2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Walsh, S. (2006). *Investigating Classroom Discourse*. New York: Routledge.
- Yin, R. K. (2009). *Case Study Research: Design and Methods* (4th ed.). Los Angeles: Sage.

DETERMINANTY ROZVOJE A UDRŽOVÁNÍ EXPERTNOSTI UČITELŮ CIZÍCH JAZYKŮ

Světlana Hanušová, Věra Janíková, Klára Kostková

V letech 2011 – 2013 byl realizován výzkum charakteristik učitele experta podpořený grantem GAČR P407-11-0234 Učitel – expert: jeho charakteristiky a determinanty profesního rozvoje (na pozadí cizojazyčné výuky). V jeho třetí části jsme na expertnost učitele cizích jazyků nahlíželi diachronně a příspěvek přináší parciální výsledky analýzy dat z této fáze, jejímž cílem bylo analyzovat procesy a podmínky rozvoje expertnosti a jejího udržování.

Při zkoumání determinant rozvoje expertnosti učitelů cizích jazyků jsme se zaměřili na vybrané proměnné, které se týkají osobnosti a individuálních charakteristik učitele, ale i na proměnné související s institucionálním a sociokulturním kontextem jeho působení. V tomto smyslu jsme navázali na studie Fesslera a Christensena (1992) a Hubermana (1993). Pro analýzu jsme využili konceptualizaci dle Pařízka (1994), tj. rozdělení na subjektivní a objektivní determinanty profesního rozvoje.

Výzkum byl koncipován jako kvalitativní. Nástrojem sběru dat byl hloubkový rozhovor s narativními prvky, následovala fáze komunikační validizace a prohlubování vzhledu do životních příběhů respondentů prostřednictvím dialogické písemné formy. Uvedený postup sběru dat vychází z principů biografického výzkumu (Marotzki, 2006; Felden, 2008). V rámci analýzy dat byl pro identifikaci determinant uplatněn typ realistické, resp. neopozitivistické biografie (Miller, 2000).

Profesní rozvoj učitelů je ovlivňován jak objektivními, tak i subjektivními determinanty. Stěžejní objektivní determinanty zahrnovaly institucionální rovinu vlivu prostředí a dále individuální vlivy (profesní vzory, podpora poskytovaná kolegy apod.) a vlivy profesní komunity. V souboru subjektivních determinant hrálo významnou roli sebepoznání učitele, zakotvené v sebereflexi,

zájem o práci s dětmi i zájem o obor a zároveň reflektovanou důslednost a vytrvalost při naplňování stanovených cílů.

Bibliografie

- Fesler, R., & Christensen, J. (1992). *The teacher career cycle: Understanding and guiding the professional development of teachers*. Boston: Allyn & Bacon.
- Huberman, M. (1993). *The Lives of Teachers*. English translation. London: Cassell, New York: Teachers' College Press.
- Pařízek, V. (1994). *Obecná pedagogika*. Praha: Univerzita Karlova.
- Píšová, M., et al. (2011). *Teorie a výzkum expertnosti v učitel'ské profesi: přehledová studie*. Brno: Munipress.

PSYCHOLOGICKÉ ASPEKTY VÝUČBOVÉHO ŠTÝLU VŠ UČITEĽA ODBORNEJ ANGLIČTINY

Sandra Kotlebová

Výskum výučbového štýlu vysokoškolského učiteľa odbornej angličtiny má za cieľ zdefinovať psychologické aspekty, ktoré významnou mierou podmieňujú voľbu určitého výučbového štýlu. V kontexte vysokoškolskej výučby skúmame efektivitu a dopad určitého výučbového štýlu na predpokladanú reálnu uplatniteľnosť odborných poznatkov a jazykových kompetencií študentov odbornej angličtiny v praxi.

Výskum výučbového štýlu vysokoškolského učiteľa odbornej angličtiny a psychologických aspektov, ktoré ho determinujú vychádza predovšetkým z učiteľovho vlastného poňatia výučby, jeho štýlu myslenia a učenia, ako aj prístupu k vyučovaniu a riadenej sebareflexie. Učiteľ zastáva určité role, ktoré jeho metódy a formy výučby na vysokej škole odlišujú od stredoškolskej výučby.

Metodológia výskumu vychádza z teoretických východísk; záverečné prípadové štúdie sa odvíjajú z riadených rozhovorov a priamych pozorovaní s aktérmi výskumu, teda učiteľmi a študentmi na vysokej škole. Súčasťou výskumu bude aj štandardizovaný dotazník pre učiteľov od Grasha na zistenie prevládajúceho typu učiteľa

Výskum momentálne prebieha; výsledky budú dostupné do termínu konania konferencie.

Bibliografie

- Fenstermacher, G. D. (2008). *Vyučovací styly učitelů*. Praha: Portál.
- Grasha, A. F. (2002). *Teaching with style*. San Bernardino: Alliance Publishers.
- Mareš, J. (2013). *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál.
- Vašutová, J. (2002). *Strategie výuky ve vysokoškolském vzdělávání*. Praha: Univerzita Karlova.

VYUŽITIE OBRÁZKOVÉHO TESTU ŠKOLSKÝCH SITUÁCIÍ V TRÉNINGOVÝCH PROGRAMOCH ROZVÍJAJÚCICH SOCIÁLNO-PSYCHOLOGICKÉ KOMPETENCIE

Miroslava Lemešová

Cieľom príspevku je poukázať na možnosti praktického využitia Obrázkového testu školských situácií v rámci tréningových programov realizovaných v pregraduálnej príprave a ďalšom vzdelávaní učiteľov a učiteľiek. Semiprojektívny test odhaľujúci stratégie riešenia školských situácií učiteľom a ich vnímanú náročnosť, je jedným z výsledkov projektu VEGA 1/0562/13 Sociálno-psychologické kompetencie v pregraduálnej príprave a ranej pedagogickej kariére učiteľov.

Najčastejšími spôsobmi rozvíjania sociálno-psychologických kompetencií sú podľa J. Pacevičiusa (2008) spätná väzba, rozhovor a sociálno-psychologický tréning. Študenti a študentky učiteľstva by v ideálnej verzii pregraduálnej prípravy podiel tejto, praktickej zložky, zdvojnásobili (Lemešová, 2013). Realizácia tréningových programov je však len časťou dlhodobého procesu, ktorej predchádza a nasleduje celý rad aktivít ovplyvňujúcich ich efektivitu. Otázkou však ostáva, ako ich zisťovať a hodnotiť.

Možnosti využitia Obrázkového testu školských situácií sme testovali na tréningovej a kontrolnej skupine metódou test-retest, tj. pred intervenciou a po intervencii. Tréningovú skupinu tvorilo 79 študentov a študentiek magisterského stupňa štúdia učiteľstva, ktorí absolvovali jeden z dvoch predmetov tréningového charakteru Tréning sociálnych zručností učiteľov alebo Individuálnu psychológiu pre učiteľov. 92 študentiek a študentov bakalárskeho stupňa tvorilo kontrolnú skupinu bez intervencie.

Z obsahovej analýzy reakcií na školské situácie vyplýva, že v tréningovej skupine študentov a študentiek došlo k rozšíreniu variability vlastného správania ako odozvy na reakcie žiakov a žiačok. Rovnako sme zaznamenali posun

v intenzite vnímania náročnosti jednotlivých situácií. Obrázkový test školských situácií je tak vhodným nástrojom nielen v prípravnej fáze tréningových programov (na zisťovanie potrieb účastníkov a účastníčok), ale možno ho využiť aj ako evaluačnú metódu.

Bibliografie

- Lemešová, M. (2013). Teória, teória, teória...: realita a ideál učiteľskej pregraduálnej prípravy očami študentov. In *Efektivita vzdelávania v proměnách spoločnosti* (s. 534-539). Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně. [CD-ROM].
- Ondrušek, D., & Labáth, V. (2007). *Tréning? Tréning. Učenie zážitkom*. Bratislava: PDCS.
- Pacevičius, J. (2008). Social-psychological Competence of Leaders: Structure, Empirical Assessment and Formative Ways. *Socialiniai tyrimai / Social Research*, 12(2), 123-131.

UČITELÉ SLEDUJÍ VIDEOZÁZNAMY VÝUKY: ANALÝZA OBSAHOVÉ A PROCESUÁLNI DIMENZE PROFESNÍHO VIDĚNÍ

**Eva Minaříková, Tomáš Janík, Michaela Píšová, Klára Kostková,
Miroslav Janík**

Předkládaný příspěvek představuje dílčí výstup projektu GA ČR GA13-21961S Profesní vidění a jeho rozvíjení prostřednictvím analýzy založené na videu (z pohledu učitelů angličtiny jako cizího jazyka). Cílem příspěvku je na základě dat z online dotazníku popsat profesní vidění učitelů anglického jazyka, konkrétně toho, jak se profesní vidění projevuje při sledování videozáznamu výuky jiných učitelů.

Výzkum profesního vidění učitelů se rozvíjí v posledním desetiletí v souvislosti s potřebou rozvíjet u učitelů předpoklady pro kvalitní výuku (adaptabilní a individualizovanou). Profesní vidění je definováno jako schopnost učitele identifikovat relevantní aspekty výukových situací a přemýšlet o nich z perspektivy svého vědění. V rámci profesního vidění rozlišujeme dva subprocesy – výběrové zaměření pozornosti a uvažování založené na vědění (Minaříková & Janík, 2012).

Sběr dat probíhal pomocí online videodotazníku, který zahrnoval čtyři videosekvence z výuky AJ (max. 4 minuty). Respondenti měli za úkol videosekvence okomentovat. Podrobnější zadání nebylo k dispozici. Výzkumu se zúčastnilo 47 učitelů anglického jazyka (z toho 36 učitelů AJ na ZŠ). Komentáře byly podrobeny kvalitativní obsahové analýze. Využity byly dva kategoriální systémy – pro zachycení výběrového zaměření pozornosti (obsahový aspekt) a uvažování založeného na vědění (procesuální aspekt).

V současné době probíhá analýza dat. Výsledky této dílčí studie přispějí ke komplexnímu uvažování o profesním vidění učitelů anglického jazyka. Důležitým aspektem tohoto výzkumu je zaměření na obsahovou stránku profesního vidění, kterému (především v oblasti cizích jazyků) byla věnována menší pozornost, na což upozorňuje např. Janík et al., 2014.

Bibliografie

- Janík, T., Minaříková, E., Píšová, M., Kostková, K., Janík, M., & Hublová, G. (2014, v tisku). Profesní vidění u učitelů: pokus o zmapování výzkumného pole. *Pedagogika*.
- Minaříková, E., & Janík, T. (2012). Profesní vidění učitelů: od hledání pojmu k možnostem jeho uchopení. *Pedagogická orientace*, 22(2), 181-204.

MEZIGENERAČNÍ UČENÍ VE ŠKOLE

Petr Novotný, Karla Brücknerová

Prezentace se věnuje mezigeneračnímu učení ve škole (resp. té jeho části, která zahrnuje jen dospělé). Záměrem širšího výzkumného projektu je rozkrýt neformální a informální učení napříč generacemi v rámci vzdělávacích aktivit pro učitele, v rámci podpory začínajících učitelů zkušenými učiteli, stejně jako v rámci běžného sdílení a spolupráce. V prezentaci nabídneme popis a interpretaci vybraných situací mezigeneračního učení ve škole, na jejichž základě budeme fenomén blíže charakterizovat.

Téma mezigeneračního učení se v pedagogickém výzkumu objevuje relativně nově (Rabušicová et al., 2011), ač je významnou součástí učení a vzdělávání v profesním kontextu (srov. např. Spannring, 2008) a jeho význam v současnosti roste (srov. např. Fischer, 2008). Mezigenerační učení ve škole pak úzce souvisí s postoji k různým generacím učitelů (Lazarová, 2011), s kontextem školního

prostředí (Pol et al., 2013), ale i s individuálními volbami v rámci profesní dráhy (Švaříček, 2011).

Prezentace vychází z širšího výzkumného projektu postaveného na smíšeném výzkumném designu (Bergman, 2008), prezentovány však budou výsledky z první, kvalitativní, fáze šetření (srov. Yin, 2003). Cílem této části je podrobně popsat a interpretovat vybrané situace mezigeneračního učení ve škole. Jako výzkumná metoda bylo zvoleno obserview, tedy pozorování chování doplněné následnými hloubkovými rozhovory s cílem rozkrýt významy, které konkrétnímu jednání aktéři přisuzují (Kragelund, 2009).

Předběžná analýza dat ukazuje na pestrost situací a kontextů, ve kterých se mezigenerační učení vyskytuje ve školních sborech. Výzkumný projekt směřuje k vytvoření modelu mezigeneračního učení zahrnujícího celý proces učení od jeho iniciace, přes vklad jednotlivých generací do procesu až po využití naučeného v práci učitele. Tento model je v současnosti v prvotní fázi rozpracování a bude prezentován na konferenci.

Bibliografie

- Cherri, H. Ch. Y. (2008). *Intergenerational learning in Hong Kong: A narrative inquiry*. Dostupné z http://etheses.nottingham.ac.uk/486/1/Cherri_Ho_EdD_Thesis_2008.pdf
- Novotný, P. (2009). *Učení pro pracoviště. Prostor pro uplatnění konceptu workplace learning v českém prostředí*. Brno: Masarykova univerzita.
- Rabušicová, M., Kamanová L., & Pevná, K. (2011). *O mezigeneračním učení*. Brno: Masarykova univerzita.
- Sanchéz, M. (2006). Challenges to Intergenerational Studies. *Journal of Intergenerational Studies*, 4(2), 107-110. Dostupné z http://dx.doi.org/10.1300/J194v04n02_09
- Švaříček, R. (2011). Zlomové události při vytváření profesní identity učitele. *Pedagogika.sk*, 2(4), 247-274. Dostupné z <http://www.casopispedagogika.sk/studie/svaricek-roman-zlomove-udalosti-pri-vytvareni-profesni-identity-ucitele.html>

THEORY AND PRACTICE OF POLISH RESEARCH ON THE TEACHING PROFESSION

Mirosława Nowak-Dziemianowicz

The aim of my presentation is to discuss new theoretical approaches to teachers' professionalism. Critical pedagogy scholars perceived teachers as „transformative intellectualists” (H.A. Giroux, P. McLaren).

Transformativeness is understood as teachers' actions aimed at making changes in education, society and culture through emancipation from constraints and realizing the politics of resistance. In the Polish post-1989 context, teachers have become elements of the educational market, and roles that they have played rarely concerned resistance or emancipation. In my presentation I draw on Polish research on the teaching profession after the systemic changes, demonstrating different approaches to the profession.

My research methodology is grounded in the qualitative strategy, and the interpretative-critical paradigm. Research approaches I used the critical discourse analysis and action research.

The results of my research include the presentation of a theoretical perspective on the teaching profession and practical problems that follow from it; the dominance of the instrumental knowledge over the emancipatory and critical knowledge in Polish research on the teaching profession and a proposal for a change in the field of teachers' training.

Bibliografie

- Czerepaniak-Walczak, M. (1997). *Aspekty i źródła profesjonalnej refleksji nauczyciela*. Toruń: Edytor.
- Giroux, H. A. (2011). *The abandoned generation. Democracy beyond the culture of fear*. New York: Palgrave.
- Gołębniak, D. (2008). *Uczenie metodą projektów*. Poznań: WSiP.
- McLaren, P. (2002). *Life in schools*. Boston: Allyn and Bacon.
- Szempruch, J. (2012). *Nauczyciel w warunkach zmiany społecznej i edukacyjnej*. Kraków: Impuls.

NÁZORY NA OSOBNOSTNÍ VLASTNOSTI A ANDROIDIDAKTICKÉ UMĚNÍ LEKTORA V JAZYKOVÝCH KURZECH PRO DOSPĚLÉ IMIGRANTY V ČESKÉ REPUBLICĚ A ŠVÉDSKU – KOMPARATIVNÍ STUDIE

Milena Öbrink Hobzová

Cílem uvedené studie je prezentovat výsledky výzkumu, který byl proveden v České republice a Švédsku během roku 2012 v jazykových kurzech pro dospělé přistěhovače. Jeho cílem bylo zjistit, zda na pozadí odlišných tradic jazykového vzdělávání pro přistěhovače existuje rozdíl v názorech na osobnostní vlastnosti a androdidaktické umění lektora.

Teoretická východiska pro zmíněný výzkum vycházela z charakteristiky role lektora ve vzdělávání dospělých především v práci Palána (1997), Beneše (2008), Brookfielda (2006), Jarvise (2010) aj. Při konstrukci dotazníku jsme se opírali o pilíře, které pro práci lektora ve vzdělávání dospělých v multikulturním prostředí současné společnosti zdůraznil Wlodkowski (2008).

Výzkumu se zúčastnilo 95 respondentů z České republiky a 222 respondentů ze Švédska. V našem šetření jsme předpokládali, že se propracovanější systém vzdělávání pro dospělé přistěhovače ve Švédsku projeví v názorech na lektora: očekávali jsme, že se názory respondentů v České republice a Švédsku budou lišit. Pro ověření hypotéz jsme použili test nezávislosti chí-kvadrát pro kontingenční tabulku.

Na základě výsledků však lze konstatovat, že názory respondentů na osobnostní vlastnosti i androdidaktické umění lektora se ve vybraných zemích neliší.

Bibliografie

- Beneš, M. (2008). *Andragogika*. Praha: Grada.
Brookfield, S. D. (2006). *The skillful teacher: on technique, trust and responsiveness in the classroom*. San Francisco: Jossey-Bass.
Jarvis, P. (2010). *Adult Education and Lifelong Learning: Theory and Practice* (4th ed.). London, New York: Routledge.
Palán, Z. (1997). *Výkladový slovník vzdělávání dospělých*. Praha: DAHA.
Wlodkowski, R. J. (2008). *Enhancing Adult Motivation to Learn: A Comprehensive Guide for Teaching All Adults* (3. vyd.). San Francisco: Jossey-Bass.

PROTOTYPOVÝ CHARAKTER EXPERTNOSTI: ILUSTRACE ŽIVOTNÍMI PŘÍBĚHY A KOMPLEXNÍMI „PROFILY“ UČITELŮ

Michaela Pířšová, Petr Najvar

Příspěvek prezentuje vybrané výsledky komplexního výzkumu zaměřeného na expertnost u učitelů realizovaného v rámci projektu GAČR P407/11/0234 „Učitel-expert: jeho charakteristiky a determinanty profesního vývoje (na pozadí cizojazyčné výuky)“. Konkrétně budou prezentována data získaná v rámci vícečetné případové studie, jež podporují prototypový pohled na charakter expertnosti u učitelů.

Výzkum stavěl na zohlednění jednak dostupných poznatků o expertnosti (Ericsson et al., 2006), jednak na výstupech výzkumu učitelovy efektivity (např. Hattie, 2009). Zohledňoval však i další podněty, jako např. prototypový pohled na expertnost u učitelů (Sternberg & Horvath, 1995).

Prezentace shrnuje některé výsledky výzkumu, jenž stavěl na designu komplexní vícečetné případové studie. Výsledky jsou jednak prezentovány formou tzv. portrétů, které pracují s daty získanými skrze pozorování výuky, polostrukturované rozhovory, stimulované vybavování a další výzkumné procedury, jednak ilustrativně prezentovány jako tzv. životní příběhy učitelů, prezentující data z hloubkových rozhovorů.

Výsledky mohou být interpretovány s oporou o prototypový model expertnosti učitelů (Sternberg & Horvath, 1995). Spíše než k identifikaci charakteristik, jež by byly rozhodující pro expertnost učitelů cizích jazyků, mohou výsledky sloužit k ilustraci toho, jakých různých podob může expertnost z hlediska sledovaných charakteristik nabývat.

Bibliografie

- Ericsson, K. A., Charness, N., Feltovich, P. J., & Hoffman, R. R. (Eds.). (2006). *The Cambridge handbook of expertise and expert performance*. New York: CUP.
Gavora, P. (2001). Životný příběh učitel'a: metodologické hlediská výskumu. *Pedagogická revue*, 53(3), 217-236.
Hattie, J. A. C. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. London: Routledge.
Smith, T. W., & Strahan, D. (2004). Toward a prototype of expertise in teaching. A descriptive case study. *Journal of Teacher Education*, 55(4), 357-371.

Sternberg, R. J., & Horvath, J. A. (1995). A prototype view of expert teaching. *Educational Researcher*, 24(6), 9-17.

ANALÝZA PEDAGOGICKÉ SITUACE JAKO SOUČÁST STÁTNÍCH ZÁVĚREČNÝCH ZKOUŠEK UČITELSKÝCH OBORŮ

Miroslav Procházka, Iva Žlábková, Iva Stuchlíková

V rámci inovace státních závěrečných zkoušek učitelských oborů na Pedagogické fakultě JU bylo nově zavedeno zpracování analýzy pedagogické situace vycházející z pedagogické praxe studentů. Studenti analýzu pedagogické situace odevzdávají zpracovanou v písemné podobě a následně ji u státních závěrečných zkoušek obhajují. Cílem výzkumného šetření je zjistit, jak studenti zavedení analýzy pedagogické situace posuzují, s jakými obtížemi se při jejím zpracování setkávají a jaká témata si vybírají.

Zavedení analýzy pedagogické situace jako součásti státních závěrečných zkoušek vychází ze současných požadavků na propojení teorie a praxe při vzdělávání studentů učitelství. Cílem je, aby studenti u státních závěrečných zkoušek prokázali dovednost reflektovat pedagogickou situaci a její řešení, aby dokázali zpracovat teoretická východiska pro hledání dalších možných řešení určité pedagogické situace a následně navrhli řešení alternativní.

Výzkumné šetření bude realizováno prostřednictvím evaluačního dotazníku zadaného studentům po absolvování státních závěrečných zkoušek z pedagogiky a psychologie v červnu 2014. Dále bude provedena obsahová analýza zpracovaných analýz pedagogických situací.

Vzhledem k tomu, že se jedná o výzkumné šetření, které bude realizováno poprvé v červnu 2014, nemáme dosud k dispozici konkrétní výsledky a závěry.

Bibliografie

- Dytrtová, R., & Krhutová, M. (2009). *Učitel. Příprava na profesi*. Praha: Grada.
- Korthagen, F. (2011). *Jak spojit praxi s teorií: Didaktika realistického vzdělávání učitelů*. Brno: Paido.
- Pišová, M., & Duschinská, K., et al. (2011). *Mentoring v učitelství*. Praha: UK v Praze.
- Spilková, V., & Tomková, A., et al. (2010). *Kvalita učitele a profesní standard*. Praha: UK v Praze.

Spilková, V., & Vašutová, J., et al. (2008). *Učitelská profese v měnících se požadavcích na vzdělávání*. Praha: UK v Praze.

UČITEL ZAČÁTEČNÍK V KONTEXTU VNÍMANÉ SEBEÚČINNOSTI A JEHO PREGRADUÁLNÍ PŘÍPRAVA V ROVINĚ OSOBNOSTNÍHO A PROFESNÍHO ROZVOJE

Andrea Rozkvcová

Cílem výzkumu je zjistit ve dvou fázích výzkumu zároveň vnímanou sebeúčinnost (Self-efficacy) učitelů začátečníků a zároveň potřeby učitelů začátečníků v praxi. Výzkum probíhá v Libereckém kraji. Návazným dlouhodobým cílem je vytvořit pro adepty učitelství na Technické univerzitě v Liberci, Katedře pedagogiky a psychologie, seminář profesního rozvoje, který by navazoval na seminář osobnostního rozvoje.

Známý koncept Self-efficacy Alberta Bandury autorka využívá jako východisko pro úvahy, že je potřeba zvyšovat vnímanou sebeúčinnost adeptů učitelství již v průběhu pregraduální přípravy. Další teoretický koncept, jenž je východiskem pro rozhovory s učiteli, vychází z uznávaných obecných principů osobnostního a profesního rozvoje amerického odborníka, profesora Stephena Coveyho.

Tým pěti výzkumníků provádí dva výzkumy v jednom čase v Libereckém kraji. Formou online dotazníku zjišťujeme vnímanou sebeúčinnost učitelů začátečníků s délkou praxe do 5 let na ZŠ. Formou rozhovorů v graduálním výzkumu se ptáme na konkrétní problémy učitelů začátečníků, se kterými se v praxi setkávají. Dále se ptáme na vnímanou důležitost uznávaných obecných principů profesního rozvoje pro jejich úspěšnou praxi a na jejich zastoupení ve stávající pregraduální přípravě na profesi.

Sběr dat probíhá od března 2014 a bude ukončen v červnu 2014. Z tohoto důvodu nemůžeme podat souhrnnou zprávu nyní do abstraktu. Postupně se odkrývají zajímavá zjištění, nicméně analýza dat a jejich interpretace proběhnou v průběhu léta a pro prezentaci na konferenci budou k dispozici.

Bibliografie

- Bandura, A. (1997). *Self-Efficacy*. London: Palgrave Macmillan.
- Covey, S. (2007). *7 návyků skutečně efektivních lidí*. Praha: Management Press.
- Helus, Z. (2012). *Perspektivy učitelství*. Praha: Pedagogická fakulta.

Vašutová, J., et al. (2008). *Vzděláváme budoucí učitele*. Praha: Portál.
Wiegerová, A. (2012). *Self-efficacy v edukačních souvislostech*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati.

INTERAKČNÍ A KOMUNIKAČNÍ STYL UČITELE NA ALTERNATIVNÍ A STANDARDNÍ ŠKOLE

Nikola Sklenářová

Výzkumný záměr vychází z aktuální situace dnešního školství, především z potřeby evaluace komunikačních a interakčních kompetencí učitelů na různých typech škol. Konkrétně se jedná o školy alternativní (waldorfské) a školy standardní (klasické). Výzkumným cílem tedy je zjistit, zda existuje rozdíl v projevech pedagogické interakce a komunikace učitelů alternativních škol a učitelů škol standardních.

Procesy pedagogické interakce a komunikace tvoří základní bázi celé výchovně vzdělávací činnosti. V minulosti na tuto oblast nebyl brán takový zřetel, ale dnes zejména u učitelů umění pedagogické komunikace patří mezi základní kompetence nutné pro výkon učitelské profese a projevy interakce mezi dominantní aspekty výchovně vzdělávacího procesu, jehož jsou řídicími činiteli.

Výzkumné šetření bylo realizováno v roce 2013 na čtyřech školách moravskoslezského kraje. Celkový rozsah výzkumného souboru činil 40 učitelů a 453 žáků. Konkrétně se jednalo o 20 učitelů a 251 žáků standardních škol a 20 učitelů a 202 žáků alternativních škol. K získání konkrétních dat byl využit jeden ze standardizovaných dotazníků interakčního stylu učitelů. Statistická významnost rozdílů výsledků se ověřovala na základě Studentova T testu.

Výzkumné šetření se snažilo o analýzu interakčních a komunikačních projevů učitelů standardních a alternativních škol v rámci procesu výuky. V rámci vymezeného cíle bylo tedy zjištěno, že v projevech interakčního stylu učitelů standardních a alternativních škol existuje rozdíl, který byl statisticky potvrzen.

Bibliografie

Gavora, P. (2005). *Učitel a žáci v komunikaci*. Brno: Paido.
Grecmanová, H., & Urbanovská, E. (1997). *Waldorfská škola*. Olomouc: Hanex.
Mareš, J., Gavora, P. (2004). Interpersonální styl učitelů: teorie, diagnostika a výsledky výzkumů. *Pedagogika*, 54(3), 101-128.

Šedřová, K., Švaříček, R., & Šalamounová, Z. (2012). *Komunikace ve školní třídě*. Praha: Portál.

Wubbels, T., & Levy, J. (1993). *Do You Know What You Look Like? Interpersonal Relationships in Education*. London: The Falmer Press.

AKO RIEŠIA ZÁŤAŽOVÉ ŠKOLSKÉ SITUÁCIE ŠTUDENTI A ŠTUDENTKY UČITEĽSTVA

Lenka Sokolová

V príspevku prezentujeme výsledky čiastkovej výskumnej štúdie realizovanej v rámci riešenia grantovej úlohy VEGA 1/0562/13 Sociálno-psychologické kompetencie v pregraduálnej príprave a ranej pedagogickej kariére učiteľov. Cieľom štúdie je validizovať semiprojektívny nástroj na zisťovanie stratégií riešenia náročných školských situácií učiteľom/učiteľkou a analyzovať tieto stratégie v rôznych skupinách respondentov a respondentiek v ranej fáze pedagogickej kariéry.

Riešenie nevhodného správania a školských konfliktných situácií je zdrojom obáv u učiteľskej kariéry u študentov a študentiek učiteľstva i začínajúcich učiteľov a učiteľiek (Lemešová, 2013; Bayer et al., 2009). Hoci tieto zistenia nie sú prekvapivé, učiteľská príprava na takéto potreby nereaguje dostatočne a v praxi sa budúci a začínajúci učelia a učiteľky viac opierajú o vlastné prekoncepty riešení a tacitné znalosti ako o stratégie získané v pregraduálnom štúdiu (Korthagen & Kessels, 2013).

Pre účely tohto výskumu sme vytvorili semiprojektívny Obrázkový test školských situácií. Test sa skladá z piatich školských situácií, ktoré potenciálne môžu pre učiteľa/učiteľku predstavovať záťaž. Respondent/ka dopĺňa verbálnu reakciu učiteľa/učiteľky a súčasne na škále označí, do akej miery vníma situáciu ako záťažovú. Nástroj sme overovali na vzorke 171 študentov a študentiek učiteľstva akademických a umelecko-výchovných predmetov (z toho 92 na bakalárskom a 79 na magisterskom stupni štúdia).

Pri obsahovej analýze odpovedí sme metódou dvojitého otvoreného kódovania abstrahovali štyri základné interpersonálne stratégie: orientované na seba, na jednotlivca, na skupinu a na správanie. Každá stratégia obsahuje minimálne päť kategórií reakcií učiteľa/učiteľky. Vysoký podiel direktívnych reakcií naznačuje vplyv školských skúseností budúcich učiteľov a učiteľiek na

výber strategie, testujeme však aj súvislosť medzi voľbou stratégie a stabilnými interpersonálnymi dispozíciami osobnosti.

Bibliografie

- Korthagen, F. A. J., & Kessels, J. P. A. M. (2013). Linking Theory and Practice: Changing the Pedagogy of Teacher Education. *Educational Researcher*, 28(4), 4-17.
- Lemešová, M. (2013). Čo ak je realita ešte horšia...: Obavy študentov a študentiek učiteľstva. In *Otázky rozhodovania: teória, empiria, život* (s. 188-192). Bratislava: Stimul.
- Bayer, M., Brinkjaer, U., Plauborg, H., & Rolls, S. (Eds.). (2009). *Teachers' Career Trajectories and Work Lives*. Springer.

DIALOGICKÉ JEDNÁNÍ – K OTÁZCE PSYCHOSOMATICKÉ A PEDAGOGICKÉ KONDICE

Stanislav Suda

Disciplína „dialogické jednání s vnitřním partnerem“ je zaměřena na budování určité psychosomatické kondice studenta učitelství pro veřejné jednání. Ta je chápána jako jistá „zralost, připravenost, pohotovost a někdy i potřeba a chuť veřejně vystupovat, jednat, chovat se, prožívat přímo, bezprostředně, spontánně, kreativně a produktivně, svobodně a odpovědně – ve zpětné vazbě zcela kvalitně“ (Vyskočil, 2000).

Kondice se neustále vyvíjí, hledá se opakovaně (znovu a znovu) z vědomí možnosti i omezení vlastní osobnosti. Člověk v kondici je osobnost, která vnímá situaci a jedná v ní ve smyslu svého cíle. Vychází z předpokladu, že pedagog by měl být určitým expertem veřejné situace; měl by být schopen ji přitom celistvě vnímat a pokud možno autenticky, autorsky v ní jednat. (Vyskočilová 2006).

Jedná se o kvalitativní výzkum. Studium dialogického jednání obsahuje samotnou experimentaci v prostoru při spontánních dramatických hrách (improvizacích) se zpětnou vazbou přihlížejících diváků a následnou sebereflexi, kterou student píše jako otevřený tvar. Experiment na videozáznamu i psané sebereflexe jsou poskytovány k zúčastněnému pozorování a následné diskuzi. Z kontinuálně psaných a odevzdávaných sebereflexí je možno dekodovat vlastní kultivaci sebereflexe studenta.

Kontinuální, téměř desetiletý, výzkum vzorku cca 3 000 studentů ukazuje na posun psychosomatické kondice zejména u studentů experimentujících déle než 3 roky. Pro účely prezentace je vybrána případová studie ukazující souběh vývoje psané sebereflexe s vývojem experimentální improvizace v otevřené dramatické hře – v dialogickém jednání.

Bibliografie

- Matějčková, M., Nota, J., & Suda, S. (2011). Observing Qualitative Changes in Psychosomatic Condition. *The New Educational Review*, 24(2).
- Suda, S. (2008). Psychosomatické disciplíny v přípravě učitelů. In P. Valachová (Red.), *Psychosomatické disciplíny v přípravě pedagogů*. Brno: Paido.
- Švec, V. (2006). Od znalostí k pedagogické kondici: nový vhlad do pedagogické přípravy studentů učitelství? *Pedagogika*, 56(3).
- Vyskočil, I. (2000). *Psychosomatický základ veřejného vystupování, jeho studium a výzkum*. Praha: Akademie múzických umění v Praze.
- Vyskočilová, E. (2006). K problematice otevřeného kurikula učitelského vzdělávání. *Pedagogika*, 56(3).

PŘÍNOSY MENTORA A MENTORINGU NA PEDAGOGICKÉ PRAXI Z POHLEDU STUDENTŮ

Michaela Velechovská

Cílem výzkumu je popsat přínosy mentora a mentoringu na pedagogické praxi z pohledu studentů učitelství primární pedagogiky. Výzkum se zaměřuje na zkoumání významnosti role mentora a zkoumá podmínky, které činí z mentoringu proces podporující rozvoj profesních kompetencí budoucích učitelů a zároveň naplňují jeden z cílů pedagogické praxe, spojení teorie a praxe.

V rámci paradigmatu, které pojímá učitele jako reflektujícího praktika, je pedagogická praxe důležitá, protože připravuje učitele na realitu profese. Mentoring lze zařadit do reflektivních přístupů a využít ho v přípravném vzdělávání učitelů.

Pro výzkumné šetření jsou použity tři metody – dotazníkové šetření, metoda focus group a hloubkový rozhovor. Výzkumný vzorek tvoří studenti primární pedagogiky na Karlově univerzitě v 5. ročníku po souvislé třítydenní praxi. Výsledky jsou zpracovány metodou otevřeného kódování.

Výsledky ukazují kvality, které musí mentor mít a které od něj student učitelství očekává, stejně jako činnosti, které studenti považují za velmi přínosné pro svůj profesní rozvoj. Ve výsledcích najdeme, jaký přínos studenti učitelství vidí pro sebe, i konkrétní oblasti jejich rozvoje.

Bibliografie

- Korthagen, F. (2011). *Jak spojit praxi s teorií: Didaktika realistického vzdělávání učitelů*. Brno: Paido.
- Píšová, M., & Duschinská, K., et al. (2011). *Mentoring v učitelství* (2. vyd.). Praha: UK v Praze.
- Spilková, V., & Tomková, A., et al. (2010). *Kvalita učitele a profesní standard* (2. vyd.). Praha: UK v Praze.

IDENTIFIKACE POTŘEB ZAČÍNÁJÍCÍHO UČITELE V KONTEXTU VYSOKOŠKOLSKÉ PŘÍPRAVY

Miluš Vítěčková

Cílem příspěvku je seznámit s česko-slovenským výzkumem, který byl realizován v letech 2012 – 2013 a jehož primárním cílem bylo identifikovat klíčové kompetence uvádějících učitelů. Dále pak s navazujícím česko-slovenským výzkumem, který je finančně podpořen MŠMT ČR (MOBILITY 2014-2015) a jehož cílem je zjistit osobnostní a profesionální potřeby začínajících učitelů. Výsledky tohoto výzkumu jsou i v České republice výchozí pro stanovení klíčových kompetencí uvádějících učitelů.

Výzkum navazuje na práci doc. Prokešové (PF JU) a kol., kteří se problematikou začínajícího učitele zabývali. Je nesporné, že je toto téma aktuální i v souvislosti s kariérním systémem. Vzhledem k tomu, že je na Slovensku situace začínajícího učitele a jeho uvádění řešena systematictější než v České republice, i na základě společné historie, byla navázána spolupráce s UKF v Nitře. Uvádějící učitel je na Slovensku ošetřen legislativně, probíhají výzkumná šetření řešící tuto problematiku.

Jde o prezentaci dvou výzkumů. První byl realizován na Slovensku, kvantitativní metodou – dotazníkové šetření (ZU-132, UU-127) a prostřednictvím rozhovorů. V roce 2012 byla navázána spolupráce s ČR (PF JU), bylo uskutečněno dotazníkové šetření (ZU-142, UU-67). V letošním roce proběhl sběr dat metodou rozhovoru, vyhodnocovány v programu ATLAS.ti.

Dále se v rámci projektu MOBILITY pracuje na metodice za účelem zjištění osobnostních i profesionálních potřeb začínajících učitelů.

Z doposud zjištěných výsledků vyplývá, že jsou studenti vybaveni teoretickými znalostmi, avšak současně je patrné, že je ne vždy dokáží využít. Není jasné, zda jsou schopni aplikace teoretických vědomostí. Očekávají, že je vysoká škola vybaví zkušenostmi, které by převedli do praxe. V té souvislosti postrádají v rámci studia větší časovou dotaci praxe. Z výzkumu je též patrné, jak je důležitá role uvádějícího učitele. Systematické uchopení této problematiky by mohlo pomoci tuto situaci řešit.

Bibliografie

- Kalhous, Z., & Horák, F. (1996). K aktuálním problémům začínajících učitelů. *Pedagogika*, 46(3), 245-255.
- Podlahová, L. (2004). *První kroky učitele*. Praha: Triton.
- Prokešová, L. (2000). Učitel základní školy a jeho problémy při nástupu do praxe. In J. Kohnová (Ed.), *Učitel a jeho univerzitní vzdělávání na přelomu tisíciletí* (s. 205-209). Praha: Univerzita Karlova.
- Spilková, V., et al. (2004). *Současné proměny vzdělávání učitelů*. Brno: Paido.
- Šimoník, O. (1994). *Začínající učitel*. Brno: Masarykova univerzita.

REFLEXE BÁZÍ MOCI UČITELŮ ŽÁKY DRUHÉHO STUPNĚ ZÁKLADNÍCH ŠKOL

Kateřina Vlčková, Jan Mareš

Cílem zde prezentované části výzkumu realizovaného v rámci projektu GAČR „Moc ve školních třídách studentů učitelství“ (GA13-24456S) je popsat, jak žáci druhého stupně základních škol vnímají a hodnotí moc uplatňovanou jejich učiteli ve školní třídě a ve škole.

Koncept moci učitele ve školní třídě patří ke stabilně aktuálním tématům pedagogické praxe i výzkumu. Funkční ustanovení mocenských vztahů ve třídě se ukazuje jako podmínka funkční výuky (Šedřová, 2012). Moc lze chápat jako schopnost ovlivnit postoje, hodnoty a jednání osoby nebo skupiny osob (McCroskey, 2006); je ze své podstaty reciproční, cirkulační a situačně vázaná. Tradiční typologie relační moci Frenche a Ravena (1959) rozlišuje moc donucovací, odměňující, referenční, legitimní a expertní.

Reflexi moci učitele žáky jsme měřili pomocí adaptovaného dotazníku Teacher Power Use Scale (Schrodt, Witt a Turman, 2007). Dostupný vzorek se skládal z 2188 žáků druhého stupně základních škol a 117 tříd. Posuzována byla moc učitelů občanské výchovy, zeměpisu, dějepisu a české literatury ve vyrovnaných proporcích ($n > 400$). Reliabilita jednotlivých bází moci ověřovaných konfirmatorní faktorovou analýzou byla uspokojivá; nejvyšší u referenční a expertní moci ($\alpha > 0,87$).

Žáci uvedli, že učitelé nejvíce využívají expertní moc a odměňující moc. Specifické postavení v hodnocení měla moc donucovací a legitimní, které žáci nerozlišovali. Nejméně využívaná je patrně referenční moc, pro kterou je charakteristické buď identifikování se s učitelem, nebo přejímání jeho úhlu pohledu.

Příspěvek vznikl v rámci projektu GA13-24456S „Moc ve školních třídách studentů učitelství“ financovaného Grantovou agenturou České republiky. Autoři děkují za poskytnutou podporu.

Bibliografie

- French, J. R. P., & Raven, B. (1959). The bases of social power. In D. Cartwright, & A. Zander. *Group Dynamics*. New York: Harper & Row.
- McCroskey, J. C., Richmond, V. P., & McCroskey, L. L. (2006). *An Introduction to Communication in the Classroom: The Role of Communication in Teaching and Training*. Boston: Allyn & Bacon.
- Schrodt, P., Witt, P. L., & Turman, P. D. (2007). Reconsidering the measurement of teacher power use in the college classroom. *Communication Education*, 56(3), 308-323.
- Šed'ová, K. (2012). Vztahová rovina výukové komunikace: mocenské konstelace ve školní třídě. In K. Šed'ová, R. Švaříček, & Z. Šalamounová, *Komunikace ve školní třídě*. Praha: Portál.

PROMĚNY KVALITY VÝUKY FYZIKY PO OSMI LETECH – PŘÍPADY TŘÍ UČITELŮ

Vojtěch Žák

Strategickým cílem výzkumu, jehož součástí je studie, je přispět k hlubšímu pochopení proměn kvality výuky fyziky a k jejich zasazení do širšího kontextu. Cílem této studie je na základě longitudinálního výzkumu a sebereflexe výuky

vybraných učitelů fyziky získat relevantní podněty k tomu, jak se v čase mohou měnit charakteristiky výuky a jaké jsou determinanty případných změn.

Problematicke kvality (ve) vzdělávání (speciálně kvality výuky, učitele, školy) je v poslední době v České republice věnována značná pozornost. Pokud usilujeme v rámci pregraduálního i dalšího vzdělávání učitelů o rozvoj jejich profesní a speciálně i reflektivní kompetence, je důležité klást si otázku, čím může být kvalita výuky (v našem případě konkrétně výuky fyziky) determinována a jaký může být její vývoj v čase.

Výzkumným problémem je zejména otázka, jak a proč se v čase (ne)mění kvalita výuky fyziky zkoumaných učitelů. K řešení byl použit smíšený design. Základním výzkumným plánem byla zvolena případová studie. Za design kvantitativní části byl vybrán výzkum ex-post-facto, kde data byla sbírána metodou pedagogického pozorování. Byla provedena komparace pozorování pomocí nástroje V. Žáka využívajícího škál. Pokud jde o kvalitativní část, data byla sbírána pomocí rozhovoru.

Obecně se ukázalo, že výuka vybraných učitelů, resp. zkoumané charakteristiky kvality se v průběhu osmi let příliš nezměnily. Výuka vedená jednotlivými učiteli se však v některých charakteristikách lišila. Zdá se, že učitelé mají určitý typický styl výuky. Na základě rozhovorů se podařilo zasadit zjištěné charakteristiky do širšího kontextu rozpínajícího se mezi učitelem, žáky, školou a obecněji společností.

Bibliografie

- Chvál, M., et al. (2012). *Školy na cestě ke kvalitě. Systém podpory autoevaluace škol v ČR*. Praha: NÚV.
- Janík, T. (2012). Kvalita výuky: vymezení pojmu a způsobů jeho užívání. *Pedagogika*, 62(3), 244-261.
- Janík, T., et al. (2013). *Kvalita (ve) vzdělávání: obsahově zaměřený přístup ke zkoumání a zlepšování výuky*. Brno: Masarykova univerzita.
- Žák, V. (2008). Zjišťování parametrů kvality výuky fyziky. *Pedagogika*, 58(1), 61-72.
- Žák, V. (2014). Kvalita výuky fyziky dvojí perspektivou porovnání pohledů výzkumníka a učitele. *Pedagogika*, 64(1), 66-80.

Sekce 5

CÍLE A OBSAH VÝCHOVY A VZDĚLÁVÁNÍ

Do sekce byly přijímány příspěvky zabývající se cíli a obsahy výchovy a vzdělávání, jejich historickou a filozofickou podmíněností, ale i aktuálními výzvami kurikulární reformy v českém prostředí atd.

Vedoucí sekce:

doc. PhDr. Hana Marešová, Ph.D.

RNDr. Dominik Dvořák, Ph.D.

KURIKULÁRNÍ REFORMA PĚT LET POTÉ: NEZAMÝŠLENÉ EFEKTY

Dominik Dvořák, Karel Starý, Petr Urbánek

Dopady české kurikulární reformy (Janík et al., 2011) nebyly na úrovni základního školství systematicky monitorovány a vyhodnocovány. Náš výzkum proměn školy sice nebyl evaluací reformy, ale přesto jsme získali poznatky o realizaci jejích cílů ve vyučování a učení. Zde chceme upozornit nejen na problematickou míru dosahování stanovených cílů, ale hlavně na některé reformou nezamýšlené a někdy dosti negativní efekty, které jsme ve školách zjistili.

V zahraniční literatuře jsou často a podrobně popisovány nepříznivé (vedlejší) efekty „neoliberálních“ reforem založených na hodnocení výsledků žáků a škol (akontabilita). Menší pozornost se zdá být věnována nepříznivým efektům reforem jdoucích do jisté míry opačnou cestou decentralizace a deklarovaného posilování autonomie a profesionality učitele. Přesto i ony – jakožto zásahy do komplexního sociálního systému, kterým je vzdělávání – nutně přinášejí nezamýšlené a někdy i nežádoucí důsledky.

Výzkumným designem je vícepřípadová studie škol (Stake, 2005), jejímž prostřednictvím jsme v době, kdy reforma vstoupila do praxe, získali určitý obraz o teoretickém vzorku pěti škol (Dvořák, Starý, Urbánek, Chvál, & Walterová, 2010). Nyní se do těchto škol vracíme a studie tak získává longitudinální charakter. Využíváme především kvalitativních technik sběru dat s prvky smíšeného výzkumu a narativní formy prezentace výsledků.

K nejzávažnějším negativním efektům patří únava a frustrace učitelů z decentralizované tvorby kurikula vedoucí k odmítání jakýchkoli dalších, i opodstatněných změn v pojetí cílů a obsahů vzdělávání, protože každá taková změna znamená administrativně náročnou revizi školního vzdělávacího programu. Do určité míry tak vzniká opak zamýšleného pružného vzdělávacího systému reagujícího na dynamické proměny společnosti.

Bibliografie

- Dvořák, D., Starý, K., Urbánek, P., Chvál, M., & Walterová, E. (2010). *Česká základní škola: Vícepřípadová studie*. Praha: Karolinum.
- Janík, T., Knecht, P., Najvar, P., Pišová, M., & Slavík, J. (2011). Kurikulární reforma na gymnáziích: výzkumná zjištění a doporučení. *Pedagogická orientace*, 21(4), 375-415.
- Stake, R. (2005). *Multiple Case Study Analysis*. Guilford Press.

ZNÁMÉ – NEZNÁMÉ IDENTITY V UČEBNÍCÍCH CIZÍCH JAZYKŮ

Jana Kubrická

Autorka v příspěvku představuje koncept identity aplikovaný v oblasti výuky cizích jazyků a na příkladech z výzkumu identity v učebnicích anglického jazyka ilustruje některé ideologické obsahy učebnic jako součást skrytého kurikula výuky cizích jazyků.

Identita ve výuce cizího jazyka se dostává do popředí zájmu v teoretickém rámci kritické pedagogiky, aplikované lingvistiky a kritické analýzy diskurzu, kde na učení se cizímu jazyku není pohlíženo jen jako na proces osvojování si gramatiky a lexika cílového jazyka, ale jako na proces plný ideologických obsahů, který vede k rekonstrukci identity studenta.

V této studii jsou analyzovány učebnicové texty prostřednictvím obsahové analýzy, kritické analýzy diskurzu (Fairclough, 1995) a metody otevřených a uzavřených textů (Eco, 1979; Luke, 1989).

Z výsledků analýzy vyplývá, že učebnicemi zobrazované identity tzv. ideálních mluvčí jazyka zpravidla žijí spokojeným konzumním způsobem života, nepřekračují hranice komfortní společenské zóny a ani jejich „možné světy“, tedy ambice a sny nesměřují neočekávaným nebo nekonvenčním směrem. Dá se tedy konstatovat, že učebnice nejen reprodukují jisté společenské vzorce chování a nevybízí ke společenské změně, ale svým obsahem i přispívají k utváření „ideálního konzumenta“.

Bibliografie

- Apple, M. (1992). The text and cultural politics. *Educational Researcher*, 21, 4-11.
- Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. London, New York: Longman.
- Luke, A. (1995). Text and discourse in education: An introduction to critical discourse analysis. *Review of Research in Education*, 21, 3-48.
- Norton, B. (2000). *Identity and language learning: Gender, ethnicity, and educational change*. London, New York: Longman.
- Shardakova, M., & Pavlenko, A. (2004). Identity options in Russian textbooks. *Journal of Language, Identity, and Education*, 3(1), 25-46.

ČTENÁŘSKÁ GRAMOTNOST ČESKÝCH ŽÁKŮ: KRITICKÁ MÍSTA Z POHLEDU OBSAHOVÉ ANALÝZY ŽÁKOVSKÝCH ODPOVĚDÍ

Veronika Laufková

V úvodní části budou cíle vzdělávání v českém kurikulu pro ZŠ v oblasti čtenářství porovnány s pojetím čtenářské gramotnosti v šetření OECD (PIRLS a PISA). Tato komparace českého kurikula s daty z mezinárodních výzkumů bude doplněna obsahovou analýzou výsledků českých dvanáctiletých žáků v oblasti čtenářství českého longitudinálního výzkumu CLoSE. Výzkum se zaměřil zejména na ty oblasti, v nichž čeští žáci dlouhodobě selhávají, tedy dovednost interpretace a posuzování obsahu a formy textu.

Čtenářská gramotnost (ČG) je branou k osvojení mnoha dalších kompetencí, v zemích EU je chápána a zakotvena jako jedna ze složek klíčových kompetencí. V ČR není dosud obsah a rozsah pojmu ČG v RVP ZV explicitně ukotven. Z mezinárodních výzkumů je však patrné, že nevyzrálá čtenářská gramotnost může vést k problémům nejen při studiu, ale rovněž při uplatnění na trhu práce. V roce 2012 byl sice klesající trend výsledků českých žáků ve ČG sice zastaven, ale došlo k poklesu výsledků žáků gymnázií.

Pro naplnění cílů výzkumu byla provedena obsahová analýza žakovských odpovědí na jednu z otázek mapující žakovskou dovednost zhodnocení beletristického textu. Pro obsahovou analýzu žakovských odpovědí byl použit program pro kvalitativní analýzu dat, MAXQDA 11, který umožňuje přiřazovat kód každé položce, tedy jednotlivé výpovědi žáka. Bylo využito otevřené kódování, kódy byly následně uspořádávány do kategorií a dále selektovány. Poté bylo přistoupeno k interpretaci analyzovaných dat.

Ve výzkumu budou prezentována data z obsahové analýzy žakovských odpovědí týkající se dovednosti interpretace a posouzení obsahu beletristického textu. Ukazuje se, že pro žáky je velmi složité vyjadřovat se srozumitelně, odpovídat na položenou otázku nebo vytvořit vlastní odpověď. Kromě toho je pro velkou část žáků velmi složité svou odpověď adekvátně zdůvodnit. Podrobnější analýzy budou poskytnuty v prezentovaném příspěvku.

Bibliografie

Coiro, J., Knobel, M., Lankshear, C., & Leu, D. J. (2014). *Handbook of Research on New Literacies*. Routledge.
Čtenářská gramotnost jako vzdělávací cíl pro každého žáka. (2010). Praha: ČŠI.

Palečková, J., & Tomášek, V., et al. (2013). *Hlavní zjištění PISA 2012*. Praha: ČŠI.

PIRLS 2011 & TIMSS 2011. Vybraná zjištění. (2013). Praha: ČŠI.

Vykoukalová, V., & Wildová, R. (2013). *Rozvoj čtenářské gramotnosti v primární škole*. Praha: PedF UK.

ČÍTANKY A HODNOTOVÁ VÝCHOVA NA DRUHÉM STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Pavína Lišovská, Vlasta Řeřichová

Hodnotová výchova je nedílnou součástí edukačního procesu. K jejímu uskutečnění mohou být využity různé prostředky, mj. také čítanky. Cílem výzkumu je zjistit, zda v čítankách, jež jsou využívány na 2. stupni ZŠ, jsou obsaženy texty s příběhy dětských a dospívajících hrdinů, jejichž prostřednictvím může žák rozvíjet důležité, společností uznávané hodnoty. Dílčím cílem výzkumu je kategorizování hodnot obsažených v daných publikacích.

Vzrůstá zájem o vědecké zkoumání dětství a dospívání v kontextu s jeho odrazem v literatuře (např. Bubíková, 2009 aj.), avšak neexistují výzkumy, které by se zaměřovaly na možnosti uplatnění textů příběhové prózy s dětským a dospívajícím hrdinou při hodnotové výchově žáků na 2. stupni ZŠ. S ohledem na tuto skutečnost zaměřujeme výzkum právě na tuto oblast.

Pro uváděný výzkum bude použita metoda kvalitativní obsahové analýzy, jejímž prostřednictvím budou zkoumány vybrané čítanky pro druhý stupeň základních škol. Bude zjišťováno, které kategorie hodnot (např. dle Kučerové, 1996 aj.) jsou v čítankách obsaženy.

V současné době výzkum probíhá, proto nedovedeme shrnout celkové výsledky.

Bibliografie

Aktuální otázky literatury pro děti a mládež a její reflexe. (2007). Slavkov u Brna: BM Typo.
Literatura pro děti a mládež na začátku tisíciletí: kontexty, problémy, trendy. (2009). Praha: Obec spisovatelů.
Silverman, D. (2005). *Ako robiť kvalitativný výskum*. Bratislava: IKAR.
Soubor čítanek pro druhý stupeň ZŠ.

PROMĚNY KURIKUL PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ VE FRANCOUZSKY A NĚMECKY MLUVÍCÍCH ZEMÍCH V EVROPĚ

Jana Uhlířová, Barbora Loudová Stralczyňská

Príspevek se zaměří na analýzu cílů a obsahů předškolní výchovy a vzdělávání ve Francii a Francouzském společenství v Belgii, které tradičně reprezentovaly školský model, a dále v Německu, Rakousku a Švýcarsku, tedy zemích zastávajících dříve spíše opačný pól pohledu. Volba těchto regionů reprezentuje dvě odlišné tendence v Evropě. V rámci vývoje předškolního vzdělávání v poslední dekádě však došlo ke sblížení obou pojetí, což se promítlo i do vymezení cílů a obsahů předškolního vzdělávání.

V rámci vývoje pojetí předškolní výchovy a vzdělávání v posledních 15 letech, ovlivněného mj. politickými tlaky po výstupech PISA, došlo k proměně cílů a obsahů vzdělávání dětí ve věku 3 až 6 let v námi vybraných zemích. Tradičně zakotvená pojetí se v důsledku sblížení konceptů vzdělávání proměňují a vzájemně přibližují. Současná situace se vyznačuje hledáním průsečíků v rámci evropského prostoru, které však nezpochybnitelně respektují domácí tradici.

Príspevek vychází z výsledků výzkumu uskutečněného v rámci kvalitativně zaměřeného paradigmatu a výzkumných postupů srovnávací pedagogiky. Byly analyzovány a komparovány cíle a obsahy kurikul pro předškolní vzdělávání ve vybraných zemích. Zohledněn byl také celkový vývoj podmínek předškolního vzdělávání v daných zemích. Data byla získána v rámci analýzy kurikulárních dokumentů, mezinárodních a národních zpráv o vzdělávání i dalších odborných studií. Byly uskutečněny krátké výzkumné stáže.

Dvě paralelně vedle sebe existující pojetí předškolní výchovy a vzdělávání v Evropě (tzv. school model a family model) tradičně reprezentovaly francouzsky a německy mluvící země. Tato dichotomie v pojetí předškolního vzdělávání však v současnosti pozbývá na síle. Současná předškolní kurikula ve vybraných zemích zdůrazňují význam předškolního vzdělávání v socializaci dítěte i položení základů pro celoživotní vzdělávání.

Bibliografie

Bildungsberichterstattung. (2012). *Bildung in Deutschland 2012*.
Erziehungsdirektorenkonferenz. (2014). *Bildungsbericht Schweiz 2014*. Aargau:
SKBF.

Oberhuemer, P., Fthenakis, W. E. (2010). *Frühpädagogik international*.
Wiesbaden: Verlag für Sozialwissenschaften.

Oberhuemer, P., Schreyer, I. (2010). *Kita-Fachpersonal in Europa. Ausbildungen und Professionsprofile*. Barbara Budrich, Opladen und Farmington Hills, MI.

Výkonná agentura pro vzdělávání, kulturu a audiovizuální oblast (EACEA P9 Eurydice) (2009). *Vzdělávání a péče v raném dětství v Evropě: překonávání sociálních a kulturních nerovností*.

Sekce 6

PROCESY A VÝSLEDKY VÝCHOVY A VZDĚLÁVÁNÍ

Do sekce byly přijímány příspěvky zabývající se procesy výchovy, učení a vyučování ve školní i mimoškolní edukaci, plánovanými i nečekanými výsledky či efekty edukace, kvalitou a efektivitou ve vzdělávání atd.

Vedoucí sekce:

doc. PhDr. Iveta Bednaříková, Ph.D.

doc. PhDr. Michaela Prášilová, Ph.D.

MERANIE VÝSTUPOV ETICKEJ VÝCHOVY

Martin Brestovanský

Článok je správou z výskumného projektu VEGA č. 1/0962/13 Teoretické preskúmanie a empirické overenie konceptu prosociálnosti ako východiskovej bázy aktuálnej koncepcie Etickej výchovy v SR. Analyzuje a diskutuje skúsenosti z terénu pri vybraných výskumných nástrojoch a niektoré dáta z predpreskumnej fázy experimentálneho výskumného plánu.

Výskum vychádza z personalistického modelu človeka. V ňom má pojem osoba teleologický charakter: jej cieľom je slobodne sa rozvinúť a vyzrieť v osobnosť, pričom podstatným rozmerom osoby je jej vzťahová dimenzia. Definujeme ju jednak ako „vzťah so svetom“ (Scheler), jednak v dimenzii interpersonálneho dialogického vzťahu ja – ty ako „medziosobného stretnutia“ (Buber). Tento model tvorí základ koncepcie etickej výchovy ako výchovy k prosociálnosti (Lencz, 1992).

Predpreskumný dizajn tvorila batéria vzájomne sa dopĺňajúcich nástrojov: revidovaný dotazník prosociálnosti (Roche Olivar, 1998), revidovaný dotazník prosociálneho morálneho uvažovania (Carlo-Eisenbergová, 1992), revidovaný dotazník noodynamiky (Popielski, 1991), dotazník interpersonálnej diagnózy ICL (LaForge, Suczek & Leary, 1955), osobnostný test TIPI (Gosling & Rentfrow & Swann, 2003). Predvýskum bol realizovaný na vzorke 255 žiakov základných škôl vo veku 10-12 rokov.

Kompletná batéria sa ukazuje ako zaťažujúca pre vybranú vekovú kategóriu. Vyžaduje ďalšiu redukciu a zmenu v štylistickej primeranosti. No reliabilita revidovaného dotazníka prosociálnosti R. Olivara dosahovala úroveň od 0,838 (sebahodnotenie) po 0,9416 (hodnotenie od učiteľov). Revidovaný test prosociálneho uvažovania (Carlo et al.) je nutné ďalej komparovať s úplnou verziou. Výskumníci čelili problémom s organizáciou zberu dát pre preťaženosť škôl a nižšiu ochotu vedúcich pracovníkov.

Bibliografie

- Carlo, G., Eisenberg, N., & Knight, G. P. (1992). An Objective Measure of adolescents' Prosocial Moral Reasoning. *Journal of research on adolescence*, 2(4), 331-349.
- Gosling, S. D., Rentfrow, P. J., & Swann, W. B. (2003). A very brief measure of the Big-Five personality domains. *Journal of Research in Personality*, 37, 504-528.

- Koženy, J., & Ganický, P. (1976). *Príručka pre Dotazník interpersonálnej diagnózy – ICL*. Bratislava: Psychodiagnostické a didaktické testy.
- Podmanický, I., & Szeliga, P. (2009). Noetický rozmer učiteľa etickej výchovy. In *Mravná výchova v školách na Slovensku a v zahraničí. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Banská Bystrica: UMB.
- Roche, R. O., & Sol, N. (1998). *Educación prosocial de las Emociones, Valores y Actitudes positivas*. Barcelona: Blume.

ANALÝZA VÝUKOVÝCH SITUACÍ ROZVÍJAJÍCICH KOMPETENCI K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ VE VÝUCE PŘÍRODOVĚDY NA 1. STUPNI ZŠ: VÝSLEDKY PŘEDVÝZKUMU

Tereza Češková, Karolína Pešková

Cílem příspěvku prezentujícího kvantitativní část předvýzkumu zaměřeného na analýzu výukových situací rozvíjejících kompetenci k řešení problémů je identifikace jednotlivých výukových situací v hodinách přírodovědy na 1. stupni ZŠ a jejich následná analýza se zaměřením na rozvíjení kompetence k řešení problémů. V kvalitativní části práce budou následně vybrané situace dále rozebrány dle metodiky AAA: anotování, analyzování a alterování výukových situací (Janík, et al., 2013).

Rozvíjení kompetence k řešení problémů výrazně přispívá k dovednosti aplikovat ve škole nabitě znalosti v běžném životě. Pro uchopení problematiky neposuzujeme učební úlohu izolovaně, ale nahlížíme na celou výukovou situaci včetně kontextu a ko-textu (Slavík & Janík, 2012). Jádrem výukové situace rozvíjející danou kompetenci je problémová učební úloha. Taková učební úloha mj. vychází z reálného života a vyžaduje převedení osvojených znalostí a vzorců do nových kontextů (Barrows, 1996).

Výzkumný vzorek tvoří videozáznamy pěti hodin výuky přírodovědy na 1. stupni ZŠ pořízené v rámci IVŠV videostudie ve školním roce 2010/2011. Záznamy jsou analyzovány na základě nezúčastněného strukturovaného pozorování, při němž jsou užity zčásti přejaté, zčásti původní autorčiny kategoriální systémy. Sledovány jsou zejména charakteristiky, jež jsou pro rozvíjení kompetence k řešení problémů klíčové.

V současné době probíhá ověřování a následná úprava kategoriálních systémů. Výsledky naváží na předchozí výzkumy přírodovědy na 1. stupni (Najvarová, Najvar, & Janík, 2011, Brtnová Čepičková, 2005), avšak poskytnou hlubší zaměření na charakteristiky situací rozvíjejících kompetenci k řešení problémů, jež je s přírodovědným učivem na 1. stupni úzce spjata.

Bibliografie

- Barrows, H. S. (1996). Problem-based learning in medicine and beyond: A brief overview. *New directions for teaching and learning*, (68), 3-12.
- Brtnová Čepičková, I. (2005). *Aktivní konstrukce přírodovědného poznání žáků primární školy*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně.
- Janík, T., et al. (2013). *Kvalita (ve) vzdělávání*. Brno: Masarykova univerzita.
- Najvarová, V., Najvar, P., & Janík, T. (2011). Procesy výuky a příležitosti k učení na 1. a 2. stupni. In E. Walterová (Ed.), *Dva světy základní školy? Úskalí přechodu z 1. na 2. stupeň* (s. 137-161). Praha: Karolinum.
- Slavík, J., & Janík, T. (2012). Kvalita výuky: obsahově zaměřený přístup ke studiu procesů vyučování a učení. *Pedagogika*, 62(3), 262-286.

DĚTSKÁ KRESBA JAKO JEDNA Z MOŽNOSTÍ ZKOUMÁNÍ VNÍMÁNÍ PŘÍRODY DĚTMI Z MATEŘSKÝCH ŠKOL

Jana Fančovičová, Milan Kubiátko, Kristýna Balátová

Příroda je neoddelitelnou součástí lidského bytí, proto již od útlého věku by měly být děti vedeny k tomu, co do přírody patří a měly by jim být vštěpovány zásady environmentálního chování. Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit úroveň vnímání přírody dětmi. Při hodnocení přírody se do úvahy bere přítomnost 5 základních aspektů: řeka, slunce, nebe, mraky, pohoří. Dílčím cílem je porovnat zdali se přítomnost jednotlivých aspektů liší mezi dětmi ze Slovenska a dětmi z České republiky.

Výzkumná šetření týkající se vnímání přírody nebyly v přístupných lokálních zdrojích nalezeny. Výzkumné šetření podobného typu je možné najít v starších zdrojích, například autoři Huttenlocher a Newcombe (1984) a Presson a Somerville (1985) nehodnotili přítomnost jednotlivých aspektů v kresbách žáků, ale to, jak dodržují velikostní poměry jednotlivých přírodních objektů. Zastoupení přírodních objektů řešil ve své studii Ulker (2012). Autor konstatoval, že děti kreslily přírodu správným způsobem.

Výzkumu se zúčastnilo 66 dětí (33 ze Slovenska a 33 z České republiky) ze 4 mateřských škol. Dětem se předložil papír formátu A4 a barevné pastelky. Následně byly děti požádány o to, aby nakreslily obrázek přírody. Kresby byly hodnoceny a prvky zařazovány do kategorií dle Ulker (2012). Jak již bylo zmíněno výše, sledovala se přítomnost aspektů, jako je přítomnost řeky, slunce, nebe, mraků a pohoří. Získaná data byla vyhodnocována absolutními četnostmi, tak i statistickými metodami.

Použitím logistické regrese, kde věk byl kovariátem, krajina a pohlaví byly určeny jako kategorické prediktory a závislou proměnnou byla přítomnost resp. nepřítomnost sledovaného aspektu, nebyl zjištěn statisticky významný rozdíl mezi krajinami, ani mezi chlapci a dívkami. Ze zajímavých výsledků je možné uvést, že nejčastěji zakreslovaným aspektem bylo slunce, pohoří se vyskytovalo nejméně. V kresbách českých dětí se vůbec nevyskytl řeka.

Bibliografie

- Huttenlocher, J., & Newcombe, N. (1984). The child's representation of information about location. In C. Sophian (Ed.), *The origin of cognitive skills* (pp. 81-111). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Presson, C. C., & Somerville, S. C. (1985). Beyond egocentrism: A new look at the beginnings of spatial representation. In H. M. Wellman (Ed.), *Children's searching: The development of search skill and spatial representation* (pp. 1-26). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Ulker, R. (2012). Turkish childrens drawing of nature in a certain way: Range of mountains in the back, the sun, couple of clouds, a river rising from the mountains. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(4), 3173-3180.

MĚŘENÍ ROZVOJE DISKURZIVNÍ KOMPETENCE V CIZOJAZYČNÉM AKADEMICKÉM PSANÍ V ANGLICKÉM JAZYCE: METODOLOGIE A VYBRANÉ VÝSLEDKY PŘEDVÝZKUMU

Gabriela Hublová

Cílem příspěvku je představit metodologii a vybrané výsledky výzkumu zaměřeného na výuku AJ jako cizího jazyka. Cílem výzkumu je posoudit vliv intervence realizované v prostředí LMS IS MU a aplikace Peer-review na rozvoj

diskurzivní kompetence (konkrétně vybraných aspektů koherence) v cizojazyčném akademickém psaní v AJ u studentů Masarykovy univerzity. Dílčím cílem výzkumu je posoudit kvalitu poskytnuté elektronické vrstevnické zpětné vazby (peer-review) hodnotící vybrané aspekty koherence.

Vzhledem k oborově-didaktickému zaměření výzkumu jsou teoretická východiska syntézou poznatků několika vědních disciplín. V oblasti didaktiky cizího jazyka se jedná zejména o model komunikační kompetence dle Celce-Murciaové (2007) a procesuální přístup k výuce psaní, v rovině psychologické o konstruktivistickou teorii učení (zejména sociální konstruktivismus) a v rovině lingvistické o model lexikální koheze Tanskanenové (2006) a kategorizaci konjunkce Martina a Rose (2003).

Výzkum je realizován jako kvaziexperiment (pretest posttest design s jednou skupinou). Vedle autoritativních nástrojů sběru dat jsou použity i nástroje sběru dat vlastní konstrukce (nástroj pro posouzení úrovně vybraných aspektů koherence, resp. pro poskytování elektronické zpětné vazby). Analýza dat bude spočívat v porovnání výsledků pre/post testů a v porovnání poskytnutého teacher-review a peer-review. K analýze dat bude využito postupů popisné a inferenční statistiky.

V období únor – červen 2014 je realizován předvýzkum, jehož cílem je pilotáž pretestu a posttestu, pilotáž intervence, sběr dat a ověření vhodnosti zvolených/navržených výzkumných nástrojů. Příspěvek je zaměřen na představení designu výzkumu, sběru dat a technik analýzy dat. Dále budou představeny vybrané výsledky předvýzkumu, konkrétně z oblasti měření rozvoje lexikální koheze, gramatické koheze (konjunkce) a úrovně výstavby textu.

Bibliografie

- Celce-Murcia, M. (2007). Rethinking the role of communicative competence. In E. Alcón Soler, & M. P. Safont Jordà (Eds.), *Intercultural Language Use and Language Learning* (s. 41-57). Springer. Dostupné z <http://elechina.super-red.es/celcemurcia.pdf>
- Martin, J. R., & Rose, D. (2003). *Working with discourse: Meaning beyond the clause*. London, New York: Continuum.
- Tanskanen, S.-K. (2006). *Collaborating towards coherence: Lexical cohesion in English discourse*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.

UPLATNĚNÍ METODIKY 3A PŘI VÝZKUMU EDUKAČNÍHO PROCESU VE VÝUCE

Tomáš Janík, Jan Slavík, Petr Knecht

Cílem výzkumu edukačního procesu prostřednictvím metodiky 3A je získat funkční náhled na strukturaci učebního prostředí prostřednictvím analytické didaktické komparace uskutečněné výuky s jejími alteracemi. Tento přístup, programově rozvíjející tradiční postupy pedagogických hospitací ve výuce, směřuje k zlepšování profesního výkonu učitelů v praxi a k profesionalizaci učitelství.

Teoretickým východiskem výzkumné metodiky 3A je teorie didaktické transformace obsahu v kontextu tzv. nové – produktivní – kultury vyučování a učení. Vycházíme z obecného předpokladu, níže zdůvodněného, že expertní vědění se utváří během tzv. cyklu sdílení znalostí (Peschl 2006) prostřednictvím profesního společenství chápaného jako „společenství myslí“ (srov. Davidson, 1991, Slavík, Chrz, Štech et al. 2013, Janík a kol. 2013).

Metodologie vychází z kontextu tzv. praktického obratu v sociohumanitních vědách (srov. Višňovský 2006), opírá se o teorii transformace obsahu (Slavík, Chrz, Štech et al. 2013) a o heuristický model hloubkové struktury výuky (Janík a kol. 2013). Propojení mezi teorií, výzkumem a praxí je metodicky ukotveno v pojetí reflektivní praxe při realistické přípravě učitelů (Korthagen et al. 2011).

Výsledkem uplatňování metodiky 3A při zkoumání procesu výuky je typologie vzdělávacích situací rozlišovaných podle jejich kvality opřená o vyhodnocení vztahů mezi činností žáka, obsahem a cíli výuky. Uplatnění metodiky 3A umožňuje rozpoznávat a analyzovat formalismy ve výuce, zejména tzv. odcizené poznávání a utajené poznávání.

Bibliografie

- Davidson, D. (2001). *Subjective, intersubjective, objective*. Oxford: Oxford University Press.
- Janík, T., Slavík, J., Mužík, V., Trna, J., Janko, T., Lokajíčková, V., ... Zlatníček, P. (2013). *Kvalita (ve) vzdělávání: obsahově zaměřený přístup ke zkoumání a zlepšování výuky*. Brno: Masarykova univerzita.
- Korthagen, F. A. J., Kessels, J., Koster, B., Lagerwerf, B., & Wubbels, T. (2011). *Jak spojit praxi s teorií: didaktika realistického vzdělávání učitelů*. Brno: Paido.
- Peschl, M. F. (2006). Modes of knowing and modes of coming to know. Knowledge creation and knowledge coconstruction as socioepistemological

engineering in educational processes. *Constructivist Foundations*, 1(3), 111-123.

Slavík, J., Chrz, V., & Štech, S. et al. (2013). *Tvorba jako způsob poznávání*. Praha: Karolinum.

PŘÍLEŽITOSTI K ROZVÍJENÍ KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ VE VÝUKOVÝCH SITUACÍCH ZEMĚPISU: APLIKACE METODIKY AAA

Petr Knecht, Veronika Lokajíčková

Vznik příspěvku byl podpořen z projektu GAČR GPP407/12/P059 Příležitosti k rozvíjení kompetence k řešení problémů v učebnicích a ve výuce. Cílem příspěvku je představit metodiku AAA (anotace, analýza, alterace) a aplikovat ji na výzkum výukových situací ve výuce zeměpisu, které mají potenciál k utváření a rozvíjení kompetence k řešení problémů.

Pro výzkumníky i učitele jsou kompetence stálou výzvou, neboť je důležité vědět, jakými komponenty a charakteristikami disponují výukové situace, které podporují utváření a rozvíjení kompetencí. Na výuku nahlížíme z hlediska zkoumání určitých výukových situací a jejich charakteristik, které mají potenciál rozvíjet kompetenci k řešení problémů.

Metodika AAA (Janík, 2013) je metodologický postup o třech krocích. (1) Anotace zahrnuje poznatky o pozorované výuce a přináší základní informace o analyzovaných výukových situacích (kontext). (2) Analýza spočívá v rozboru vybraných výukových situací (zde z pohledu kompetence k řešení problémů). Jejím součástí může být konceptový diagram znázorňující základní pojmy. (3) Alterace spočívá v posouzení kvality výukové situace, návrhu alterace a v jejím přezkoumání.

Aplikace metodiky AAA na zkoumání konkrétních situací z výuky zeměpisu umožňuje na praktických příkladech posoudit potenciál vybraných výukových situací pro utváření a rozvíjení kompetence k řešení problémů.

Bibliografie

Janík, T., Slavík, J., Mužík, V., Trna, J., Janko, T., Lokajíčková, V., ... Zlatníček, P. (2013). *Kvalita (ve) vzdělávání: obsahově zaměřený přístup ke zkoumání a zlepšování výuky*. Brno: Masarykova univerzita.

PRÁCE S KRITÉRII HODNOCENÍ NA ČESKÝCH ŠKOLÁCH: PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE

Veronika Laufková

Přesto, že stanovování kritérií hodnocení je povinnost zakotvená ve vyhlášce o základním vzdělávání a náležitostech plnění povinné školní docházky, ze zprávy OECD vyplývá, že v ČR zůstávají kritéria hodnocení často zamlčena, učitelé je žákům většinou explicitně nesdělují (Santiago, 2012). Cílem předkládaného výzkumu je jak zmapovat kritériální hodnocení po stránce teoretické, tak představit příklady dobré praxe zaměřené na práci s kritérii na 2. stupni v pěti základních školách.

Předkládané pojetí kritériálního hodnocení vychází z konstruktivistického přístupu ke vzdělávání. Zdůrazňuje především fakt, že kritéria hodnocení pomáhají konkretizovat výkon žáka a slouží k reflektování cílů výuky; přispívají k objektivizaci hodnocení, slouží jako podklad pro sebehodnocení žáka, vrstevnické hodnocení i pro hodnocení učitelem; vtahují osobnost žáka do procesu učení i hodnocení, vedou ho k odpovědnosti za vlastní výsledky.

V rámci studie byl volen kvalitativní výzkum, design případové studie. Sběr dat proběhl na pěti základních školách, které ve svých RVP deklarovaly práci s kritériálním hodnocením. Pro zajištění metodologické triangulace i triangulace zdrojů dat bylo voleno pozorování ve třídách, individuální rozhovory s učiteli, skupinové rozhovory s žáky a obsahová analýza pracovních listů obsahujících kritéria hodnocení. Pro analýzu dat byl použit software pro kvalitativní analýzu dat, MAXQDA 11.

Cílem výzkumu bylo uchopit práci s kritériálním hodnocením v širším kontextu – po stránce teoretické i po stránce aplikační. V závěru budou nabídnuty ukázky pracovních listů, v rámci kterých se pracuje nejen s kritérii hodnocení, ale rovněž s indikátory či sadami kritérií. Právě spojení kritérií hodnocení s indikátory hodnocení či sadami kritérií se ukázaly být velmi efektivní jak z pohledu učitelů, tak z pohledu žáků (zejména při práci s portfolii či při tvorbě psaného textu).

Bibliografie

Arter, J., & McTighe, J. (2001). *Scoring rubrics in the classroom. Using performance criteria for assessing and improving student performance*. Thousands Oaks: Corwin Press.

Black, P., Harrison, Ch., Lee, C., Marshall, B., & Wiliam, D. (2004). Working inside the black box: Assessment for learning in the classroom. *Phi Delta Kappan*, 86(1), 8-21.

Košťálová, H., Miková, Š., & Stang, J. (2008). *Školní hodnocení žáků a studentů se zaměřením na slovní hodnocení*. Praha: Portál.

Kratochvílová, J. (2012). Aktivní spoluúčast žáka při hodnocení – zdroj inspirace rozvoje osobnosti žáka. In H. Lukášová (Ed.), *Proměny pojetí vzdělávání a školního hodnocení* (s. 151-180). Praha: Asociace waldorfských škol.

Santiago, P., Gilmore, A., Nusche, D., & Sammons, P. (2012). *OECD Reviews of Evaluation and Assessment in Education: Czech Republic 2012*. OECD Publishing. Dostupné z <http://www.oecd.org/dataoecd/33/47/49479976.pdf>; český překlad studie: www.msmt.cz/file/20716_1_1/

UPLATŇOVÁNÍ PODOB MOCI STUDENTY UČITELSTVÍ V PRŮBĚHU VÝUKOVÉ PRAXE

Kateřina Lojdová, Josef Lukas

Sebekvalitnější učitelova znalost obsahu učiva zůstává bez třídy s jasně nastavenými mocenskými vztahy bez užítku. Potřeba mocenského uspořádání v procesu vyučování vyvstává zejména u začínajících učitelů a studentů na praxi. Proto je naším cílem popsat, jak je moc ve třídách studentů učitelství vyjednávána, udržována a vnímána. V tomto příspěvku se zaměříme na legitimní a donucovací bázi moci dle pojetí moci, vycházející z teorie Frenche a Ravena (1959).

Moc ve školní třídě definujeme skrze tři hlavní charakteristiky: cirkularitu, situačnost a reciprocitu. Cirkularita moci znamená, že moc ve školních třídách se nepřetržitě se pohybuje mezi učitelem a žáky i žáky navzájem. Uspořádání mocenských vztahů se také neustále proměňuje napříč situacemi (Jacobs, 2012), proto je moc definována situačně. Ve smyslu recipročního vztahu dochází ke vzájemnému ovlivňování postojů, hodnot a jednání (McCroskey, Richmond, & McCroskey, 2006; Moscovici, 2007).

Ve výzkumu, který je součástí projektu GAČR (GA13-24456S), vycházíme z koncepce smíšeného designu. Kvantitativní část obnáší adaptaci dotazníku pro zjišťování moci ve školních třídách (Schrodt, Witt, Turman, 2007). Tyto dotazníky byly dále distribuovány žákům, u kterých studenti realizovali

výukovou praxi. Kvalitativní část zahrnuje analýzu videonahrávek vyučovacích hodin studentů na praxi. Celkem bylo analyzováno 48 vyučovacích hodin (8 studentů x 6 hodin).

Na základě pilotáže dotazníku bylo zjištěno, že legitimní a donucovací moc tvoří jeden faktor. Na tento faktor byla zaměřena kvalitativní analýza skrze videozáznamy výuky studentů na praxi. Příspěvek proto popisuje jak legitimní a donucovací moc používají studenti na praxi, jak na uplatňování této moci reagují žáci a jak se pojetí těchto bází moci proměňuje napříč situacemi ve školní třídě.

Bibliografie

French, J. R. P., & Raven, B. (1959). The bases of social power. In D. Cartwright, & A. Zander. *Group dynamics*. New York: Harper & Row.

Jacobs, G. E. (2012). Models of power and the deletion of participation in a classroom literacy event. *Journal of Research in Reading*, 35(4), 353-371.

McCroskey, J. C., Richmond, V. P., & McCroskey, L. L. (2006). *An Introduction to Communication in the Classroom: The Role of Communication in Teaching and Training*. Boston: Allyn & Bacon.

Moscovici, H. (2007). Mirror, mirrors on the wall, who is the most powerful of all? A self-study analysis of power relationships in science methods courses. *Journal of research in science teaching*, 44(9), 1370-1388.

Schrodt, P., Witt, P. L., & Turman, P. D. (2007). Reconsidering the Measurement of Teacher Power Use in the College Classroom. *Communication Education*. 56(3), 308-332.

GLOBAL STORYLINES JAKO NÁSTROJ VÝCHOVY A VZDĚLÁVÁNÍ

Ivana Márová, Lenka Slepíčková

Global Storylines, originální skotská metoda výuky pomocí příběhů, umožňuje žákům podílet se aktivně ve vzdělávacím procesu a v rámci bezpečného prostředí fiktivního příběhu prozkoumat aktuální globální témata. Cílem příspěvku je prezentace části výsledků prvního cyklu implementace metody Global Storylines v prostředí základní škol v České republice.

Storylines, výuka příběhem (story), který je veden učitelem (line), vznikla v průběhu druhé poloviny 20. století ve Skotsku, coby metoda kombinující aktivní přístup žáků k výuce formou tvůrčích činností v podobě skupinové práce integrující veškeré prvky kurikula 1. stupně základních škol. Modifikovaná forma této metody, využívající při výuce aktuální globální témata, jako jsou lidská práva, problematika odlišnosti či životního prostředí, byla nazvána Global Storylines.

Kohorta 8 vyškolených pedagogů pilotovala první cyklus implementace metody Global Storylines v prostředí tří základních škol a jedné mateřské školy v rámci tříletého projektu započatého v roce 2013. Příběh Obra od Bodláčí hory byl ve školách po dobu 5 měsíců systematicky sledován. Pozorování (3 – 4 v každé třídě) byla doplněna o rozhovory s učiteli a dětmi, analýzu psaných reflexí po jednotlivých epizodách příběhu a analýzu výsledků žákových prací (fotek a obrázků).

Výsledky šetření prvního cyklu implementace metody Global Storylines potvrdily pozitivní vliv metody na motivaci, imaginaci a aktivní roli žáků ve vzdělávání. Metoda pozitivně ovlivňuje rozvoj sociální dovedností a vyšších mentálních funkcí (například v oblasti rozhodovacích procesů). Pozitivní vliv metody spatřovali učitelé také v oblasti kázeňských obtíží a možnosti budování nových vztahů ve třídě.

Bibliografie

- Bell, S., Harkness, S., & White, G. (2007). *Storyline. Past, present & future*. Glasgow: Enterprising Careers.
- McNaughton, M. J. (2013). From Acting to Action: Developing Global Citizenship Through Global Storylines Drama. *The Journal of Environmental Education*, 45(1), 16-36.
- Wals, A. E. J., & Blaze Corcoran, P. (2012). *Learning for sustainability in times of accelerating changes*. Wageningen: Wageningen Academic Publisher.
- WOSDEC Global Education Centre. (2014). *Global Storylines. Curriculum for Excellence*. Available <http://www.globalstorylines.org.uk/cfe>

VTĚLENÉ MODELOVÁNÍ JAKO METODA UČENÍ A VYUČOVÁNÍ

Jan Nehyba

Příspěvek se zabývá možnostmi efektivního učení nejen v osobnostním rozvoji za pomoci několika propojených „principů“, které se v souhrnu nazývají vtěleným modelováním (embodied modeling). Tento termín označuje snahu co nejúčinněji „vtělit“ (jde tak o specifický způsob „hlubokého“ učení) „znalosti a dovednosti“ jedince. Ve výsledku se tak z obecné znalosti stává takzvaná vtělená znalost (embodied knowledge), kterou jedinec disponuje a dokáže ji okamžitě používat.

Vtělené modelování je proces učení (popřípadě vyučování), který vychází z teorie vtělené mysli (embodied mind), vtěleného prožívání (embodied experiencing) a sociální neurovědy (Siegel, 2012), dále z ericksonovského přístupu v pomáhajících profesích (Battino, South & Auld, 2005) za využití příběhů (Hábl, 2013), klade také důraz na využití vizualizace v procesu učení (Levie & Lentz, 1982) a symbolického modelování (Lawley & Tompkins, 2000).

Jedná se o teoretickou studii obohacenou o příklady z kazuistik, které dokládají konkrétní podobu vtěleného modelování. Studie tak vychází z poznatků reflexe výuky zkušenostního a reflektivního učení a lektorování dalších workshopů. Tyto poznatky propojuje s výše zmíněnými teoretickými východisky, na kterých se snaží poukázat na komplexní metodu učení a výuky nejen v oblasti osobnostního rozvoje.

Výsledkem příspěvku je představení konkrétní jednotné podoby využití konceptu vtělené mysli, sociální neurovědy a ostatních teoretických východisek v metodě vyučování a učení (nejen v oblasti osobnostního rozvoje). Toto propojení sebou nese zdůraznění některých didaktických principů v této výuce.

Bibliografie

- Battino, R., South, T. L., & Auld, J. (2005). *Ericksonian Approaches: A Comprehensive Manual*. Carmarthen: Crown House Publishing.
- Hábl, J. (2013). *Učit (se) příběhem: Komenského Labyrint a didaktické možnosti narativní alegorie*. Brno: Host.
- Lawley, J., & Tompkins, P. (2000). *Metaphors in Mind: Transformation through Symbolic Modelling*. London: The Developing Company Press.
- Levie, W. J., & Lentz, R. (1982). Effects of text illustrations: A review of research. *Educational Communication and Technology*, 30(4). 195-232.

Siegel, D. (2012). *The developing mind: how relationships and the brain interact to shape who we are*. New York: Guilford Press.

ZPĚTNÁ VAZBA V PÍSEMNÉM PROJEVU V HODINÁCH ANGLIČTINY

Kateřina Novotná

Cílem příspěvku je předložit dílčí výsledky výzkumu pro disertační práci týkající se podávání zpětné vazby v hodinách anglického jazyka. Cílem výzkumu je zjistit, zda žáci považují hodnotící zprávy ve formě reakce na chybu za srozumitelné a podávající dostatečnou informaci pro možnost poučení se a zlepšení. Příspěvek se zaměří na písemný projev a popíše způsob jeho opravování a hodnocení třemi učiteli. Předloží i některé komentáře žáků.

Zpětná vazba je chápána jako reakce učitele na výpověď žáka. V kontextu školy se povětšinou vyskytuje jako odpověď na chybný výrok žáka a očekává se, že i jeho spolužáci se poučí z opravy chyby. Podle Strijbose (2010) studenti považují zpětnou vazbu za nápomocnou, pokud poskytuje konkrétní a podrobné návrhy pro nápravu. Hlavními tématy debat je, zda poskytovat správná řešení, zda opravovat všechny chyby či jakou formu by měly mít komentáře doprovázející hodnocení.

Příspěvek vychází z kvalitativního výzkumu, případové studie jedné školy (víceletého gymnázia). Zaměřuje se především na data získaná individuálními rozhovory s třemi učiteli a skupinovými a individuálními rozhovory s jejich žáky. Pro analýzu dat bylo využito otevřené kódování, přičemž výsledné kategorie tvoří strukturu výzkumného sdělení. Příspěvek předkládá popis a srovnání jednotlivých kategorií

V příspěvku jsou představeny tři systémy hodnocení a opravování písemného projevu tří učitelů anglického jazyka (tedy tři systémy podávání zpětné vazby). Jednotlivé systémy budou popisovány především skrze charakteristiky, které označují následující kategorie: (ne)opravování chyb, označování chyb, komentáře, způsob hodnocení a psaní oprav. Učitelé se liší v psaní komentářů a způsobu hodnocení písemného projevu, naopak se soustředí na podobné typy chyby a podobně chyby označují.

Bibliografie

- Evans, N., et al. (2010). Contextualizing corrective feedback in second language writing pedagogy. *Language teaching research*, 14(4), 445-463.
- Korčáková, J. (2005). *Chyba a učení cizím jazykům*. Hradec Králové: Gaudeamus.
- Kulhavy, R., & Stock, W. (1989). Feedback in Written Instruction: The Place of Response Certitude. *Educational Psychology Review*, 1(4), 279-308.
- Strijbos, J., Narciss, S., & Dunnebler, K. (2010). Peer feedback content and sender's competence level in academic writing revision tasks: Are they critical for feedback perceptions and efficiency? *Learning and Instruction*, 20(4), 291-303.

FINANČNÍ GRAMOTNOST NA ZÁKLADNÍCH ŠKOLÁCH Z POHLEDU VÝUKOVÝCH METOD

Alena Opletalová, Andrea Buiová

Hlavním cílem předkládaného příspěvku je prostřednictvím kvalitativního přístupu analyzovat aktuální situaci v oblasti výuky finanční gramotnosti na základních školách (ISCED 1 a 2), jakožto nástroje prevence proti nadměrnému zadlužování a neefektivnímu nakládání s osobními či rodinnými financemi. Zejména však identifikovat dílčí metody využívané ve výuce finanční gramotnosti a vyhodnotit jejich účinnost ve vzdělávacím procesu.

Zaměření příspěvku reaguje na aktuální situaci nejen v českém školství, ale také na celospolečenskou potřebu zvýšení úrovně finanční gramotnosti občanů České republiky. Na základě legislativních dokumentů se přistoupilo k zařazení finančního vzdělávání i do Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a v současné době je již na základních školách od 1. září 2013 nově povinnou součástí výuky.

V rámci metodologie bude využit kvalitativní výzkum prostřednictvím interview s učiteli popř. i žáky základních škol zaměřený na identifikaci výukových metod využívaných ve výuce finanční gramotnosti a vyhodnocení účinnosti těchto metod ve vzdělávacím procesu. Dílčím způsobem budou zjišťovány také otázky související s realizací výuky (zejména rozsah, forma začlenění apod.).

Výstup předloženého textu bude spočívat v identifikaci využívaných výukových metod v rámci finančního vzdělávání a vyhodnocení jejich účinnosti.

Dílním výstupem bude také vymezení pojetí výuky finanční gramotnosti na základních školách.

Bibliografie

- Ministerstvo financí České republiky. (2007). *Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách*. Praha: MF ČR, MŠMT ČR, MPO ČR. Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/system-budovani-financni-gramotnosti-na-zakladnich-a-strednich-skolach>
- Ministerstvo financí České republiky. (2010). *Národní strategie finančního vzdělávání*. Praha: MF ČR, ČNB, MŠMT ČR. Dostupné z http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ft_strategie_financniho_vzdelavani.html
- Orton, L. (2007). *Financial literacy: Lessons from International Experience. Research Report*. Canadian Policy Research Networks Inc. 2007. Dostupné z http://www.cprn.org/documents/48647_EN.pdf
- Výzkumný ústav pedagogický. (2011). *Gramotnosti ve vzdělávání. Soubor studií*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický. Dostupné z http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/06/Gramotnosti_ve_vzdelavani_soubor_studiu1.pdf

SUBJEKTIVNÍ POJETÍ VÝUKY Z POHLEDU ÚČASTNÍKŮ DOBROVOLNICKÝCH VZDĚLÁVACÍCH STÁŽÍ V AFRICE

Veronika Oplocká

Cílem předložené empirické studie je zjistit, jakým způsobem je v praxi realizována výuka v rozvojových zemích (konkrétně v Africe) v rámci dobrovolnických vzdělávacích stáží z pohledu aktérů – dobrovolníků. V rámci empirické studie jsou reflektovány dvě roviny výzkumu. První si bere za cíl popsat realizaci a specifika didaktického procesu v rozvojových zemích z pohledu dobrovolníků, druhá se soustřeďuje na oblast informálního učení dobrovolníků.

Výzkumem výuky, jakožto prostorem pro učení a vyučování, v němž žáci a učitelé sledují určité cíle a v konfrontaci se vzdělávacím obsahem naplňují určitá společenská očekávání (srov. Maňák, 2003) se zabývá široké spektrum teoretických přístupů (behavioristický, konstruktivistický, interpretativní aj.). Předkládaná empirická studie vychází především z konstruktivistického přístupu

ve výzkumu výuky a navazuje na práce významných autorů, jako např. L. S. Vygotského, J. Piageta, H. Aebliho aj.

V empirické studii jsou prezentována data, získaná v rámci kvalitativního výzkumného šetření, rozvrženého do tří na sebe navazujících fází v rozmezí let 2012 -2014. V první fázi byla provedena obsahová analýza závěrečných zpráv stážistů (celkem 32 zpráv). Následně byla sesbírána data v rámci dotazníkového šetření od 235 respondentů, účastnících se v roce 2011 a 2012 vzdělávacích dobrovolnických stáží. Ve třetí fázi byly provedeny hloubkové polostrukturované rozhovory s vybranými respondenty.

Na základě analýzy získaných dat je ve studii poukazováno na specifika subjektivního pojetí výuky a formování klíčových pedagogických kompetencí dobrovolníků v průběhu účasti na dobrovolnické vzdělávací stáži v Africe. K tomuto procesu dochází u řady dobrovolníků bez předchozí znalosti pedagogicko-didaktické teorie, často tak realizují didaktický proces na základě vlastní intuice v kontextu dané situace. Předkládaná studie nabízí čtenáři pohled na to, jak k tomuto fenoménu v praxi dochází.

Bibliografie

- Dei, G. J. S. (2009). *Teaching Africa: Towards a transgressive pedagogy*. Springer.
- Kauchak, D. P., & Eggen, P. D. (1993). *Learning and teaching. Research based methods* (2nd ed.).
- Mareš, J. (1996). *Učitelovo pojetí výuky*. Brno: Masarykova univerzita, Centrum pro další vzdělávání učitelů.
- Nakabugo, M. G., & Siebörger, R. (2001). Curriculum reform and teaching in South Africa: making a paradigm shift?. *International Journal of Educational Development*, 21(1), 53-60.
- Švec, V. (1998). *Klíčové dovednosti ve vyučování a výcviku*. Brno: Masarykova univerzita.

MEZIGENERAČNÍ UČENÍ V KOMUNITĚ

Milada Rabušicová, Lenka Kamanová, Kateřina Pevná

V příspěvku se soustřeďujeme na mezigenerační učení v komunitě. Hlavní výzkumnou otázkou je „co a jak se vzájemně učí příslušníci různých generací a jaké mají příležitosti k vzájemnému učení v prostředí komunit a komunitního

vzdělávání“. Hlavní výzkumná otázka je zaměřována tématy mezigenerační spolupráce, sdílení, vztahů a vzájemné podpory.

Teoretickými východisky jsou pro nás dva koncepty: koncept celoživotního učení a koncept mezigeneračního učení, jež chápeme jako „postup, který si klade za cíl přivést lidi dohromady cílevědomými, vzájemně prospěšnými aktivitami, které podporují větší porozumění a respekt mezi generacemi, a mohou přispět k budování soudržnosti komunit“ (Fischer, 2008, s. 8). Právě do prostředí komunit a komunitního vzdělávání, konkrétně soustředíme svoji výzkumnou pozornost na mezigenerační programy.

Navrhovaný příspěvek vychází z první kvalitativní fáze čtyřletého projektu. Ta je postavena na výzkumné technice tzv. obserview, tzn. pozorování chování a následné zkoumání interpretací chování aktéry pomocí hloubkových skupinových rozhovorů. Za jednotku analýzy je zvolena situace, což je zárukou komplexního přístupu ke sledovanému jevu. Analýza dat je vedena hledáním pravidelnosti v situacích učení, dále potřebou zasazení situací učení do relevantních sociálních a kulturních kontextů.

Účelem této kvalitativní fáze je vyčerpávající deskripce a explanace situací mezigeneračního učení v prostředí komunitních programů. Tato fáze má být opěrným bodem ke kvantitativní fázi výzkumu mezigeneračního učení. Od této kvalitativní fáze založené na výzkumné technice obserview. Očekáváme, že nám pomůže: rozšířit či zpochybnit existující teorii; stane se doplňujícím zdrojem hypotéz pro následný kvantitativní výzkum.

Bibliografie

- Generations United. (2013). *America's Best Intergenerational Communities: Building Livable Communities for Children, Youth, Families, and Older Adults*. Dostupné z <http://www2.gu.org/LinkClick.aspx?fileticket=MHzfAUxnUo%3d&tabid=157&mid=606>
- Generations United. (2013). *America's Best Intergenerational Communities*: Newman, S., Ward, Ch. R., Smith, T. B., Wilson, J. O., & McCrea, J. M. (1997). *Intergenerational Programs. Past, Present and Future*. USA: Tailor & Francis.
- MacCallum, J., Palmer, D., Wright, P., Cummuning-Potwin, W., Brooker, M., & Tero, C. (2008). Australial Perspectives. Community Building Through Intergenerational Exchange Programs. *Journal of Intergenerational relationships*, 8(2), 113-127.
- Newmann, S., & Hatton-Yeo, A. (2008). Intergenerational learning and the Contributions of older people. *Ageing horizons*, 8(8). Dostupné z http://dev.ageing.ox.ac.uk/system/files/ageing_horizons_8_newmanetal_11.pdf

Rabušicová, M., Kamanová, M., & Pevná, K. (2011). *O mezigeneračním učení*. Brno: Masarykova univerzita.

VÝCHODISKA PRO REALIZACI VÝZKUMU O FORMATIVNÍM HODNOCENÍ V BADATELSKY ORIENTOVANÉM VYUČOVÁNÍ

Lukáš Rokos, Iva Žlábková

V příspěvku bude představena první část východisek výzkumu o formativním hodnocení v badatelsky orientovaném vyučování, který je realizován v rámci mezinárodního projektu ASSIST-ME. Cílem první fáze výzkumu bylo zjistit, jaké výsledky výzkumu a teoretické poznatky jsou ve státech zapojených do výzkumu (Česká republika, Dánsko, Finsko, Francie, Kypr, Německo, Švýcarsko a Velká Británie) využívány a jakým způsobem ovlivňují pedagogickou praxi.

Mezinárodní výzkumný projekt o formativním hodnocení v badatelsky orientovaném vyučování vychází ze současných poznatků o vlivu formativního hodnocení a badatelsky orientovaného vyučování na žáky. Formativní hodnocení poskytuje žákům zpětnou vazbu v průběhu jejich procesu učení a pomáhá učitelům i žákům hledat efektivní postupy dosažení cíle. V badatelsky orientovaném vyučování umožňuje žákům reflektovat a optimalizovat jejich proces řešení problému.

Pro zpracování východisek byla využita analýza zpráv o stavu poznání o hodnocení a jeho vlivu na pedagogickou praxi vypracovaných výzkumníky jednotlivých států.

Příspěvek představí závěry získané analýzou a následnou syntézou poznatků o hodnocení a jejich ovlivňování pedagogické praxe ve státech zapojených do výzkumu.

Bibliografie

- Andrade, H. L., & Cizek, G. J. (2010). *Handbook of formative assessment*. New York: Routledge.
- Bell, B., & Cowie, B. (2001). *Formative assessment and science education*. Dordrecht: Kluwer Academic.
- Coffey, J., Douglas, R., & Stearns, C. (2008). *Assessing science learning: perspectives from research and practice*. Arlington: NSTApress.

- Furtak, E. M. (2009). *Formative assessment for secondary science teachers*. Thousand Oaks: Corwin.
- Hartig, J., Klieme, E., & Leutner, D. (2008). *Assessment of competencies in educational contexts*. Cambridge: Hogrefe & Huber.

ROMŠTÍ ŽÁCI NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE

Iveta Rožničková

Cílem práce bylo zjistit, jakým způsobem probíhala komunikace mezi romskými žáky a jejich učiteli. Záměrem práce bylo zjistit vztahovou rovinu mezi romskými žáky a jejich učiteli. Práce se zabývala získáváním informací o tom, kdo z účastníků pedagogické komunikace (žáci a učitelé) přebírá ve vyučovací hodině dominantní moc a za jakých situací, jestli dominantní moc je pouze na jedné straně a přetrvává či je obousměrná a proměňuje se během vyučovací hodiny.

Podle Šed'ové (2012) je moc zahrnuta v institucionálních mechanismech, které znamenají školní režim a pravidla, která jsou konstantní a učitelé je sdílejí. Uvnitř institucionálních mechanismů se nacházejí kázeňské techniky, které si učitelé volí jednotlivě, sami je upravují a vytvářejí. DeVito (2008) identifikoval šest typů moci, legislativní, referenční, odměňovací, donucovací, odbornou a informační. Vyučující dostává pravomoc z institutu školy, odtud také pramení jeho dominantní moc ve třídě.

Výzkum ve škole, kterým jsem se zabývala, byl založen na kvalitativním výzkumném designu, zkoumání probíhala na základě etnografického pozorování. Záměrem práce bylo zjistit vztahovou rovinu mezi romskými žáky a jejich učiteli. Pro výzkum byla vybrána základní škola, která se nachází blízko vyloučené romské lokality a romští žáci do této školy dochází. Výběr zkoumaného vzorku byl tedy záměrný. Zaznamenávání dat probíhalo pomocí nahrávek na diktafon a písemného zaznamenávání na papír.

V práci bylo vytvořeno 5 mocenských konstelací, které se během vyučovací hodiny objevovaly. Tyto konstelace nesly názvy Já jsem tady šéf, Hrajeme divadlo, Buď naší loutkou, Co všechno vydržíš a Teď rozkazujeme my. Tyto konstelace dostaly název podle toho, na jaké straně (na straně učitele či žáků) je dominantní moc a kdo přebírá kontrolu nad vyučovací hodinou.

Bibliografie

- Gavora, P. (2005). *Učitel a žáci v komunikaci*. Brno: Paido.
- Průcha, J. (2001). *Multikulturní výchova. Teorie – praxe – výzkum*. Praha: ISV nakladatelství.
- Průcha, J. (2009). Komunikace učitelé – žáci ve výuce. In J. Průcha (Ed.), *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál.
- Šed'ová, K. (2012). Vztahová rovina výukové komunikace: mocenské konstelace ve školní třídě. In K. Šed'ová, R. Švaříček, & Z. Šalamounová. *Komunikace ve školní třídě* (s. 231-265). Praha: Portál.

CHARAKTERISTIKY VÝUKOVÉ KOMUNIKACE A UČENÍ ŽÁKŮ

Martin Sedláček, Klára Šed'ová

V příspěvku představujeme dílčí výsledky z výzkumného projektu „Učitel a žáci v dialogickém vyučování“. Na základě empirickým dat sledujeme vztah mezi učením žáků a vybranými charakteristikami výukové komunikace. Konstrukt žákovského učení představuje percipované učení v kognitivní i afektivní dimenzi. Charakteristiky komunikace představují jak faktory související s vnímanou rolí učitele (např. blízkost učitele, jasnost výkladu, kompetence), tak s rolí žáka (komunikační angažovanost).

V teorii se v současné době v podstatě nepochybně významný vliv výukové komunikace na žáky. Otázku zjišťování vlivu výukové komunikace na učení žáků považujeme proto v souladu s mnohými za jednu z klíčových (srov. Goodboy, Meyers, 2008; Chesebro, McCroskey, 2000). Obsáhlé konstrukty výukové komunikace i žákovského učení analyzujeme v percipované rovině. Tohoto omezení jsme si vědomi. Výsledky zahraničních výzkumů navíc ukazují, že se může jednat o validní indikátory sledovaných fenoménů.

Příspěvek vychází z dat kvantitativní fáze projektu. Ta je mimo jiné založena na dotazníkovém šetření, populaci tvoří žáci druhého stupně ZŠ v Jihomoravském kraji. Výzkumný vzorek se skládá z 256 žáků 16 tříd. Dotazník obsahoval 50 položek zaměřených na vnímání různých charakteristik výuky a percepce učení. Dotazník byl konstruován na základě předvýzkumu a s oporou o zahraniční měřicí nástroje (srov. Chesebro, McCroskey, 2000).

V příspěvku představujeme hlavní výsledky analýz dotazníkových dat. Pozornost nejprve věnujeme klíčovým charakteristikám výukové komunikace,

kté vzešly z faktorové analýzy. Důraz následně klademe na otázku, jak tyto faktory souvisejí s žákovským učením v kognitivní i afektivní dimenzi.

Bibliografie

- Chesebro, J. L., & McCroskey, J. C. (2000). The relationship between students' reports of learning and their actual recall of lecture material: A validity test. *Communication Education*, 49, 297-301.
- Goodboy, A. K., & Myers, S. A. (2008). The Effect of Teacher Confirmation on Student Communication and Learning Outcomes. *Communication Education*, 57(2), 153-179.
- Šedřová, K., & Švařiček, R. (2010). Ažovanost žáků ve výukové komunikaci na druhém stupni základní školy. *Pedagogická orientace*, 20(3), 24-48.

PREJAVY VÝTVARNEJ KOMUNIKÁCIE PROSTREDNÍCTVOM UMENIA A ÚLOHY PRE ŠTUDENTOV ODBORU PRIMÁRNEHO UČITEĽSTVA

Alena Sedláková

Cieľmi príspevku je predostrieť nárys prakticko-pedagogického procesu výtvarej komunikácie pomocou dostupných výtvarno-pedagogických prostriedkov a výrazových možností súčasného výtvarného umenia. Komunikácia výtvarným umením a práca s vybranými umeleckými dielami je vnímaná optikou psychologických procesov, ktoré sa podieľajú na tvorivosti a výtvarnej činnosti.

Východiskami pre náš príspevok sú osobné pedagogické skúsenosti a praktické podoby prezentovanej výtvarej komunikácie s umeleckým dielom aj jeho fragmentmi sú teoretické práce Kulku, Gera a kontext psychologického nárysu pohľadu na psychologické prejavy počas výtvarnej tvorivosti vybraných z diel a teoretických poznatkov Prinzhorna a Adlera. Prieskumom upravujeme možnosť projekčných možností vnesených do výtvarných prác počas pôsobených metodických postupov a úloh.

Pri skúmaní výtvarej komunikácie pomocou umeleckých diel a fragmentov požívame rozlíšenie medzi znakmi a symbolmi, ktoré sa náhodne vnášajú do projekčných prejavov. Metodikou pre náš kvantitatívno-kvalitatívny prieskum je analýza fragmentárnych prejavov, komparácia a neparticipačné pozorovanie

výskytu jednotlivých prostriedkov v zobrazených projekciách a miere simultánnosti.

Prieskumom sme zistili rozdiely a odchýlky vo výtvarných prejavoch pri študentoch primárneho učiteľstva, ktorí aplikovali klasické pedagogické metódy s vysvetlením funkcií v konjukcii s umeleckými metódami a ich porovnateľnosti s praktickými metódami používanými v školskej praxi.

Bibliografie

- Gavora, P., et al. (2010). *Elektronická učebnica pedagogického výskumu*. Bratislava: Univerzita Komenského. Dostupné z <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>
- Graham, G. (2004). *Filosofie umění*. Brno: Barrister & Principal.
- Guillame, M., & Kováčová, B. (2010). *Art vo vzdelávaní študijný materiál pre študentov (ne)pedagogických študijných programov*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická.
- Kulka, T., & Ciporanov, D. (Eds.). (2010). *Co je umění? Texty angloamerické estetiky 20. století*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Pavel Mervart.
- Mistrík, E. (2010). Umenie a deti. In Z. Kolláriková, & B. Pupala (Eds.), *Předškolní a primární pedagogika. Předškolská a elementární pedagogika* (s. 425-445). Praha: Portál.

PARCIÁLNÍ POZNATKY Z VÝZKUMU RECEPCE POEZIE MLADÝMI ČTENÁŘI V KONFRONTACI S EFEKTY EDUKACE V OBLASTI ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Jana Sladová, Jaroslav Vala

Prezentace dílčích badatelských výsledků, které byly získány v rámci širšího výzkumného projektu GA ČR, a to se zaměřením na vliv vhodných vyučovacích metod, rozvíjení kreativity a citlivého přístupu k individuálním žákovským interpretacím při recepcce poezie pubescentními čtenáři.

Zveřejněné literární dílo se stává součástí dějin kultury, je spojeno s interpretací a hledáním smyslu. Objevením hodnot potvrzujeme nadčasovost díla. Jejich zprostředkování učitelem vnímáme v kontextu jeho osobnosti i standardu vzdělání a výchovy. Při úvahách o roli učitele vycházíme z teorie kostnické recepční školy, preferujeme konstruktivistické a komunikativní

koncepte. Hledáme cesty k efektivitě edukace, zdůrazňujeme sociální dimenzi výuky a symetrický model komunikace (učitel – žák).

Příspěvek se zaměřuje na výsledky longitudinální intervenční studie, která zkoumá možnosti ovlivnění studentského vztahu k poezii. Hlavním cílem bylo ověřit efektivitu výuky poezie v experimentálních třídách ve srovnání se třídami kontrolními. Pro mapování efektů edukace jsme použili kombinaci metod kvantitativního (dotazník) a kvalitativního přístupu (pedagogický experiment, ohnisková skupina, analýza žákovských deníků a reflexí učitele).

Příspěvek se zaměřuje především na výsledky výzkumu s ohledem na jednu z experimentálních tříd a srovnání získaných dat s kontrolní třídou, sleduje posun žáků žádoucím směrem. V tabulce uvádíme výsledky dotazníkového šetření, porovnáváme získané údaje s učitelskou charakteristikou žáků, vyhodnocujeme hypotézy. Analyzujeme význam role učitele v projektu.

Bibliografie

- Gustafsson, J.-E. (2010). Longitudinal designs. In B. P. M. Creemers, L. Kyriakides, & P. Sammons (Eds.), *Methodological Advances in Educational Effectiveness Research* (s. 77-101). Abingdon: Routledge.
- Peskin, J. (2007). The genre of Poetry: Secondary school student's conventional expectations and interpretative operations. *English in Education*, 41(3), 20-36.
- Pike, M. (2000). Keen Readers: adolescents and pre-twentieth century poetry. *Educational Review*, 52(1), 13-28.
- Vala, J. (2011). *Poezie v literární výchově*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Vala, J., & Sladová, J. (2013). Vliv vyučovacích metod na vztah studentů k poezii. *Český jazyk a literatura*, 1(64), 26-33.

VLIV ICT NA PROCES UČENÍ OČIMA VYSOKOŠKOLSKÝCH STUDENTŮ

Hana Staudková

Cílem výzkumu je nahlédnout na problematiku implementace technologií do vzdělávání optikou vysokoškolských studentů a identifikovat, jak vnímají reálný vliv ICT na vlastní učební proces a zjistit, které oblasti jsou pro jejich studium skutečně důležité. Vlastní pohled studentů je v současných výzkumech paradoxně opomíjen, jejich přímá zkušenost však může přinést cenné informace.

Technologie chápou jako významnou intervenci do procesu učení. V současné odborné literatuře a výzkumech se hovoří především o změnách ve způsobech učení, výkonech a formě vyjádření studentů. Používání ICT přináší nové znalosti a dovednosti, v neposlední řadě i nové formy sociálního a učebního prostředí. Vycházím z konceptu „learning lives“, který se snaží překročit tradiční oddělené chápání učebních prostředí a sleduji učení respondentů v komplexní šíři jako stálý „proud aktivit“.

V prezentovaném příspěvku představím dílčí nálezy kvalitativního výzkumu realizovaného na Filozofické fakultě v Brně. Sběr dat proběhl formou hloubkových rozhovorů se studenty navazujícího magisterského studia. Následně byla data podrobena analýze pomocí softwaru Atlas.ti.

Při prezentaci závěrů se zaměřím na popis způsobů využívání technologií v procesu učení. Dále předložím subjektivní interpretace respondentů týkající se vzdělávacího potenciálu technologií a jejich vlivu na vlastní proces učení a průběh studia.

Bibliografie

- Ellis, A. R., & Goodyear, P. (2010). *Students' experiences of e-learning in higher education*. New York: Routledge.
- Erstad, O. (2012). The learning lives of digital Youth – beyond the formal and informal. *Oxford Review of Education*, 38(1), 25-43.
- Haythornthwaite, C., & Andrews, R. (2011). *E-learning theory and practice*. London: Sage.
- Selwyn, N. (2011). *Education and technology: key issues and debates*. London: Continuum.
- Youssef, B. A., & Dahmani, M. (2008). The impact of ICT's on students' performance in higher education: direct effects, indirect effects and organizational change. *University and Knowledge Society Journal*, 5(1), 45-56. Dostupné z <http://www.benyoussef.net/>
- Zounek, J., & Sudický, P. (2012). *E-learning: učení (se) s online technologiemi*. Praha: Wolters Kluwer.

ŘÍZENÁ SEBEREFLEXE ŽÁKA JAKO SOUČÁST INTERAKCE MEZI UČITELEM A ŽÁKEM

Dominika Stolinská, Pavlína Částková

Příspěvek se bude zaměřovat na výstupy analýzy vyučování v oblasti reflexivních aktivit činitelů výuky. Zamýšleným cílem výzkumu je zhodnotit, jaké strategie volí učitel k účelům organizace sebereflektujících činností žáka.

Prostřednictvím příspěvku bychom chtěli poukázat na aktuálnost problematiky interakce učitel-žák v podmínkách primární školy z důvodu záměrného působení na cílenou socializaci mladého člověka a zkvalitňování jeho představ o sobě samém prostřednictvím realizace řízených sebereflexivních činností učitelem.

Data byla získána realizací řízeného pozorování v 50 třídách 1. stupně ZŠ a zpracovávána budou prostřednictvím behaviorální techniky A. A. Bellacka.

Očekáváme odpovědi na výzkumné otázky, které budou operacionalizovat výše uvedený zamýšlený cíl výzkumu.

Bibliografie

- Bellack, A. A. (1966). *The Language of the Classroom*. New York: Teachers College Press.
- Blatný, M. (2010). *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. Praha: Grada.
- Brunner, E. J. (2001). *Lehrer-Schüler-Interaktion. Handwörterbuch Pädagogische Psychologie*. Weinheim.
- Jarvis, P., Holford, J., & Griffin, C. (2003). *The Theory and Practice of Learning*. Sterling, VA: Kogan Page.
- Kolář, Z., & Šikulová, R. (2009). *Hodnocení žáků*. Praha: Grada.

UČITEL A ŽÁCI V DIALOGICKÉM VYUČOVÁNÍ

Klára Šedřová, Zuzana Šalamounová, Roman Švaříček,
Martin Sedláček

Příspěvek přináší první nálezy z výzkumného projektu Učitel a žáci v dialogickém vyučování řešeného týmem pracovníků Ústavu pedagogických věd FF MU. Projekt je realizován jako akční výzkum – participující učitelé jsou postupně seznamováni s principy dialogického vyučování, přičemž je monitorována změna v jejich vlastních výukových postupech.

Dialogické vyučování je chápáno jako takový způsob komunikace a práce s jazykem, který stimuluje aktivitu žáků, podněcuje jejich myšlení a prohlubuje jejich porozumění (Alexander, 2006). Základními stavebními dialogicky pojatého vyučování jsou: otevřené a kognitivně náročné otázky učitele; rozvinuté žakovské repliky; rozpracovaná zpětná vazba učitele; otázky kladené žáky směrem k učitel i k ostatním žákům ve třídě (Šedřová a kol., 2012).

Metodologie výzkumu je založena na zavádění změny do práce učitelů a sledování výsledků této změny. První fáze výzkumu se účastnili 4 učitelé, kteří byli sledováni v průběhu školního roku 2013/2014. Postupně bylo pořízeno celkem 10 videonahrávek výuky každého zúčastněného učitele. Dalšími datovými zdroji jsou individuální rozhovory mezi výzkumníkem a učitelem nad každou pořízenou videonahrávkou a skupinové diskuse mezi učiteli a výzkumníky.

Předcházející výzkumná šetření ukázala, že ačkoli je dialogické vyučování v pedagogické teorii etablovaným konceptem, reálná výuková komunikace má zcela jiné parametry. Náš výzkum ukazuje, že je možné u učitelů prvky dialogického vyučování indukovat a udržet, neboť všichni účastníci v průběhu projektu výrazně změnili své komunikační postupy. Zároveň příspěvku upozorňujeme na některé typické obtíže, jimž učitelé při dialogicky pojaté výuce čelí, a ukazujeme způsoby, jimiž tyto obtíže řeší.

Bibliografie

- Alexander, R. (2006). *Towards dialogic teaching: Rethinking classroom talk*. Cambridge: Dialogos.
- Šedřová, K., Švaříček, R., & Šalamounová, Z. (2012). *Komunikace ve školní třídě*. Praha: Portál.

PROMĚNA UČITELSKÉ ZPĚTNÉ VAZBY VLIVEM PARTICIPATIVNÍHO AKČNÍHO VÝZKUMU

Roman Švaříček

Příspěvek prezentuje závěry výzkumu, jehož dílčím cílem bylo prostřednictvím akčního výzkumu ovlivnit kvalitu zpětné vazby učitele. Ve výzkumu komunikace je zpětná vazba učitele nahlížena nejvýznamnější faktor podporujících učení žáka (Hattie, 2003). Na druhou stranu je zpětná vazba označována jev, který učitel nemůže dokonale plánovat (Shulman, 2005). Ukážeme, jak učitelé dosahují zvýšení frekvence a zavedení rozvinuté zpětné vazby a identifikujeme 3 jevy ovlivňující implementaci změny.

Zpětnou vazbu chápeme jako informaci určenou žákovi, která jej má informovat o tom, jak probíhá proces jeho učení (Mareš, Křivohlavý, 1995). Ve výukové komunikaci přichází zpětná vazba bezprostředně poté, co žák podá nějaký výkon, a předpokládá se, že žák na jejím základě reguluje svůj další učební postup, což vede ke zlepšení jeho výkonu. Bohužel je ale frekvence zpětné vazby ve vyučování extrémně nízká a týká se především pracovní aktivity žáka (Šed'ová, Švaříček, 2011).

Příspěvek vychází z terénního výzkumného šetření v designu participativního akčního výzkumu. Výzkumný vzorek tvoří 4 učitelé druhého stupně základní školy, kteří nedisponovali rozsáhlejšími znalostmi pedagogické komunikace, ale byli otevření vůči změně vyučování směrem k dialogickému přístupu. Metody výzkumu byly následující: videostudie vyučovacích hodin učitelů, rozhovory s učiteli, reflektivní rozhovory nad videonahrávkami a focus group s učiteli.

Proměna učiteléské zpětné vazby není důsledkem implementace „vnějších“ požadavků, ale vycházela z debaty mezi badatelem a učitelem a jednalo se tak o kolaborativní změna (Somekh, 2006). Příspěvek ukazuje, jaké obtíže měli učitelé se zaváděním 4 typů zpětné vazby (verifikační, rozpracovaná, zaměřená na výsledek, zaměřená na proces). Dále přináší 3 klíčové faktory ovlivňující proměnu zpětné vazby: smysluplné provázání výuky s plánovaným cílem, způsob poskytování lešení žákům a angažovanost žáků.

Bibliografie

Hattie, J. (2003). Teachers Make a Difference: What is the research evidence? In *Australian Council for Educational Research Annual Conference on Building Teacher Quality*. Dostupné z http://www.acer.edu.au/documents/RC2003_Hattie_TeachersMakeADifference.pdf

Mareš, J., & Křivohlavý, J. (2005). *Komunikace ve škole*. Brno: Masarykova univerzita.

Shulman, L. S. (2005). Pedagogies of uncertainty. *Liberal Education*, 91(2), 18-25.

Somekh, B. (2006). *Action research: a methodology for change and development*. Maidenhead: Open University Press.

Šed'ová, K., & Švaříček, R. (2010). Zamlčené hodnocení: zpětná vazba ve výukové komunikaci na druhém stupni základní školy. *Studia paedagogica*, 15(2), 61-86.

NÁVRH KATEGORIÁLNÍHO SYSTÉMU PRO KOMUNIKACI V PROCESU FORMATIVNÍHO HODNOCENÍ DĚTSKÉHO VÝTVARNÉHO PROJEVU

Markéta Švrčková Nedevořová

Výzkum se zabývá podobou formativního hodnocení dětského výtvarného projevu. Pokládá si tyto výzkumné otázky: Jaké podoby má komunikace ve formativním hodnocení výtvarného projevu dětí od 5 do 9 let? K jakým cílům směřuje zpětná vazba učitele? Které události ve své profesní dráze považují učitelé za důležité při vytváření svého pojetí hodnocení? Na téma je pohlíženo v kontextu edukačního procesu (podoby a cíle formativního vzdělávání) a v kontextu učitelova vlastního vnímání profesní dráhy.

Výzkum se zaměřuje na formativní hodnocení. Formativní hodnocení je důležitou zpětnou vazbou nejen pro samotného žáka, kterému ukazuje další cestu, ale také pro učitele, který na jeho základě získává potřebné informace k identifikaci zóny nejbližšího rozvoje žáka a k sestavení plánu jeho dalšího učení (Košťálová et al., 2008, s. 9). Jeho výsledky není možné spatřit ihned, „stávají se zjevnými až po dlouhodobějším působení a většinou nepřímo“ (Starý, 2006).

Jedná se o kvalitativní výzkum. V jeho první fázi výzkumu bude na základě videozáznamů výtvarných činností v mateřské škole provedena analýza formativního hodnocení a navržen kategoriální systém, jenž bude předmětem prezentovaného posteru. Systém prověřován již při přímém pozorování v praxi u jiných učitelů, přičemž s učiteli bude následně veden polostrukturovaný rozhovor a posléze narativní rozhovor osvětlující vývoj učitelova pojetí z jeho perspektivy.

Výzkum je na svém počátku, proto zatím nejsou k dispozici jeho výsledky ani závěry.

Bibliografie

- Brücknerová, K. (2011). *Skici ze současné estetické výchovy*. Brno: Masarykova univerzita.
- Slavík, J. (1999). *Hodnocení v současné škole: východiska a nové metody pro praxi*. Praha: Portál.
- Šed'ová, K., Švaříček, R., & Šalamounová, Z. (2012). *Komunikace ve školní třídě*. Praha: Portál.

VÝSLEDKY PŘEDVÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ ZAMĚŘENÉHO NA IDENTIFIKACI MYLNÝCH PŘEDSTAV V GENETICE

Jana Vlčková, Milan Kubiátko

Hlavním cílem předvýzkumného šetření je ověření vytvořeného nástroje zaměřeného na zjišťování miskoncepce v oblasti genetiky. Vedle identifikování celkové úrovně miskoncepce, budou zjišťovány další dílčí cíle. Konkrétně bude ověřován vliv nezávislých proměnných, jako jsou gender a celková úspěšnost v biologii, na úroveň mylných představ. Jedním z dílčích cílů bude zjistit, jak studenti vnímají etický aspekt genetiky.

V příspěvku jsou miskoncepce považovány za dětské vysvětlení jevů a procesů, jenž nebývá vždy v souladu se současným vědeckým poznáním reality, ale umožňují dětem orientovat se v realitě, která je obklopuje (Průcha 2005). V českém vědecko-výzkumném prostředí je málo prací zabývajících se touto problematikou. V zahraničí se výzkumy z této oblasti vyskytují častěji, zaměřují se především na studenty středních a vysokých škol (Karagöz a Çakir 2011, Tsui a Treagust 2010, Venville a Treagust 1998).

Respondenty budou studenti středních škol, kteří absolvovali výuku genetiky. Jako výzkumný nástroj bude použit test. Část položek bude vycházet z již vytvořených výzkumných nástrojů, část bude vlastních. První část bude obsahovat demografické položky gender a úspěšnost (poslední část bude vysvětlení). V druhé části budou uzavřené položky týkající se genetických pojmů. Reliabilita bude zjišťována pomocí Cronbachova alfa. Data budou vyhodnocována pomocí testů deskriptivní a induktivní statistiky.

V současné době jsou data převáděna do elektronické podoby pro statistické zpracování. Získané výsledky budou prezentovány za jednotlivé položky v procentech. Vliv nezávislých proměnných bude ověřen pomocí analýzy rozptylu (ANOVA). Výsledky budou zobrazeny ve formě tabulek a grafů. Na základě zjištěných výsledků budou doporučeny návrhy pro úpravu výzkumného nástroje.

Bibliografie

- Karagöz, M., & Çakir, M. (2011). Problem Solving in Genetics: Conceptual and Procedural Difficulties. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 11(3), 1668-1674.
- Průcha, J. (2005). *Moderní pedagogika*. Praha: Portál.
- Tsui, Ch. Y., & Treagust, D. F. (2010). Conceptual change in learning genetics: an ontological perspective. *Research in Science & Technological Education*, 22(2), 185-202.
- Venville, G. J., & Treagust, D. F. (1998). Exploring Conceptual Change in Genetics Using a Multidimensional Interpretative Framework. *Journal of Research in Science Teaching*, 35(9), 1031-1055.

TYPICKÉ SEKVENCE A SHLUKY ŽÁKOVSKÝCH STRATEGIÍ NA KONCI ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ VE VAZBĚ NA ÚSPĚŠNOST ŘEŠENÍ JAZYKOVÝCH ÚLOH KET

Kateřina Vlčková, Klára Kostková, Karolína Pešková, Miroslav Janík

Cílem našeho výzkumu v projektu GAČR „Strategie učení se cizímu jazyku a výsledky vzdělávání...“ (GAP407/12/0432) bylo zejména zjistit typické sekvence a shluky strategií učení se angličtině ve vazbě na úspěšnost řešení jazykových úloh na konci základního vzdělávání. Východiskem nám byla zjištění CERMAT (2011), podle kterých více než třetina žáků nedosahovala po 11 letech učení se angličtině požadované úrovně (dle SERR úroveň B1 a B2), přestože požadavky byly poníženy na svých 40 % běžné úrovně.

Příčinu lze vidět v kombinaci různých faktorů, jako jsou charakteristiky žáků (učební a výkonová motivace, strategie učení), kvalita výuky a další sociální faktory. Naš výzkum je zaměřen na strategie u řešových dovedností (čtení,

psaní, mluvení a poslechu) v kontextu dalších proměnných (motivace, styl učení, vliv učitele aj.). V souladu se současnými zjištěními (Artelt, 2000) sledujeme strategie v konkrétních situacích (nikoli obecně) s cílem lépe měřit vazbu strategií na vzdělávací výsledky.

Strategie byly zjišťovány pomocí tzv. templates, do nichž žáci zapisovali své výpovědi o tom, jak postupovali při řešení 10 typických úloh standardizovaného jazykového testu KET. Kontextové informace byly zjišťovány pomocí dotazníků. Základní soubor tvořily základní školy s druhým stupněm v Jihomoravském kraji. Náhodný výběr zahrnoval oslovení 27 škol. Na úrovni tříd (resp. jazykových skupin) se jednalo o úplný výběr žáků 9. ročníků dané školy.

V současnosti zpracováváme data a připravujeme výsledky, které budeme prezentovat. Vycházíme z kvalitativní obsahové analýzy výpovědí žáků o tom, jak postupovali při řešení jazykových úloh, doplněné kvantitativními zjištěními z dotazníkových šetření a skóre řešení jazykových úloh KET u totožných žáků. Výsledky navazují na současný stav poznání v oblasti strategií učení, přičemž poskytují podrobnější popis strategií učení žáků ve vazbě na úspěšnost řešení jazykových úloh.

Bibliografie

- Artelt, C. (2000). *Strategisches Lernen*. Münster: Waxmann.
- CERMAT. (2011). *Výsledky maturitní generálky*. Praha: CERMAT. Dostupné z <http://www.novamaturita.cz>
- KET for Schools*. (2008). Cambridge: British Council, University of Cambridge.
- SERR – Common European Framework of Reference for Languages*. (2010). Cambridge: Cambridge University Press.

TYPICKÉ SHLUKY A ŘETĚZCE STRATEGIÍ MLUVENÍ V ANGLIČTINĚ U JAZYKOVĚ ÚSPĚŠNÝCH ŽÁKŮ NA KONCI POVINNÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

Kateřina Vlčková, Kateřina Švejdíková

Prezentovaný výzkum zjišťuje, jaké strategie používají při mluvení v angličtině jako cizím jazyce úspěšní žáci ve srovnání s neúspěšnými. Úspěšnost je definovaná jako skóre řešení jazykových úloh na řečovou dovednost mluvení ve standardizovaném testu KET a na základě známky

z angličtiny na posledním vysvědčení. Tato sekundární analýza dat je realizována v kontextu projektu GAČR „Strategie učení se cizímu jazyku a výsledky vzdělávání: Analýza shluků a sekvencí strategií“ (GAP407/12/0432).

Strategie mluvení, především komunikační strategie, lze definovat jako vzájemné pokusy dvou mluvčích o dohodnutí se na významu v situaci, kde předpokládaný význam sdělení není explicitně vyjádřen. Prostřednictvím těchto strategií je žák schopný v cizím jazyce komunikovat i přesto, že ho má zvládnutý částečně. Výzkumy ukazují, že úspěšní žáci používají více strategií, obzvláště kognitivní a metakognitivní, jsou tolerantnější k jazykové nejednoznačnosti a ochotnější riskovat při používání jazyka.

Zkoumaný vzorek čítá více než 200 žáků 9. tříd z náhodného výběru základních škol v rámci Jihomoravského kraje a z nich jsou vybráni žáci úspěšní a neúspěšní. Z řešení jazykových úloh standardizovaného testu KET žáky byly pořizovány audiozáznamy. Po splnění každé jazykové úlohy byli žáci vyzváni k písemnému reflektování svých strategií prostřednictvím tzv. templates. S několika úspěšnými žáky je dále vedeno interview.

V současnosti analyzujeme data. Výsledky výzkumu jsou zaměřeny na to, jak se úspěšní žáci liší od neúspěšných z hlediska jejich typických shluků a řetězců strategií mluvení, a to ve vazbě na další kontextuální proměnné, které jsou získávány z dotazníků zaměřených na demografické údaje, strategie učení, styly učení, zájem o předmět, učební a výkonovou motivaci a na podporu strategií učitelem. U strategií popsanych žáky v templates předpokládáme analýzu pomocí otevřeného kódování.

Bibliografie

- Bialystok, E. (1990). *Communication Strategies: A Psychological Analysis of Second-Language Use*. Oxford: Basil Blackwell.
- Griffiths, C. (2008). *Lessons from Good Language Learners*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Oxford, R. L. (1990). *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know*. Boston: Heinle & Heinle.
- Rubin, J. (1975). What the „Good Language Learner“ can teach us. *TESOL Quarterly*, 9, 41-51.
- Tarone, E. (1980). Communication strategies, foreigner talk and repair in interlanguage. *Language Learning*, 30(2), 417-431.

MEZINÁRODNÍ TRENDY VE VÝUCE ČTENÁŘSKÝCH STRATEGIÍ A JEJICH MOŽNÁ APLIKACE V ČESKÝCH ŠKOLÁCH (METODOLOGIE PROBÍHAJÍCÍHO VÝZKUMU A PRVNÍ VÝSLEDKY)

Ladislava Whitcroft

Příspěvek prezentuje metodologii a první výsledky probíhajícího výzkumu, který se věnuje zahraničním trendům ve výuce čtenářských strategií a možným přístupům k této výuce na českých školách. Ty budou ukázány na příkladu tří případových studií českých učitelů. Ze zahraničních zemí byla k podrobnější analýze vybrána kanadská provincie Ontario, jejíž výukový program byl velmi kvalitně zpracován Ontarijským ministerstvem školství.

Čtenářské strategie jsou důležitou složkou čtenářské gramotnosti. Definovány jsou jako: „Záměrné a cílené pokusy čtenáře o kontrolu nad schopností dekódovat text, porozumět slovům a vytvářet porozumění textu“. Jejich výzkumem se zabýval v 80. letech tým amerických odborníků vedených P. Davidem Pearsonem. V roce 2000 potvrdil přínos výuky čtenářských strategií i výzkum, který uskutečnilo americké sdružení National Reading Panel, a v roce 2010 šetření, které OECD vydalo k závěrům PISA.

První rok výzkumu je věnován třem případovým studiím českých učitelů ZŠ, kteří jsou výraznými zástupci výuky čtenářských strategií u nás. Veškeré záznamy jsou průběžně kvalitativně zpracovány s cílem zjistit, jak učitelé do své práce zapojují výuku čtenářských strategií. V druhém roce proběhne výzkum výuky čtenářských strategií v kanadské provincii Ontario. Následně budou jednotlivé praxe vyhodnoceny, porovnány a zapojeny do kontextu trendů výuky čtenářských strategií.

Závěrem budou představeny první výsledky kvalitativního šetření na českých školách, včetně ukázek pořízených materiálů. Rovněž bude představena konečná vize projektu, kterou řešitelka spatřuje ve vypracování doporučeného programu výuky čtenářských strategií, který propojí příklady zahraniční a české praxe, a v navržení programu kurzu čtenářské gramotnosti pro PF UK.

Bibliografie

Afflerbach, P., Pearson, P. D., & Paris, S. G. (2008). Clarifying Differences between Reading Skills and Reading Strategies. *Reading Teacher*, 364-373.

Duke, N., & Pearson, P. (2002). Effective Practices for Developing Reading Comprehension. *What Research Has to Say About Reading Instruction*, 205-242.

Durkin, D. (1978 – 1979). What Classroom Observations Reveal about Reading Comprehension Instruction. *Reading Research Quarterly*, 481-533.

Eurydice. (2011). *Výuka čtení v Evropě: souvislosti, politiky, praxe*. Brusel: Educational, Audiovisual and Culture Executive Agency.

OECD. (2010). *PISA 2009 Results: Learning to Learn – Student Engagement, Strategies and Practices (Volume III)*. Dostupné z <http://dx.doi.org/10.1787/9789264083943-en>

OSOBNOSTNÍ POJETÍ ŽÁKA VE VÝUCE ELEMENTÁRNÍ ARITMETIKY

Renáta Zemanová, Petra Váňová

Cílem našeho výzkumu je ověřit aktuální podmínky pro rozvoj všech fází poznávacího procesu žáka v aritmetice prvního stupně ZŠ, zejména fáze tvorby izolovaných modelů a jejich zobecnění do modelu generického. Zajímá nás nabídka vhodných úloh v učebních materiálech, teoretické znalosti učitele a jeho praktické dovednosti úlohy používat. Práce je součástí výzkumu Katedry matematiky PdF OU, který vedeme spolu s výzkumným týmem prof. Hejného od roku 2012, a výstupem Studentské grantové soutěže 2014.

Vycházíme z prací H. Freudenthala (1973) a E. Fishbeina (1999), které apelují na nahrazení tradičního reproduktivního charakteru výuky výukou tvořivou. Aktuálně se tímto problémem zabývá prof. Helus (osobnostní zřetel ve výuce), do matematiky teorii rozpracovává prof. Hejný jako teorii vyučování orientovaného na budování schémat (Hejný, 2012). Jeho práce se opírají o teorii schématu (Gerrig, 1991), prostředí (Wittmann, 1984) a hluboké matematické myšlenky (Semadeni, 2002).

Spolu s tímto článkem je připravován článek „Osobnostní pojetí žáka ve výuce elementární geometrie“ (Vaňková, Zemanová), autoři spolupracují. Nejprve je provedena analýza dostupných učebních materiálů pro aritmetiku 1. st. ZŠ z hlediska jejich použití k tvorbě generických modelů. Poté šetření – dotazníky a rozhovory s učiteli 1. st. ZŠ s cílem zjištění úrovně jejich znalostí a dovedností, resp. zkušeností vést žáky k tvorbě aritmetických generických modelů.

Vzhledem k probíhajícímu výzkumu budeme jeho finální výsledky a závěry prezentovat později, rozhovory s učiteli budou ukončeny do konce května 2014. Tyto jsou zaznamenávány prostřednictvím diktafonu, příp. videokamery. Výsledky budou shrnuty a zpracovány tabelárně, graficky a pro prezentaci bude použita ilustrace v záznamu (hlasovém nebo video). Výsledky a závěry tohoto šetření budou použity pro další výzkum Katedry matematiky PdF OU.

Bibliografie

- Fishbein, E. (1999). Intuitions and schema in mathematical reasoning. In D. Tirosh (Ed.), *Forms of mathematical knowledge: Learning and teaching with understanding*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Freudenthal, H. (1973). *Mathematics as an educational task*. Dordrecht: Kluwer.
- Gerrig, R. J. (1991). *Text comprehension*.
- Hejný, M. (2012). Exploring the cognitive dimension of teaching mathematics through scheme-oriented approach to education. *Orbis Scholae*, 6(2), 41-55.
- Wittmann, E. Ch. (1984). Teaching Units as the Integrating Core of Mathematics Education. *Educational Studies in Mathematics*, 15, 25-36.

Sekce 7

TEORIE A PRAXE FUNGOVÁNÍ VÝCHOVNÝCH A VZDĚLÁVACÍCH INSTITUCÍ

Do sekce byly přijímány příspěvky zabývající se vedením, řízením a rozvojem výchovných a vzdělávacích institucí, jejich proměnami ze synchronního i diachronního pohledu atd.

Vedoucí sekce:

doc. Mgr. Petr Novotný, Ph.D.
doc. Mgr. Jana Poláchová Vašátková, Ph.D.

KVALITA UČITELE V KONTEXTU DIFERENCOVANÉHO ŠKOLSKÉHO SYSTÉMU

Monika Boušková

Český vzdělávací systém umožňuje žákům dle jejich schopností selekci v rámci heterogenních skupin (vnitřní diferenciaci) a homogenních skupin (vnější diferenciaci). K tomuto jevu vyvstává otázka, dle jakých kritérií jsou učitelé vedením přidělováni do výběrových a nevýběrových tříd, čím je tento výběr podmíněn a jak je charakterizována kvalita učitele pro různé typy tříd a škol. Cílem studie je zjistit kritérium kvality učitele s ohledem na zvýhodnění a znevýhodnění žáků v určitých typech tříd.

Kvalita učitele je klíčová pro model současné školy a zároveň je důležitým nástrojem vzdělávacích reforem. K otázce kvality učitele se váže rozřazování žáků do jednotlivých typů škol a tříd s čímž úzce souvisí přiřazování učitelů k nim. Dle výzkumů dochází při diferenciaci k nevyváženému rozložení učitelů mezi tyto skupiny žáků. Zkušenější učitelé jsou často přidělováni do výběrových škol či tříd, na což se váže tempo vyučování a náročnost dosaženého kurikula.

Pro zkoumání zvoleného cíle bude vybrán design mnohonásobné případové studie v rámci kvalitativního přístupu. Vícepřípadová studie je detailní studie několika případů zkoumaného jevu probíhajícího v reálném kontextu za co nejpriznivějších podmínek. Cílovou skupinou budou ředitelé a učitelé různých typů několika základních škol, které se budou lišit svou diferenciací. Metodami sběru dat se stanou hloubkové rozhovory a analýza školních dat posléze vyhodnocené v kvalitativním programu MAX QDA.

Z výsledků výzkumu bude možné se dozvědět více o problematice stanovení kvality učitele a hlouběji pochopit systém přidělování učitelů do jednotlivých tříd. Výzkum by mohl objasnit, za jakých podmínek jsou učitelé přiřazováni do jednotlivých typů tříd a pomoci pojmenovat jejich kvality v rámci určitých typů škol. Tato definice by mohla přispět k následnému sestavování standardů kvality učitele a jejich definice.

Bibliografie

- Gandin, L., Apple, M., & Ball, J. (2010). *The Routledge International Handbook of the Sociology of Education*. New York: Routledge.
- Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Mareš, J., Slavík, J., Svatoš, T., & Švec, V. (1996). *Učitelovo pojetí výuky*. Brno: Masarykova univerzita.

Shulman, L. (2004). *The wisdom of practice – Essays on teaching, learning and learning teaching*. San Francisco: Jossey-Bass.

Švaříček, R., & Šedřová, K. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.

SCHOOLING IN CAPITALIST POLAND: CHANGES IN THE POLISH EDUCATION AFTER 1989

Katarzyna Gawlicz, Paweł Rudnicki, Marcin Starnawski

Systemic transformation that started in Poland in 1989 has an impact on the education system. The past 25 years have witnessed a neoliberal turn that in a significant way influenced the school functioning and teachers' employment security, as well as brought about standardisation, commercialisation and commodification of education. As a part of a comparative study of Polish and Czech borderline schools, we examined local educational policies and carried out qualitative and quantitative research in selected schools in the Lower Silesia region. The results of the research project are illustrative of different stages of neoliberal transformation in schools, from the implementation of a market-oriented local educational policy, to attempts to limit public funding of schools, to public school closures.

In the theoretical part of our presentation we draw on research and theories developed by Polish (eg. Szukdlarek, Potulicka, Rutkowiak, Stańczyk) and foreign (eg. Freire, McLaren, Giroux) representatives of critical pedagogy. We reconstruct the relationship between ideology and education in the context of Polish transformation, and pose questions concerning the role of school, teacher, student and knowledge.

In the empirical part we use a framework based on qualitative and quantitative research approaches, developed in collaboration with our Czech partners, which we utilised to examine changes in the Polish school system seen from the perspective of school managers and teachers, as well as to scrutinize relevant educational documents that functioned as an instrument of change.

The results of the Polish part of the study show the position of schools, teachers and principals in the neoliberal context. One of the key categories is school bureaucratic security in the market environment, which we use to demonstrate ways of neutralizing changes from the perspective of school managers. Our analysis concentrates on the actual effects of changes which

transformed schools into companies, principals into managers and teachers into labour force.

Bibliografie

- Czas pracy i warunki pracy w relacjach nauczycieli. Raport tematyczny z badania.* (2013). Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych. Dostupné z <http://eduentuzjasci.pl/pl/start-pl/110-badanie/186-badanie-czasu-i-warunkow-pracy-nauczycieli.html>
- Dziemianowicz-Bąk, A., & Dzierzgowski, J. (2014). *Likwidacja szkół podstawowych oraz przekazywanie szkół stowarzyszeniom – kontekst, proces i skutki przemian edukacyjnych w społecznościach lokalnych na podstawie analizy studiów przypadku.* Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych.
- Edukacja. Przewodnik Krytyki Politycznej.*(2013). Warszawa: Wydawnictwo Krytyki Politycznej.
- Herbst, M., Herczyński, J., & Levitas, A. (2009). *Finansowanie oświaty w Polsce – diagnoza, dylematy, możliwości.* Warszawa: WN Scholar.
- Potulicka, E., & Rutkowiak, J. (2012). *Neoliberalne uwikłania edukacji.* Kraków: Impuls.

INKLUZE V ZÁKLADNÍ ŠKOLE: PŘÍPADOVÁ STUDIE

Lenka Hloušková, Kateřina Trnková, Bohumíra Lazarová, Milan Pol

V příspěvku, který vzniká v rámci projektu Inkluze ve škole jako interdisciplinární problém. Východiska, podmínky a strategie realizace (MUNI/M/0012/2013), se zaměřujeme na vedení školy jako klíčového aktéra implementace inovací a rozvoje škol, konkrétně aktéra zavádění konceptu inkluze do života škol. Pozornost bude věnována tomu, jak je na vybrané základní škole integrován koncept inkluze do vize školy a jak vedení dané školy podporuje sdílení a naplňování představ o inkluzivním vzdělávání.

Inkluze jako jeden z cílů vzdělávací politiky se začíná prosazovat do života českých základních škol. Důraz se přitom klade na vytváření takových podmínek, aby každý žák dosáhl alespoň minimální úrovně klíčových kompetencí a měl možnost maximálně rozvinout svůj potenciál (Equity, 2012). Proto, aby se školy mohly stát inkluzivnějšími, je nutné realizovat řadu strukturálních i procesuálních změn, na které musí adekvátně reagovat vedení školy i učitelé (Guzman, 1997; Carrington & Robinson, 2004).

Pro poznání procesů řízení inkluze jsme zvolili kvalitativní design vícečetné případové studie, ale pro účely tohoto příspěvku analyzujeme a interpretujeme data ze série hloubkových rozhovorů s vybranými představiteli školy, z dokumentů školy a dotazníku adresovaného pedagogickému sboru školy, které byly sbírány v rámci jedné případové studie plně organizované základní školy.

Výsledkem bude plastický obraz o tom, jak je myšlenka inkluze implementována do života sídlištní školy, která má stabilní dlouhodobě se vyrovnává s diverzitou žákovské populace vyplývající ze skladby žáků ze spádové oblasti i z otevřenosti vedení školy přijímat mj. i žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Přitom chceme ukázat, jak jsou procesy vedení a řízení ovlivněny přijetím idey inkluze i to, jak myšlenka inkluze ve vzdělávání tyto procesy proměňuje.

Bibliografie

- Booth, T., & Ainscow, M. (2002). *Index for Inclusion. Developing learning and participation in schools.* CSIE. Dostupné z <http://www.csie.org.uk/resources/translations/IndexEnglish.pdf>
- Carrington, S., & Robinson, R. (2004). A case study of inclusive school development: a journey of learning. *The International Journal of Inclusive Education*, 8(2), 141-153.
- Guzman, N. (1997). Leadership for successful inclusive schools: A study of principal behaviours. *Journal of Educational Administration*, 35(5), 439-450.
- OECD. (2012). *Equity and Quality in Education: Supporting Disadvantaged Students and Schools.* OECD Publishing. Dostupné z <http://dx.doi.org/10.1787/9789264130852-en>
- Lazarová, B., Hloušková, L., Trnková, K., & Pol, M. (2013). Inkluze ve vzdělávání optikou mezinárodních dokumentů. In M. Bartoňová, M. Vítková et al., *Vzdělání se zaměřením na inkluzivní didaktiku a vyučování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole hlavního vzdělávacího proudu* (s. 15-30). Brno: Masarykova univerzita.

ZÁSTUPCE ŘEDITELE A JEHO PODÍL NA VEDENÍ ČESKÉ ŠKOLY

Lucie Hrachovcová

Příspěvek se zabývá rolí zástupců ředitelů českých škol a tím přispívá k obohacení výzkumně opomíjené oblasti. V příspěvku jsou uvedeny základní informace o zástupcích ředitelů českých škol. Hlavním cílem je charakterizovat podíl zástupců ředitelů na vedení českých škol. Popsat jaké každodenní otázky zástupce ředitele české školy musí řešit, a jak si dělí rozhodování, činnosti, odpovědnost s ředitelem a dalšími aktéry školy.

V české škole probíhají kromě vzdělávacích aktivit i procesy další, subsidiární (řízení finančních toků, rozvoj lidských zdrojů apod.), bez nichž by nebylo možné naplňovat výchovně vzdělávací funkce školy. Jejich řízení spadá jen do kompetence pracovníků působících na vedoucí pozici, v českém prostředí se jedná o pozice ředitele a zástupce ředitele. Je zřejmé, že ředitel nemůže vše zvládat sám, roste proto význam pozice zástupce ředitele.

Příspěvek je metodologicky založen na kvalitativně orientovaném výzkumu. Použita je metoda shadowingu, hloubkových rozhovorů a analýzy relevantních školních dokumentů (organizační řád školy, náplně práce zástupců ředitelů škol apod.).

Příspěvek informuje o výsledcích výzkumu týkající se role zástupce ředitele v české škole, který právě probíhá. Výzkum poskytne informace především o profesních činnostech vykonávaných zástupcem ředitele a jeho vlivu na vedení české školy.

Bibliografie

- Harvey, M. J. (1994). The deputy principalship: Retrospect and prospect. *International Journal of Educational Management*, 8, 15-25.
- Lhotková, I. (2011). Střední management v české základní škole. *Orbis scholae*, 5(3), 43-61.
- Michel, G. J. (1996). *Socialization and career orientation of the assistant principal*. ERIC ED, 395 (381), 1-19.

PREZENTACE PRVNÍCH VÝSLEDKŮ Z MEZINÁRODNÍHO ŠETŘENÍ O VYUČOVÁNÍ A UČENÍ (TALIS) 2013

Vendula Kašparová

TALIS 2013 je již 2. vlnou dotazníkového šetření, svého druhu jedinečného, jehož úkolem je zjistit, v jakém prostředí a v jakých podmínkách učitelé ve školách pracují. Učitelům a ředitelům poskytuje příležitost přispět svým pohledem k analýze podmínek vzdělávání, doplnit chybějící informace o učitelích a o vyučování a tím dát podněty k některým pozitivním změnám. Jakožto mezinárodní šetření poskytuje též zajímavá srovnání mezi různými zeměmi, příp. dílčími regiony. První vlny se ČR neúčastnila.

Teoretická východiska pro oblast zkoumané v šetření TALIS 2013 obsahuje tzv. koncepční rámec, který je k dispozici na webových stránkách OECD (přeložená verze bude k dispozici v červnu 2014). V tomto dokumentu je možné najít i výsledky hodnocení priorit, v rámci kterého se mohly země OECD vyjádřit k tomu, nakolik navržená témata reflektují jejich strategické zájmy. Snahou šetření TALIS 2013 je tak zodpovědět zejména na praktické otázky a přitom sloužit široce definované cílové skupině.

Data pro šetření TALIS 2013 byla sbírána pomocí dotazníku zvláště pro učitele a pro ředitele. Ve všech zapojených zemích byli dotazováni učitelé na úrovni ISCED 2 a ředitelé škol, ve kterých tito učitelé vyučují. Příspěvek zohlední výsledky za tuto zkoumanou populaci. Výběr škol provedla pro všechny země instituce Statistics Canada, jednalo se o náhodný stratifikovaný výběr. Učitelé ve školách pak byli vybráni v jednotlivých zemích pomocí speciálního software, jednalo se opět o náhodný výběr.

Prezentace představí výběr zjištění ze všech či alespoň některé z šetřených oblastí (způsob vedení školy, profesní rozvoj učitelů, hodnocení učitelů a poskytování zpětné vazby, představy učitelů o správném způsobu výuky a samotná vyučovací praxe, atmosféra ve školách a ve třídách, sebedůvěra učitelů ve své schopnosti a jejich spokojenost v zaměstnání). Až do dne zveřejnění výsledků 25. 6. 2014 je však dle mezinárodních pravidel nelze sdělovat osobám, které se nepodílí na tvorbě výzkumných zpráv.

Bibliografie

- Prezentace bude vycházet především ze zjištění TALIS 2013 publikovaných v první mezinárodní a národní výzkumné zprávě – obě budou zveřejněny 25. 6. 2014 (citace zatím nejsou k dispozici).

Dle potřeby a prostoru pro příspěvek mohou být citovány publikace z dalších studií, příp. publikace z minulých vln šetření TALIS 2008, zejména: OECD. (2009). *Creating Effective Teaching and Learning Environments: First Results from TALIS*. OECD Publishing, s. 87-124. Dostupné z <http://dx.doi.org/10.1787/9789264068780-en>

SOUČASNÉ MUZEUM A JEHO EDUKAČNÍ MOŽNOSTI NA POČÁTKU 21. STOLETÍ

Jolana Lažová

Cílem výzkumu je zjistit, která muzea a galerie v ČR využívají nové technologie, nejen ve svých edukačních programech, ale také jako podporu nepřímého učení návštěvníků (např. pomocí didaktických prostředků). Popsat a analyzovat edukační činnost českých muzeí, s důrazem na sledování vývoje a využívání nových technologií.

Muzejní pedagogika je mladý obor, který zahrnuje teorii a praxi edukace v muzeu. (Jagošová, L., Jůva, V., Mrázová, L., 2010) Muzea a galerie projevují snahu flexibilně reagovat na proměnlivost moderního vývoje, tím že zapojují do svých muzejních programů nejnovější technologie a přístupy. Nejčastěji se jedná do tzv. audio průvodce a audiovizuální prezentace. (Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce, 2012, roč. 50, č. 2).

Kvantitativní výzkum: Pomocí elektronicky rozšířených dotazníků je zjišťováno, která muzea a galerie v České republice využívají nové technologie, jak pro přímou (např. v edukačních programech), tak i nepřímou (např. didaktická pomůcka) podporu učení návštěvníků.

Z dosavadních výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že mají česká muzea a galerie zájem o využívání nových technologií. Nejčastěji se jedná o audio-průvodce, audio záznamy, dataprojektory, interaktivní tabule, QR kódy a video projekce. Muzea chtějí držet krok s dobou a přilákat do svých expozic mladou generaci návštěvníků.

Bibliografie

Jagošová, L., Jůva, V., & Mrázová, L. (2010). *Muzejní pedagogika: Metodologické a didaktické aspekty muzejní edukace*. Brno: Paido.
Jůva, V. (2008). Virtuální muzeum a nové možnosti vzdělávání. *Pedagogická orientace*, 18(4), 3-19.

Kesner, L. (2000). *Muzeum umění v digitální době: Vnímání obrazů a prožitků umění v soudobé společnosti*. Praha: Argo a Národní galerie v Praze.
Šobáňová, P. (2012). *Muzejní edukace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

FUNKCE ŠKOLY: PŘÍPADOVÉ STUDIE

Jana Poláchová Vaš'atková, Jitka Plischke, Michaela Prášilová

Školství je propojeno se společností úzkou sítí vztahů a společenské změny tak vyvolávají změny ve školství s dopadem na fungování jednotlivých škol. Je otázkou, zda a jak změny probíhající v českém prostředí po roce 1989 ovlivňují funkce škol nejen jako institucí, ale především jako relativně autonomních organizací. Cílem příspěvku je zjistit, zda po roce 1989 dochází k proměně v pojetí funkcí, které slouží k naplnění výchovného a vzdělávacího poslání českých škol poskytujících základní vzdělání.

Škola je univerzální socializační instancí (Kotásek, 1992), její účelovost je v praxi deklarována dokumenty české vzdělávací politiky. Funkce školy jsou různými autory (např. Havlík, Koťa, Průcha, Walterová) charakterizovány různě. Empirické poznatky o funkcích české školy mají v uplynulém dvacetiletí podobu převážně dílčích zjištění s výjimkou Walterové (2008), která volí globálnější přístup. Aktuálnější poznatky o funkcích českých škol majících v oblasti pedagogické práce značnou autonomii nejsou autorům příspěvku známy.

Metodologickým rámcem se staly holisticko-deskriptivní případové studie s aspekty vícepřípadovosti realizované se snahou pochopit a zachytit případné proměny funkcí škol poskytujících povinné vzdělávání v České republice. (Dvouletý projekt Proměny české a polské pohraniční školy poskytující povinné vzdělávání po r. 1989, AMB13PL021, tento záměr rozšířil i na Polsko.) Případy byly vybírány pomocí 4 kritérií. Každý byl realizován autorským týmem, jehož členem byl vždy „kulturní“ cizinec. Data byla získávána rozhovory, panelovou diskusí a analýzou písemných materiálů.

Předběžné výsledky analýzy dat získaných z českých škol ukazují na změny v pojetí funkcí českých škol, které slouží k naplnění jejich výchovného a vzdělávacího poslání. Na významu nabývá potřeba adresně reagovat na „rozmanitě disproporce“ ve výchově žáků konkrétní školy.

Bibliografie

- Dvořák, D., Starý, K., Urbánek, P., Chvál, M., & Walterová, E. (2010). *Česká základní škola: Vícepřípadová studie*. Praha: Karolinum.
- Kotásek, J. (1992). Problémy reformy vzdělávací soustavy ve světě a u nás. *Pedagogická orientace*, 2(2), 29-36.
- Stake, R. E. (2005). *Multiple Case Study Analysis*. New York: Guilford Press.
- Walterová, E. (2008). Současná škola: proměny, potřeby, příležitosti. In P. Franiok, & D. Knotová (Eds.), *Učitel a žák v současné škole* (s. 62-76). Brno: Masarykova univerzita.
- Walterová, E., et al. (2010). *Školství – věc (ne)veřejná. Názory veřejnosti na školu a vzdělávání*. Praha: Karolinum.

CHARAKTERISTIKY UČITELŮ ZÁKLADNÍCH A STŘEDNÍCH ŠKOL

Monika Součková, Petr Urbánek

Cílem výzkumu bylo zjistit, zda je možné charakterizovat typické působení učitelů v českých základních a středních školách a také jejich vnímání prostředí školy napříč jednotlivými školami jen s využitím základních údajů o nich, jako jsou věk, délka praxe a podobně.

Působení učitele ve škole a jeho vnímání klimatu uvnitř školy nebo uvnitř sboru je většinou zkoumáno v rámci jedné školy jako sociální klima daného sboru, organizační klima školy a podobně. Vnímání klimatu školy nebo sboru by mělo být také závislé na charakteristikách jako je věk učitele, délka učitelství praxe a podobně napříč jednotlivými školami (Grecmanová 2011).

Výzkum byl proveden na datech, která byla získána v rámci měření sociálního klimatu učitelství českou verzí dotazníku OCDQ-RS (Organizational Climate Description Questionnaire – Rutgers Secondary) (Urbánek 2012). Bylo zjišťováno, v jaké míře a intenzitě jsou jednotlivé dílčí dimenze vnímání klimatu učitelství sboru (podpora sboru vedením školy, pevnost vedení školy, angažovanost učitelů, frustrace učitelů a přátelské vztahy ve sboru) závislé na výše uvedených charakteristikách učitelů.

Statistické vyhodnocení dat bude dokončeno v červnu 2014, proto zde ještě není možné popsat výsledky a závěry, které budou na konferenci prezentovány.

Bibliografie

- Grecmanová, H., & Dopita, M. (2011). Teoretická východiska precepce organizačního klimatu pedagogických fakult akademickými pracovníky. *Aula*, 19(3-4), 39-45.
- Urbánek, P. (2003). K metodologickým otázkám měření klimatu učitelství sborů. In S. Ježek (Ed.), *Psychosociální klima školy I.* (s. 123-134). Brno: MSD.
- Urbánek, P. (2008). Klima učitelství sborů v případové studii základní školy. *Orbis scholae*, 2(3), 87-106.
- Urbánek, P., & Chvál, M. (2012). *Klima učitelství sboru. Dotazník pro učitele*. Praha: Národní ústav vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. Dostupné z <http://www.nuv.cz/file/62/>

BÍLÁ MÍSTA NA MAPĚ JMÉNEM „VÍCELETÉ GYMNÁZIUM“

Petr Sucháček

Cílem příspěvku je identifikovat stěžejní oblasti pedagogického výzkumu, kterým bude třeba věnovat pozornost, abychom byli schopni hodnověrně zodpovědět otázku: Čím jsou způsobeny obrovské rozdíly ve výsledcích žáků na úrovni povinné školní docházky? Vycházím z porovnání výsledků žáků základních škol a těch navštěvujících víceletá gymnázia (PISA, TIMSS, SCIO, CERMAT, ČŠI). Výsledky žáků víceletých gymnázií jsou významně lepší než výsledky žáků základních škol, ať už je forma testování jakákoli.

Širším konceptem, který zastřešuje mé téma je spravedlnost vzdělávacího systému. Ten jako prioritu deklaruje každá vyspělá země, protože vědomosti a dovednosti nabyté ve školním věku jsou silnými prediktory pracovního uplatnění, příjmu a společenského zázemí. ČR (zákon, 2004) se explicitně hlásí k rovnosti přístupu ke vzdělávání a implicitně deklaruje také zajišťování rovnost podmínek. Za spravedlivý je tak systém považován tehdy, když o žákovu vzdělání rozhoduje jeho nadání, motivace a píle.

Příspěvek má teoreticko-analytický charakter a opírá se o metaanalýzu realizovaných empirických studií. Tato metoda mi umožňuje překonat rozpory ve výsledcích různých výzkumů, protože podstatou metaanalýzy v nejširším slova smyslu je analyzovat a syntetizovat mnohá výzkumná zjištění, která se

týkají určité oblasti, určitého problému. Cílem metaanalýzy je tak dojít k hodnověrnějšímu, syntetizujícímu závěru (Ferjenčík, 2000).

Obrovské rozdíly ve výsledcích žáků jsou až ze 77 % vysvětlitelné sociokulturními rozdíly mezi školami (index ESCS za školu). K tomu, abychom mohli detailněji popsat, co přesně způsobuje tyto rozdíly, potřebujeme: a) změřit přidanou hodnotu škol; b) srovnávací výzkumy výuky a na základě toho c) které aspekty výuky (či jiných částí školního života) na školách, kde je přidaná hodnota nejvyšší, rozvoj jejich žáků umožňují či ulehčují.

Bibliografie

- CERMAT. (9/2008). *Závěrečná zpráva z cyklu pilotních projektů 2005-2008. Hodnocení výsledků vzdělávání žáků 9. tříd ZŠ a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií*. Dostupné z http://www.esf-kvalita1.cz/Vystupy_projektu/1A1U1_Narodni_hodnotici_zkouska/ZZ_cyklus_30092008_FINAL_s_titulni_stranou.pdf
- Palečková, J., Tomášek, V., & Basl, J. (2010). *Hlavní zjištění výzkumu PISA 2009. Umíme ještě číst?* Praha: ÚIV.
- SCIO. (9/2012). *Srovnávací testy pro ZŠ (Stonožka) 2005/06 – 2011/12 – analýza výsledků*. Dostupné z http://scio.cz/1_download/kea_stzs/TK_09_2012/kea_analyza.pdf
- Straková, J., et al. (2009). *Analýza naplnění cílů Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice (Bílé knihy) v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání*. Praha: MŠMT.
- Tomášek, V., et al. (2012). *Národní zpráva TIMSS 2011*. Praha: Česká školní inspekce.

ČESKÉ MUZEJNÍ EXPOZICE Z POHLEDU VZDĚLÁVÁNÍ NÁVŠTĚVNÍKŮ

Petra Šobáňová

Příspěvek představí dílčí výsledky výzkumu probíhajícího v rámci grantového projektu GAČR Česká muzejní edukace v kontextu současných evropských trendů. Cílem byla analýza současných českých expozic z hlediska vzdělávání návštěvníků.

K východiskům našeho výzkumu patří změny v muzejní kultuře, muzeologii a muzejní pedagogice, ke kterým dochází v západoevropských zemích od

poloviny 20. století a které jsou označovány pojmy jako nová muzeologie, kritické teorie muzea a „obrat k návštěvníkovi“.

V rámci výzkumu jsme provedli analýzu více než dvacítky nově vybudovaných českých expozic (na základě pozorování a strukturovaných interview s jejich tvůrci) a provedli jejich komparaci s vybranými zahraničními muzei. Zaměřili jsme se na témata expozic a jejich architektonické a muzeologické řešení; zvláště nás zajímalo, zda (a jak) bylo při přípravě nové expozice zohledněno vzdělávací hledisko. Zajímali jsme se také o problémy, které provázejí snahu muzeí o využití expozic pro vzdělávací účely.

Naše analýza přináší přehled trendů, které se v současných muzejních expozicích uplatňují, a umožňuje pojmenovat jejich silné i slabé stránky, které se přímo promítají i do možností edukačního využití sbírkových fondů muzeí. Přináší také řadu pozitivních příkladů toho, jak lze tradiční statickou expozici proměnit v živý prostor, v němž nacházejí kromě muzeálií své místo i aktivní zóny s didaktickými pomůckami, substituty a interaktivními exponáty.

Bibliografie

- Buchtová, M. (2011). Interaktivní technologie pro muzea. *Muzeum: muzejní a vlastivědná práce*, 49(2), 3-6.
- Fulková, M., Hajdušková, L., & Sehnalíková, V. (2012). *Galerijní a muzejní edukace 1: vlastní cestou k umění: vzdělávací programy Uměleckoprůmyslového musea v Praze a Galerie Rudolfinum v roce 2011*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.
- Šobáňová, P. (2012). *Edukační potenciál muzea*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

MOŽNOSTI VYUŽITÍ DAT Z VÝROČNÍCH ZPRÁV ZŠ VE VÍCEČETNÉ PŘÍPADOVÉ STUDII

Petr Urbánek, Dominik Dvořák, Karel Starý

Příspěvek si klade za cíl zjistit obsahové zaměření výročních zpráv sledovaných ZŠ a možnosti využití prezentovaných dat výročních zpráv ZŠ pro potřeby případové studie školy.

Vyhláška č. 15/2005 Sb. stanovuje regionálním školám každoroční povinnost sestavit a také zveřejnit výroční zprávu o činnosti školy za školní rok. I přes stanovená kritéria je podoba výročních zpráv odlišná. Realizace výročních zpráv

otevřívá v kontextu aktuálního pojetí školy otázku podílu informační, evaluační a marketinkové funkce této povinné školní dokumentace.

Šetření je obsahovou analýzou textů výročních zpráv pěti škol za období pěti let.

Ukazuje se, že i přes rámcové požadavky na sestavování výročních zpráv jsou na různých školách koncepčně, obsahově i formálně nesterilně konstruovány; rozdíly byly shledány i v kontinuální řadě pěti let na téže sledované škole, mnohdy i se změnami ve škole. Přesto se výroční zprávy ZŠ jeví jako významný a užitečný zdroj doplňujících dat při výzkumu fungování, vývoje a proměn školy.

Bibliografie

- Dvořák, D., et al. (2010a). *Česká základní škola. Vícepřípadová studie*. Praha: Karolinum.
- Dvořák, D., et al. (2010b). Malá škola: případová studie vzdělávání. *Pedagogická orientace*, 20(3), 5-23.
- Pol, M. (2007). *Škola v proměnách*. Brno: Masarykova univerzita v Brně.
- Pol, M., et al. (2013). *Když se školy učí*. Brno: Masarykova univerzita v Brně.
- Seberová, A., & Malčík, M. (2010). *Autoevaluace školy. Od teorie k praxi a výzkumu*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě.
- Vašátková, J. (2006). *Úvod do autoevaluace školy*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Vyhláška č. 15/2005 Sb.
- Zákon č. 561/2004 Sb.

FLUKTUACE UČITELSKÝCH SBORŮ VE VÍCEČETNÉ PŘÍPADOVÉ STUDII ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Petr Urbánek, Miroslav Koucký, Dominik Dvořák, Karel Starý

Cílem příspěvku je v rámci opakované vícečetné případové studie ZŠ identifikovat personální změny v učitelských sborech za pětileté období. Tento ukazatel je dále konfrontován s dalšími výzkumnými nálezy smíšeného výzkumu o kvalitě, fungování a vývoji školy.

Téma vychází z konceptu změny a stability uvnitř specifické organizace a v rovině personálu ZŠ. Lidský faktor ve školní instituci skrývá specifický potenciál. Výzkumně je přítom učitel, zejména v kontextu celého sboru,

sledován zpravidla jen v oblasti demografických charakteristik, zřídka v sociální dynamice nebo v časovém vývoji. Zásadní výzkumnou otázkou je, které faktory fluktuaci sboru determinují, a do jaké míry ovlivňují stabilitu učitelského sboru a kvalitu fungování školy.

S využitím dat opakované vícečetné případové studie z let 2008 a 2013 je sledován pohyb učitelů. Statistickými metodami je konstruován index míry fluktuace sboru.

Fluktuace učitelů sborů byla v pětiletém posunu výrazně odlišná na pěti sledovaných ZŠ, které byly podrobeny opakované vícečetné případové studii. Index míry fluktuace je konfrontován s dalšími zjištěnými daty o škole a učitelském sboru. Naznačen je kontext sociálního klimatu s indexem míry fluktuace učitelského sboru.

Bibliografie

- Dvořák, D., et al. (2010). *Česká základní škola. Vícepřípadová studie*. Praha: Karolinum.
- Pol, M. (2007). *Škola v proměnách*. Brno: Masarykova univerzita v Brně.
- Seberová, A., & Malčík, M. (2010). *Autoevaluace školy. Od teorie k praxi a výzkumu*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě.
- Urbánek, P. (2005). *Vybrané problémy učitelské profese. Aktuální analýza*. Liberec: Technická univerzita.
- Vašutová, J., & Urbánek, P. (2010). Učitel v současné ZŠ: hledání mezi změnou a stabilitou. *Orbis scholae*, 4(3), 79-91.

Sekce 8

POSTEROVÁ SEKCE

*Do sekce byly přijímány postery odpovídající zaměření konference.
Sekce není specificky tématicky vymezena.*

Vedoucí sekce:

doc. Mgr. Štefan Chudý, Ph.D.

Mgr. Roman Švaříček, Ph.D.

BUDOVÁNÍ ZNALOSTI OBSAHU U STUDENTŮ UČITELSTVÍ ANGLICKÉHO JAZYKA

Monika Černá, Irena Reimannová, Helena Zitková

Ačkoliv napříč pedagogickou veřejností panuje shodný názor v tom, že znalost obsahu, respektive oboru, představuje jeden z klíčových faktorů nezbytných pro rozvoj příslušných didaktických znalostí obsahu, věnuje se této pedeutologické problematice u nás, ale i v zahraničí jen velmi malá pozornost (viz např. Píšová, Duschinská a kol.; 2011). Proto je cílem této pilotní studie přispět k poznání toho, co vlastně konstruuje oborovou, tj. obsahovou znalost studentů učitelství anglického jazyka.

Znalost obsahu představuje jednu ze základních kategorií znalostní báze učitelství (Shulman, 1987). Za jednu z doménově specifických věd, prostřednictvím kterých lze rozvíjet didaktiku cizích jazyků považujeme lingvistiku (Hendrich a kol., 1988). Formální a praktické znalosti této disciplíny (Janík, 2005) lze vyjádřit prostřednictvím konstruktů komunikační kompetence, tj. znalosti a schopnosti k užívání cizího jazyka (Hymes, 1972 in Richards a Rodgers, 2001).

V naší pilotní studii jsme se zaměřily na zkoumání plánovaného a realizovaného kurikula příslušného oboru. Zjišťovaly jsme, jaké jsou cíle a obsah oboru a v jaké míře jsou tyto znalosti zvědomovány. Proto jsme v pilotní studii provedly obsahovou analýzu sylabů nedidaktických předmětů vyučovaných v rámci zvoleného oboru a pomocí didaktických testů jsme zjišťovaly úroveň znalostí studentů tohoto oboru.

Pilotní studie nastínila zajímavé vztahy a souvislosti mezi tzv. formálními a praktickými znalostmi obsahu a představuje tak východiska pro další výzkum, ve kterém se zaměříme na hlubší a komplexnější prozkoumání problematiky rozvíjení znalosti obsahu u studentů učitelství anglického jazyka a možnosti intervence příslušného bakalářského programu.

Bibliografie

- Janík, T. (2005). *Znalost jako klíčová kategorie učitelského vzdělávání*. Brno: Paido.
- Píšová, M., & Duschinská, K., et al. (2011). *Mentoring v učitelství. Výzkumný záměr: Učitelská profese v měnících se požadavcích na vzdělávání*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2001). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.

Ries, L. (1988). Lingvistická východiska didaktiky cizích jazyků. In J. Hendrich et al., *Didaktika cizích jazyků* (s. 23-34). Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

Shulman, L. S. (1987). Knowledge and Teaching: Foundations of the New Reform. *Harvard Educational Review*, 57(1), 1-22.

DOKTORAND PEDAGOGIKY V KONTEXTU SÚČASNEJ VYSOKOŠKOLSKEJ EDUKÁCIE (CHARAKTERISTIKA DOKTORANDSKÉHO ŠTÚDIA V KOMPARATÍVNO M KONTEXTE SR A ČR)

Marta Černotová, Mária Dupkalová

Štúdiá je zameraná na profil doktoranda v odbore pedagogika. Autorky si kladú za cieľ komparáciu otázok: Na ktorú časť doktorandského štúdia sú na jednotlivých pracoviskách v SR a ČR kladené kvantitatívne väčšie požiadavky? Čo dokazuje obsahová analýza oponentských posudkov dizertačných prác? Reflektujú oponentmi vytykané rezervy záverečných prác obsah vedeckej prípravy? Ktorý z dizajnov výskumu je frekventovanejší: kvantitatívny alebo kvalitatívny?

V roku 2005 boli prijaté tzv. salzburské princípy zamerané na tvorbu doktorandských študijných programov. Z teoretického hľadiska sa predložená štúdiá zameriava na vybrané salzburské princípy a ich implementáciu v podmienkach FHPV PU v Prešove. Zdôrazňované sú napríklad: rozvoj poznania prostredníctvom originálneho výskumu, dôležitosť roly školiteľa, význam rozmanitosti a pod. Skúmaniu týchto a ďalších princípov je venovaná empirická časť štúdie.

V príspevku je využitá deskriptívno-komparačná analýza jednotlivých charakteristík doktorandských študijných programov pedagogika na vysokých školách v SR a ČR. Štúdiá využíva zmiešaný dizajn výskumu, kvantitatívne štatistické porovnávanie údajov vybraných vysokých škôl na Slovensku a v Českej republike. Okrem komparačnej analýzy je využitá aj výskumná metóda obsahovej analýzy pedagogickej dokumentácie (analýza oponentských posudkov dizertačných prác).

Autorky v příspěvku na základe teórie interpretujú výsledky skúmania daného problému a vyvodzujú návrhy na zefektívnenie organizácie, obsahu, na zrušenie neefektívnych stereotypov a na prijatie inovatívnych impulzov zo zahraničia.

The work was supported by the Agency of Ministry of Education, science, research and sport of the Slovak Republic, the project ITMS: 26110230069.

Bibliografie

- Černotová, M., Bačová, M., & Švecová, V. (1994). *Zvyšovanie pedagogickej kvalifikácie učiteľov vysokých škôl – stav a perspektívy*. Prešov: FF UPJŠ.
- Rohlíková, L., & Vejvodová, J. (2012). *Vyučovací metody na vysoké škole*. Praha: Grada.
- Sirotová, M. (2009). Implementácia vysokoškolskej pedagogiky do systému celoživotného vzdelávania vysokoškolských učiteľov. In P. Doulík, & J. Škoda (Eds.), *Aktuální otázky vysokoškolské přípravy pedagogických pracovníků. Sborník příspěvků z mezinárodní elektronické konference*. Dostupné z http://www.pf.ujep.cz/files/_konferenceKPG/kolar/Sirotova.pdf
- Slavík, M. (2012). *Vysokoškolská pedagogika*. Praha: Grada.
- Zákon č. 131/2002 Z.z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Dostupné z http://www.ads.sk/attachments/046_Zakon%20o%20vysokych%20skolach.pdf

SOUČASNÉ TRENDY VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ STŘEDNÍCH ŠKOL

Lenka Danielová, Dita Janderková

Cílem příspěvku je popsat nové požadavky na vzdělávání pedagogických pracovníků středních škol v kontextu vzniku center celoživotního učení. Autorky příspěvku se zaměřují zejména na vzdělávací potřeby spojené se vzděláváním dospělých v podmínkách středních odborných škol. Cílem příspěvku je identifikovat nové role a kompetence učitelů středních škol a komparovat je s obsahem jejich přípravného vysokoškolského vzdělávání.

Se vznikem center celoživotního učení jsou kladeny na učitele odborných předmětů nové požadavky, se kterými se musí vyrovnávat. Učitelé se ocitají v rolích vzdělávatelů dospělých bez vybavení příslušnými profesními kompetencemi. Na proměnu těchto rolí nejsou budoucí učitelé připravováni. Ve studijních programech nejsou zařazeny předměty umožňující rozvoj

andragogických, ale také speciálně andragogických kompetencí. Ve studijních programech také absenteje propojení teoretických znalostí s praktickými dovednostmi. Příspěvek se zaměří na rozvoj diskutovaných kompetencí v pregraduálním vzdělávání učitelů na vybraných vysokých školách.

Pro získání výzkumných výsledků byla využita metoda dotazování technika dotazníku. Formou elektronického dotazníku, v prostředí Univerzitního informačního systému (UIS) MENDELU, byli osloveni učitelé odborných předmětů a učitelé praktického vyučování a odborného výcviku na středních školách v celé ČR. Celkem bylo osloveno 500 pedagogů středních škol. Respondenti odpovídali na otázky odhalující jejich vybavení vybranými profesními kompetencemi. V druhé části dotazníku hodnotili získání diskutovaných kompetencí v přípravném vzdělávání na vysoké škole.

V průběhu vysokoškolské přípravy učitelů na jejich budoucí profesi, je snahou všech vysokých škol, aby studenti získali pokud možno co nejkomplexnější strukturu teoretických znalostí, praktických dovedností, které budou schopni uplatnit v pedagogické praxi. Výsledky výzkumného šetření ukazují na slabé vybavení učitelů některými vědomostmi a dovednostmi, zejména v oblasti androdidaktických, speciálně pedagogických a diagnostických. Propojenost teoretické výuky s praktickou je také v podmínkách vysokých škol nedostačující.

Bibliografie

- Vašutová, J. (2004). *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido.
- Vašutová, J. (2008). *Vzděláváme budoucí učitele: nové přístupy k pedagogicko-psychologické přípravě studentů učitelství*. Praha: Portál.
- Veteška, J. (2010). *Kompetence ve vzdělávání dospělých: pedagogické, andragogické a sociální aspekty*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského.
- Veteška, J., & Tureckiová, M. (2008). *Kompetence ve vzdělávání*. Praha: Grada.

PROENVIRONMENTÁLNÍ POSTOJE UČITELŮ STŘEDNÍCH ODBORNÝCH ŠKOL JAKO PŘEDPOKLAD BIOFILNÍ ORIENTACE VZDĚLÁVÁNÍ

Marie Horáčková

Hlavním cílem výzkumu je poznání postojů učitelů ze středních odborných škol k environmentální problematice. Výzkum je zaměřen na učitele, protože učitelé jsou jedním z hlavních subjektů edukačního procesu a mohou výrazně ovlivnit vytváření postojů žáků k mimolidskému světu. V zastřešujícím pohledu se jedná o zjištění, zda učitelé zaujímají proenvironmentální postoje, které jsou předpokladem pro biofilní orientaci vzdělávání. Dílčí cíle výzkumu se zaměřují na vlivy, které mohou na postoje učitelů působit (gender, věk, původně vystudovaná odbornost a další vzdělání v oblasti environmentu).

Výzkum je zaměřen na zjištění, zda postoje učitelů středních odborných škol jsou proenvironmentální, tedy propřírodní. Šmajs (2008) upozorňuje na to, že současný vzdělávací systém pomáhá prohlubovat globální ekologickou krizi. Řešení této situace vidí v biofilní orientaci vzdělávání a učitelích, kteří zastávají proenvironmentální postoje. Z názorů Hohnsträtera (2004), Horké (2005) a Činčery (2013) vyplývá rovněž důraz na významnou roli učitele a jeho postojů k environmentálním problémům v působení na žáky, při vytváření jejich postojů k přírodě.

Metodologie výzkumu vychází ze zahraničních i českých výzkumných studií, zabývajících se zkoumáním postojů k environmentálním problémům, kde hlavní výzkumnou metodou bylo dotazování (srov. Kulich & Dobiášová, 2003; Dunlop, 1991). Předkládaný výzkum je také založen na dotazníkovém šetření, které je doplněno projektivní technikou nedokončených vět. Záměrem uvedené kombinace výzkumných metod je poznání explicitních i implicitních postojů oslovených respondentů. Pro návrh výzkumných nástrojů jsme se inspirovali ve zdrojích české i zahraniční literatury.

Jedná se o vybrané výsledky z realizovaného výzkumu, který proběhl v roce 2013. Prezentované výsledky byly zjištěny v rámci dotazníkového šetření a vztahují se k explicitním postojům učitelů. Výzkumný vzorek tvořilo 201 učitelů z osmi státních středních škol ze čtyř moravských krajů. Kromě těchto výsledků je uvedena i základní analýza dat týkající se validity a reliability výzkumného nástroje, včetně explorativní faktorové analýzy, na jejímž základě byly jednotlivé položky dotazníku rozděleny do čtyř dimenzí, které byly vytvořeny pro lepší orientaci ve vzájemných vazbách mezi dotazníkem a nedokončenými větami.

Bibliografie

- Činčera, J. (2013). Paradigmatická proměna domácího pojetí environmentální výchovy. *Pedagogika*, 43(2), 182-183.
- Dunlop, R. E. (1991). Trends in public opinion towards environmental issues: 1965-1990. *Society and natural Resource*, 4(3), 285-312.
- Hohnsträter, D. (2004). *Ökologische formen. Die ökologische Frage als kulturelles Problem*. Wützburg: Königshausen&Neumann.
- Horká, H. (2005). *Ekologická dimenze výchovy vzdělávání ve škole 21. století*. Brno: Masarykova univerzita.
- Kulich, J., & Dobiášová, M. (2003). Průzkum ekogramotnosti. *Bedrník*. 1(2), 2-16.
- Šmajs, J. (2008). *Potřebujeme filosofii přežítí?* Brno: Doplněk.

EDUKACE JAKO SOCIÁLNĚ KONSTRUOVANÁ KATEGORIE – PROMĚNY TEORETICKÉHO OBSAHU A STRUKTURY EDUKACE V PROCESU PREGRADUÁLNÍ PŘÍPRAVY UČITELŮ NA UP V OLOMOUCI

**Štefan Chudý, Pavel Neumeister, Bohdana Richterová,
Lucie Kučerová**

Cílem posteru je prezentovat dílčí výsledky výzkumu konstruování obecné teorie edukace studenty učitelství na Pedagogické fakultě UP v Olomouci.

Obecná teorie edukace je v pojetí autorů vnímána jako souhrn výpovědí o základních aktérech procesu edukace. Autoři vycházejí z předpokladu, že studenti učitelství přistupují ke studiu z pozice vlastních primárních kognitivních struktur, na jejichž základě budují nejen svou individuální teorii edukace, ale zároveň i svou budoucí pedagogickou praxi. Základní teoretické přístupy studia teorií edukace vycházejí ze systémového pojetí B. Bližkovského. Teorie edukace je na základě tohoto pojetí vnímána jako kognitivní struktura vymezující obsah základních aktérů edukace, jimiž jsou: podmínky edukace, cíle edukace (jako stanovení výstupních kompetencí subjektu edukace), subjekty edukace (jako soubor vstupních kompetencí a vlastností subjektu vzdělávání), objekty edukace (představy o klíčových kompetencích učitele) a prostředky (jako klíčové nástroje vzdělávání). Způsob vypovídání o jednotlivých aktérech, struktura uspořádání těchto výpovědí, jejich vzájemná logická a funkční

provázanost jsou základními nástroji pro pochopení a rekonstruování apriorních kognitivních struktur edukace. V návaznosti na toto je zároveň poster zaměřen na změny těchto kognitivních struktur v návaznosti na obsah vybraných disciplín pregraduální přípravy učitelů.

V rámci výzkumu jsou využity následující kvalitativní metody: obsahová analýza textů (obsah jednotlivých způsobů vypovídání o edukaci na základě přítomnosti konkrétních typů výpovědí o výchově, logická provázanost výpovědí o jednotlivých částech – aktech teorie edukace, významnost jednotlivých výpovědí), diskursivní analýza (sociální podmíněnost dobově planými diskursy edukace – návaznost apriorních kognitivních struktur studentů na dobově plané diskursy edukace), Meaning Constitution Analyses (fenomenografická analýza jednotlivých výpovědí).

Výsledkem posteru bude nástin základních typů (generalizovaných konstruktů) primárních kognitivních struktur teorie edukace studentů učitelství a představení základních metod jejich zkoumání.

Bibliografie

- Fairclough, N., & Wodack, R. (1997). Critical Discourse Analysis. In T. van Dijk (Ed.), *Discourse as Social Interaction: Multidisciplinary Introduction Vol. 2* (s. 258-284). London: Sage.
- Gavora, P. (1990). Učiteľova individuálna koncepcia vyučovania. *Pedagogická revue*, 42(3), 209-222.
- Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology* (2nd ed.). Thousand Oaks: Sage.
- Loughran, J., & Corrigan, D. (1995). Teaching Portfolios: A Strategy for Developing Learning and Teaching in Preservice Education. *Teaching and Teacher Education*, 11(6), 565-577.
- Sages, R. (1998). *Meaning Constitution Analyses, Proceeding of the 1st International Work Psychology Conference*. University of Sheffield, Institution of Work Psychology.
- Van Driel, J. H., Verloop, N., & De Vos, W. (1998). Developing science teachers' pedagogical content knowledge. *Journal of Research in Science Teaching*, 35(6), 673-695.

HODNOCENÍ MIKROSKOPICKÝCH DOVEDNOSTÍ ŽÁKŮ 2. STUPNĚ ZÁKLADNÍCH ŠKOL A NIŽŠÍHO STUPNĚ VÍCELETÝCH GYMNÁZIÍ – INFORMACE O PŘIPRAVOVANÉM VÝZKUMNÉM ŠETŘENÍ

Martin Jáč

Hlavní cíle výzkumného šetření, které bude realizováno od května do prosince 2014, jsou následující: a) Sestavení komplexního výzkumného nástroje pro hodnocení specifických žákovských mikroskopických dovedností; b) Ověření výzkumného nástroje v rámci předvýzkumu ve spolupráci s vybranou fakultní základní školou v Olomouci; c) Evaluace mikroskopických dovedností žáků základních škol a nižšího stupně víceletých gymnázií na vybraných školách v Olomouckém kraji.

Praktické laboratorní dovednosti žáků jsou důležitou součástí výuky přírodopisu a biologie. Významnou roli při práci ve školní biologické laboratoři má pro žáky osvojení správného postupu při mikroskopování. Pokud žáci nemají práci s mikroskopem řádně zažitou, nemohou během laboratorní výuky věnovat dostatečné množství času pozorování biologických objektů (Weeks et al., 2013). Rozsáhlejší komplexní výzkum žákovských mikroskopických dovedností nebyl dosud v České republice realizován.

Na základě komparativní analýzy očekávaných výstupů RVP ZV, učiva v současných učebnicích přírodopisu a výstupů obdobných zahraničních výzkumných šetření (např. Lock 1989 a 1990; Fitch, 2007) bude vytvořen výzkumný nástroj pro hodnocení žákovských mikroskopických dovedností (květen 2014). Ověření výzkumného nástroje v rámci předvýzkumu proběhne v červnu 2014, hlavní fáze výzkumu se uskuteční od září do prosince 2014 na souboru 250 – 300 žáků vybraných ZŠ a víceletých gymnázií Olomouckého kraje.

Vytvořený výzkumný nástroj umožní zhodnotit mikroskopické dovednosti žáků a porovnat jejich úroveň mezi žáky 2. stupně základních škol a víceletých gymnázií. Zároveň bude možné získané poznatky využít ve výuce didaktiky biologie při přípravě budoucích učitelů přírodopisu (biologie) na pedagogických a přírodovědeckých fakultách v ČR. Výsledky výzkumu budou moci také využít učitelé z praxe pro hodnocení mikroskopických dovedností svých žáků a efektivní výuku praktických cvičení z biologie.

Příspěvek byl zpracován v rámci řešení grantového projektu IGA_PdF_2014019.

Bibliografie

- Fitch, G. K. (2007). A Rubric for Assessing Student's Ability To Use the Light Microscope. *American Biology Teacher*, 69(4), 211-214.
- Lock, R. (1989). Assessment of Practical Skills, Part 1. The Relationships between Component Skills. *Research in Science & Technological Education*, 7(2), 221-233.
- Lock, R. (1990). Assessment of Practical Skills, Part 2. Context Dependency and Construct Validity. *Research in Science & Technological Education*, 8(1), 35-52.
- Weeks, A., Bachman, B., Josway, S., North, B., & Tsuchiya, M. T. N. (2013). Making Microscopy Motivating, Memorable, & Manageable for Undergraduate Students with Digital Imaging Laboratories. *American Biology Teacher*, 75(8), 578-581.

FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ MOTIVACI ŘEŠITELŮ CELOSTÁTNÍHO KOLA BIOLOGICKÉ OLYMPIÁDY K ÚČASTI V SOUTĚŽI

Vanda Janštová, Martin Jáč, Radka Dvořáková

Soutěží, které jsou pro účastníky motivačním prvkem ke studiu přírodovědných předmětů, existuje celá řada. V ČR máme unikátní možnost studovat fenomén Biologické olympiády (BiO), soutěže s padesátiletou tradicí. Zajímaly nás vlivy, které způsobily, že žáci začali (úspěšně) řešit BiO. Pomocí polostrukturovaných rozhovorů a dotazníku chceme popsat a analyzovat faktory, které vedou řešitele celostátního kola BiO k účasti v soutěži. Účastníci BiO budou srovnáni s vrstevníky se zájmem o biologii.

Potřeba motivovat žáky ke studiu na školách s přírodovědným a technickým zaměřením je řešena celosvětově (Rocard, 2007; Škoda & Doulik, 2009). Ukazuje se, že při rozhodování studentů o budoucí kariéře mohou hrát zásadní roli např. přírodovědně orientovaná soustředění (Oliver & Venville, 2011; Franz-Odenaal et al., 2014). BiO s čtyřdenním celostátním kolem a nabídkou letního soustředění pro nejlepší soutěžící (Farkač & Božková, 2006) tak představuje fenomén, který si zaslouží bližší analýzu.

Vedli jsme polostrukturované rozhovory s 11 bývalými účastníky celostátního kola BiO. Na základě informací z rozhovorů jsme sestavili dotazník, který slouží k rozpoznání jednotlivých faktorů, okolností a osob, které motivovaly

a ovlivnily úspěšné řešitele BiO k účasti v soutěži. Validitu výzkumného nástroje jsme nechali posoudit dvěma nezávislými experty. Dotazník bude použit na celostátním kole BiO a na biologickém soustředění Arachne. Získaná data budou zpracována v programu Statistica 12.

Odpovědi 11 respondentů, které proběhly formou polostrukturovaných rozhovorů a které byly v rámci předvýzkumu analyzovány, naznačují určité trendy. Soutěžící si například svůj zájem o přírodu uvědomují často již v předškolním věku. Zpravidla se také považují za výrazně soutěživé jedince. Rodinné zázemí rodičů profesionálních biologů je naopak spíše výjimkou. Očekáváme, že probíhající testování na celostátním kole BiO v dubnu 2014 podpoří některé předpokládané trendy.

Príspevek byl zpracován v rámci řešení grantového projektu GAUK 259-484.

Bibliografie

- Farkač, J., & Božková, H. (2006). *Biologická olympiáda*. Praha: Nakladatelství Jan Farkač.
- Franz-Odenaal, T., Blotnický, B., French, F., & Joy, P. (2014). Career Choices and Influencers in Science, Technology, Engineering and Math: An Analysis of the Maritime Provinces. *WISEatlantic Survey Executive Report*.
- Oliver, M., & Venville, G. (2011). An Exploratory Case Study of Olympiad Students' Attitudes towards and Passion for Science. *International Journal of Science Education*, 33(16), 2295-2322.
- Rocard, M. (2007). *Science education now: A renewed pedagogy for the future of Europe*. Brussels: Office for Official Publications of the European Communities.
- Škoda, J., & Doulik, P. (2009). Vývoj paradigmat přírodovědného vzdělávání. *Pedagogická orientace*, 19(3), 24-44.

VÝSKYT MISKONCEPCÍ V ZÁVISLOSTI NA OBTÍŽNOSTI LÁTKY V GEOGRAFII – MOŽNOSTI VÝZKUMU

Tereza Kocová, Miroslav Marada

Předkládaný poster poukazuje na možnosti výzkumu miskoncepcí ve výuce geografie v Česku. Cílem je ověřit žákovské pojetí vybraných fenoménů s návazností na výskyt mylných představ (miskoncepcí) a následné odhalení četnosti těchto miskoncepcí v závislosti na obtížnosti látky v geografii.

Miskoncepty vznikají nejčastěji konfrontací rigidních dětských pojetí fenoménů okolního světa (prekonceptů) s pojmy nově nabytými (ve škole, rodině, médiích ap.). Miskoncepty mohou být výsledkem chybného či neúplného porozumění vztahu mezi pojmy, či zvýrazněním nepodstatných znaků. Proces reorganizace stávajících poznatků je komplikovaný a úspěšný je tehdy, je-li žák nespokojen se svými dosavadními koncepty a je-li mu nabídnut srozumitelný alternativní koncept, který se mu bude jevit vhodnější.

Výzkum se zaměřuje na ověření vybraných žákovských prekonceptů ve výuce geografie, s návazností na výskyt miskonceptů. Cílem výzkumu je odhalit četnost miskonceptů v závislosti na obtížnosti látky v geografii. Výběr a následné ověřování prekonceptů (respektive miskonceptů) probíhá formou interview s žáky a jejich učiteli; zjišťování obtížnosti geografických témat pak formou dotazníku.

Posterový příspěvek představí především metodiku a dílčí výsledky výzkumu (pilotní šetření mezi žáky a učiteli).

Bibliografie

- Doulík, P. (2005). *Geneze dětských pojetí vybraných fenoménů*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně.
- Doulík, P., & Škoda, J. (2011). *Psychodidaktika. Metody efektivního a smysluplného vyučování*. Praha: Grada.
- Gavora, P. (1992). Naivní teorie dítěte a ich pedagogické využití. *Pedagogika*, 42(1), 95-102.
- Knecht, P. (2008). Pojmy v učebnicích zeměpisu a jejich přiměřenost věku žáků. *Pedagogická orientace*, 18(2), 22-36.
- Vosniadou, S., & Brewer, W. F. (1992). Mental models of the earth: A study of conceptual change in childhood. *Cognitive Psychology*, 24, 535-585.

DIDAKTICKÁ ZNALOST OBSAHU JAKO KLÍČOVÝ NÁSTROJ REALIZACE KOMPETENCÍ UČITELE V REFLEXI PEDAGOGICKÉ PRAXE STUDENTŮ UČITELSTVÍ PŘÍRODOPISU

Jitka Kopecká

Výzkumné šetření se zaměřuje na hodnocení odborné a didakticko-pedagogické připravenosti studentů učitelství přírodopisu v rámci souvislých pedagogických praxí v kontextu utváření kompetencí učitele a didaktické znalosti obsahu („pedagogical content knowledge“, Shulman, 1986). Cílem je dlouhodobě sledovat a zjistit, které kompetence jsou budovány samotnou pregraduální přípravou budoucích učitelů přírodopisu, a které se utvářejí a vyvíjejí dlouhodobě v kontextu učitelství praxe.

Kompetence učitele coby soubor profesních dovedností a dispozic chápeme ve smyslu Vašutové (2001) jako syntézu předmětových, pedagogicko-didaktických, sociálních a manažerských dovedností. Jejím odrazem ve vlastním procesu výuky je didaktická znalost obsahu. Tento český ekvivalent k Shulmanovu „pedagogical knowledge content“ zavádí do české didaktické literatury Janík (2004) jako možnost a součást profesionalizace učitelství s ohledem na specifika jednotlivých výukových předmětů (Janík, 2009).

Dotazníkové šetření bylo realizováno formou výzkumné sondy s cílem sledovat výskyt a úroveň dílčích kompetencí učitele u studentů učitelství přírodopisu. Metodologickým východiskem výzkumného šetření byl strukturovaný dotazník a jeho kvantitativní analýza. Na základě standardních statistických metod (např. Chrásková 2008) byly zjišťovány relativní četnosti, variabilita a míry závislosti sledovaných jevů.

Z pohledu didaktické znalosti obsahu byly největší problémy u budoucích učitelů přírodopisu zjištěny v rovině kurikulárních znalostí. Při koncipování výuky byla pro výběr učiva hlavním kritériem učebnice. Studenti nevycházeli ze školních osnov a jimi definovaných očekávaných výstupů, ale z obsahu učiva v učebnici a rad cvičeného učitele. Komplikovaná se studentům jevila také organizační a výchovná stránka vzdělávacího procesu, naopak velmi dobře byla hodnocena odborná a metodická připravenost.

Bibliografie

- Chráska, M. (2008). *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada.
- Janík, T. (2004). Význam Shulmanovy teorie pedagogických znalostí pro oborové didaktiky a pro vzdělávání učitelů. *Pedagogika*, 54(3), 243-250.
- Janík, T. (2009). K možnostem rozvíjení učitelových znalostí obsahu. In T. Janík, et al., *Možnosti rozvíjení didaktických znalostí obsahu u budoucích učitelů* (s. 9-16). Brno: Paido.
- Shulman, L. S. (1986). Those who understand: Knowledge growth in teaching. *Educational Researcher*, 15(2), 4-14.
- Vašutová, J. (2001). Kvalifikační předpoklady pro nové role učitelů. In E. Walterová, *Učitelé jako profesní skupina, jejich vzdělávání a podpůrný systém. 1. díl* (s. 19-46). Praha: Univerzita Karlova.

MOŽNOSTI ROZVOJA KRITICKÉHO MYSLENIA ŠTUDENTOV UČITEĽSTVA

Martina Kosturková

Cieľ – rozvíjať kritické myslenie študentov učiteľstva. Dôvod – neuspokojivé výsledky v kritickom myslení získané prostredníctvom Watson-Glaserovho testu hodnotenia kritického myslenia na vzorke 294 študentov učiteľstva, kde ich priemerné hrubé skóre predstavovalo hodnotu 41,64 (priemer) z celkového počtu 80 bodov. Diskusia k zisteniam – študenti vedia nájsť informácie, no veľké nedostatky majú v schopnosti argumentovať a analyticky uvažovať. Odporúčania – v rámci pregraduálnej prípravy na učiteľské povolanie venovať viac pozornosti na rozvoj vyšších kognitívnych schopností študentov.

Základom teoretických východísk sú poznatky z oblasti kritického myslenia, ktorým sa venovali autori: Kolláriková, Gavora, Zelina (1995) – východiská začiatkov kritického myslenia na Slovensku; Maňák a Švec (2003) – teoretické východiská z oblasti štruktúrovania učiva; Petrasová (2006, 2009) – práca s náučným textom; Kosturková (2013a) – analýza úrovne kritického myslenia študentov učiteľstva v SR; Kosturková (2013b) – možnosti, ako môžu pedagógovia učiť efektívne a zážitkovo.

Predmet analýzy – obsahová analýza vyučovacích hodín zameraných na rozvoj kritického myslenia. Objekt – študenti učiteľstva (3. ročník bakalárskeho štúdia) – dostupný výber. Cieľ – analyzovať aplikovaný model edukácie založený na stratégii E-U-R. Formulácia problému: aké činnosti v rámci rozvoja

kritického myslenia robia študentom najväčšie problémy, ako vnímajú študenti výučbu zameranú na rozvoj kritického myslenia. Metóda – obsahová analýza vyučovacích hodín.

Grafické spracovanie každej úlohy, napr. pomocou schémy cinquain, čitateľskej stratégie 3-2-1, myšlienkového mapy a reflexie zameranej na vyjadrenie názoru študentov. Závěry – študenti sú kreatívni, nedostatky majú napr. v oblasti hľadania podporných argumentov k téme; E-U-R – efektívny a zaujímavý model vyučovania. Odporúčanie: uprednostňovať metakognitívne stratégie a stratégie na rozvoj kritického myslenia umožňujúce študentom formulovať vlastné porozumenie učiva. Návrh – vytvoriť a aplikovať komplexný program rozvoja kritického myslenia.

Bibliografie

- Kolláriková, Z., et al. (1995). *Výchova ku kritickému mysleniu*. Bratislava: ŠPÚ.
- Kosturková, M. (2013a). Možnosti pedagógov učiť efektívne a zážitkovo. In *Integrowanie dzialan dydaktyczno-wychowawczych w edukacji elementarnej* (s. 36-52). Katowice: Uniwersytet Slaski w Katowicach.
- Kosturková, M. (2013). Úroveň analytického uvažovania študentov pripravujúcich sa na povolanie učiteľskej profesie. In *Kulturowe i społeczno-ekonomiczne aspekty edukacji zawodowej w Europie Srodkowej i Wschodniej* (s. 145-158). Warszawa: Wyzsza Szkola Menedzerska w Warszawie.
- Maňák, J., & Švec, V. (2003). *Výukové metody*. Brno: Paido.
- Petrasová, A. (2006). *Práca s náučným textom*. Prešov: PF.
- Petrasová, A. (2009). *Kriticky mysliaci učiteľ*. Prešov: Rokus.

DYNAMIKA PROSTOROVÝCH VZTAHŮ V POSKYTOVÁNÍ ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ: PŘÍPAD DVOU ČESKÝCH VENKOVSKÝCH OBLASTÍ

Silvie Rita Kučerová, Jan D. Bláha, Zdeněk Kučera

Vznik i další vývoj sítě základních škol je determinován přírodními faktory (např. reliéf), a zejména pak řadou faktorů společenských a kulturních: charakteristika osídlení a zalidnění oblasti, demografický vývoj, požadavky školské politiky. Hustotu školské sítě a spádovost regionů ovlivňují výrazně také hospodářské poměry. Cílem posteru je analyzovat a porovnat dvě vybraná území

z hlediska proměn struktury sítě základních škol a jejich spádových oblastí v dynamice posledního padesátiletí.

Proměny územní struktury sítě škol, které jsou hraničním tématem humánní geografie a vzdělávací politiky, nejsou u nás doposud soustavně výzkumně sledovány. Poster se zabývá analýzou a komparací charakteristik dvou vybraných územních celků v dynamice jejich vývoje územní struktury školství. Demografické změny, rozvoj dopravy a možnosti dojížděky, koncentrace hospodářských funkcí a další faktory ve svém důsledku determinovaly fenomény spojené s prostorovými vztahy ve vzdělávání.

Pro šetření územní struktury základního školství bylo využito smíšeného výzkumu. Na základě prvotní statistické analýzy demografických a školskopolitických dat byla vybrána dvě specifická území, vykazující výraznou dynamiku změn (Turnovsko, Zábřežsko). V nich byla v další fázi zjišťována data týkající se spádovosti a dojížděky s pomocí historických soupisů, mapových podkladů a terénního šetření, včetně výpovědí představitelů sledovaných obcí. Výsledky jsou prezentovány v podobě mapových výstupů.

Sít škol ve dvou vybraných modelových oblastech naznačuje i přes působení identických faktorů zásadní odlišnosti ve své dynamice. Zatímco na počátku sledovaného padesátiletí byl vykazován shodný počet škol v obou územích, jejich počet a spádovost se vyvíjela odlišně. Jedno území (Turnovsko) je dnes převážně obsluhováno městskými školami v centru, druhé území (Zábřežsko) si silněji zachovalo původní strukturu venkovských škol. Důsledkem je odlišné postavení škol a jejich vzájemná konkurence.

Bibliografie

- Dvořák, D., Starý, K., Urbánek, P., Chvál, M., & Walterová, E. (2010). *Česká základní škola: Vícepřípadová studie*. Praha: Karolinum.
- Kučerová, S. (2012). *Proměny územní struktury základního školství v Česku*. Praha: ČGS.
- Kvalsund, R. (2009). Centralized decentralization or decentralized centralization? A review of newer Norwegian research on schools and their communities. *International Journal of Educational Research*, 48, 89-99.
- Pol, M. (2007). *Škola v proměnách*. Brno: Masarykova univerzita.
- Trnková, K., Knotová, D., & Chaloupková, L. (2010). *Málotržidni školy v České republice*. Brno: Paido.

PŘÍRODA JAKO PROSTŘEDÍ OVLIVŇUJÍCÍ VÝCHOVNÝ PROCES V LESNÍCH MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH

Stanislav Michek

V příspěvku spíše teoretické povahy jsou prezentována a diskutována východiska výchovy v přírodě v případě preprimárního vzdělávání dětí v lesních mateřských školách.

Východiska jsou rozebírána z pohledu historie pedagogiky – všímá si prací J. A. Komenského; filantropistů J. J. Rousseaua; J. B. Basedowa; J. H. Pestalozziho; transcendentalistů R. W. Emersona, H. D. Thoreaua; vlivů E. T. Setona a R. B. Powella; sociální pedagogiky – sociální a výchovná funkce prostředí zmiňované Krausem (2008, s. 76-77) a obecné didaktiky – důraz je kladen na environmentálně orientované vzdělávací koncepty v kurikulu preprimárního vzdělávání (např. Vošahlíková, 2012).

V příspěvku jsou využity metody analytické a syntetické, založené na studiu odborné tuzemské, ale i zahraniční literatury, analýzy a komparace, resp. reinterpretace primárních i sekundárních pramenů. Těmi jsou zdroje složené z odborných statí, článků, výzkumných zpráv, historických pramenů, webových stránek lesních mateřských škol a interpretací na dané téma. Během procesu zobecňování zjištěných skutečností i při následném vyvozování zjištěných závěrů jsou použity induktivně deduktivní metody.

Od dob J. A. Komenského je některými autory příroda převážně chápána jako prostředí výchovy, do kterého by se člověk měl navrátit, učit se v něm praktickým věcem, ale také poznávat etický a duchovní rozměr tohoto prostředí. K čemuž se taktéž poskytováním preprimárního vzdělávání hlásí lesní mateřské školy (viz např. Kapuciánová, 2010; Knight, 2013).

Bibliografie

- Kapuciánová, M. (2010). *Lesní mateřské školy* (Diplomová práce). Praha: Univerzita Karlova, Fakulta pedagogická, Katedra biologie a environmentálních studií.
- Knight, S. (2013). *International Perspectives on Forest School: Natural Spaces*. London: Sage Publications Ltd.
- Kraus, B. (2008). *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál.
- Vošahlíková, T. (2012). *Klíčové kompetence pro udržitelné jednání v kurikulu preprimárního vzdělávání* (Disertační práce). Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.

SOCIOKLIMA – MOŽNOSTI DIAGNOSTIKY SOCIÁLNÍHO ZAČLENĚNÍ ŽÁKŮ V PROSTŘEDÍ ŠKOLNÍ TŘÍDY

Milena Mikulková

Cílem výzkumu je analýza sociálního klimatu školních tříd z hlediska tří proinkluzivních faktorů – přijetí, zapojení, bezpečí. Dotazníková šetření se zaměřují na hodnocení socio-behaviorálních komponent klimatu ve školní třídě, podle struktury, která je metodicky ověřená a optimalizovaná na typy chování. Výslednicí je míra sociálního začlenění žáků vyjádřená jak indexem, tak označením stupně začlenění (optimální, uspokojivé, ambivalentní, spíše neuspokojivé, neuspokojivé).

Socializace jedince probíhá v kontextu sociální skupiny. Základní dimenze inkluze – úspěšnosti sociálního začlenění – definuje míra přijetí, zapojení a bezpečí. Přijetí chápeme jako vzájemnou směnu pozitivních mezilidských kontaktů. Zapojení představuje aktivní podílení se na dění ve třídě. Pocit bezpečí je podmíněn nepřítomností ohrožení. Vycházíme z teoretických východisek individuální psychologie představované A. Adlerem a R. Dreikursem. Základní myšlenkou je lidská potřeba náležitosti.

K vytvoření metodologicky optimalizované struktury definování základních charakteristik sociálního začlenění v pojetí inkluze byly použity metody dotazníkového šetření. Výsledky ověřování empirických dat v podobě výzkumu s využitím kvantitativní strategie pedagogického výzkumu se ověřovaly multidimenzionálními statistickými metodami. Indexy sociálního začlenění jsou rozloženy do intervalů, které vymezují pět stupňů sociálního začlenění.

Individuální hodnocení žáka spolužáky je jednoznačně dáno jeho chováním, ostatní faktory jako etnický původ, barva pleti, jsou nesignifikantní. Sociální pozice ve třídě zpravidla podmiňuje chování žáka. Při využití statistických metod lze velmi dobře odvodit limitní hranice parametrů pro jednotlivé skupiny. Podrobná charakteristika třídy jako výsledek dotazníkového šetření je podkladem pro navazující práci se třídou jako celkem, i s žáky jednotlivci v zájmu optimalizace sociálního začlenění.

Bibliografie

- Dreikurová-Fergusonová, E. (2005). *Adlerovská teória*. Bratislava: Slovenská adlerovská spoločnosť.
- Chudý, Š., Mikulka, J., Mikulková, M., & Plischke, J. (2013). *Výzkumná zpráva Mapování proinkluzivního klimatu ZŠ Lupáčova*. Praha.

- Juszczyk, S. (2006). *Metodológia empirického výskumu v spoločenských vedách*. Bratislava: IRIS.
- Ukazateľ inkluze. (2007). Rytmus o. s.
- McDonald, R. P. (1991). *Faktorová analýza a príbuzné metódy v psychológii*. Praha: Academia.
- Švec, Š. (2009). *Metodologie věd o výchově*. Brno: Paido.

UTVÁŘENÍ KLIMATU TŘÍDY S ŽÁKEM SE SPECIFICKOU PORUCHOU CHOVÁNÍ

Marie Najmonová

Prezentovaný poster bude informovat o projektu disertační práce, která se zabývá metodami ovlivňování klimatu třídy a jejich možným vlivem na utváření klimatu třídy s žákem se specifickou poruchou chování (ADD a ADHD). Cílem výzkumu je ověření metody (vytvořené autorkou) ovlivňování emoční inteligence u žáků II. stupně ZŠ ve třídě s integrovaným žákem se specifickou poruchou chování.

Učitel může ovlivňovat pozitivně klima třídy prostřednictvím různých metod. Jednou z možných metod takového ovlivňování je rozvíjení emoční inteligence žáků, která má vliv na formování emočních a sociálních dovedností. Emoční inteligence je tvořena různými vlastnostmi, a to schopností empatie, mravními emocemi, sociálně zbarvenými emocemi, emocemi vztahujícími se k motivačním procesům a k náladám a jejich ovládnutí.

V rámci posteru bude prezentována metodologie výzkumu zpracovávané disertační práce. Hlavní výzkumnou metodou bude experiment, který bude probíhat po dobu jednoho školního roku na II. stupni v 7. a 8. ročnících ve vybraných základních školách. Intervenci pomocí metody ovlivňující emoční inteligenci budou provádět třídní učitelé. Před započatím experimentu a po jeho zakončení proběhne ve zkoumaných třídách sociometrické šetření, které by mělo ukázat, zda došlo ke změně klimatu třídy.

Vzhledem k tomu, že se jedná o prezentaci projektu disertační práce, nejsou k dispozici konkrétní výzkumné výsledky a závěry.

Bibliografie

- Bartoňová, M. (2005). *Současné trendy v edukaci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v České republice*. Brno: MSD.

- Goleman, D. (2000). *Práce s emoční inteligencí*. Praha: Columbus.
- Lašek, J. (2001). *Sociálně psychologické klima školních tříd*. Hradec Králové: Gaudeamus.
- Michalová, Z. (2011). *ADD/ADHD v kontextu poruch chování*. Liberec: TUL.
- Stuchlíková, I. (2010). *Základy psychologie emocí*. Praha: Portál.

HISTORIOGRAFIE DĚJIN PEDAGOGIKY – NOVÁ OBLAST VÝZKUMU, MOŽNÉ METODOLOGICKÉ PŘÍSTUPY

Pavel Neumeister, Štefan Chudý, Lucie Kučerová, Bohdana Richterová

Cílem posteru je prezentovat dílčí výsledky výzkumu historických proměn dějin pedagogiky jako specifické oblasti pedagogického výzkumu. Dějiny pedagogiky jsou s ohledem na zaměření výzkumu chápány jako oblast pronikání dobových ideologických diskursů do diskursu pedagogiky.

Téma prezentace se zabývá oblastí dějin pedagogiky jako oblastí tvorby a prezentací metanarací (velkých vyprávění), které dávají pedagogické vědě významový a hodnotící charakter a legitimují její dobový diskurs. Historiografie má pro nás sama o sobě „omezenou“ vypovídací hodnotu. Proto je nutné ji posuzovat ve vztahu ke svému okolí. K tomu, aby bylo možné pochopit funkci a její postavení v rámci určité kultury, tzn. dojít k j „porozumění“, je nutné chápání interpretační hodnoty historiografie rozšířit. Předpokladem porozumění je vždy určité předporozumění. Toto předporozumění je různým způsobem podmíněno, především dějinností našeho bytí na světě, které se projevuje v naší potřebě vztahovat svou realitu a její interpretaci k obecným kontextům. Pokud se dějinnost bytí projevuje v jazyce, musí se zákonitě projevit v celé lidské kultuře. Důsledkem dějinnosti bytí je hermeneutický kruh, ve kterém je každé porozumění ovlivněno předporozuměním toho, kdo se snaží porozumět. Jestliže chcí toto předporozumění reflexivně osvětlit, pak to činím opět v určitém předporozumění, které je neosvětleným předpokladem. Nikdy neexistuje východisko bez jakéhokoli předpokladu. Nemůžeme sebe vyreflektovat ze své konkrétní existence do čirého „já myslím“. Vždycky už s sebou přinášíme sami sebe – svůj dějinný horizont porozumění. Toto předporozumění je také základem narativní funkce dějin pedagogiky. Jestliže porozumění procesu výchovy a vzdělávání vyžaduje předporozumění vnímajícím subjektem, pak přijetí jeho společensky platné – závazné podoby vyžaduje předchozí

legitimizaci. Tato legitimizace je zajištěna vytvářením metanarací – velkých příběhů, do jejichž významového kontextu je možné vlastní interpretace vkládat.

V rámci výzkumu byly využity následující metody: obsahová analýza, diskursivní analýza (CDA), fenomenografické metody.

Prezentovanými výsledky budou: výčet klíčových metanarací identifikovaných v dějinách pedagogiky, konstrukce indikátorů dobových diskursů pedagogiky, identifikace vztahu dobových metanarací a dobových diskursů pedagogiky na základě konstruovaných indikátorů.

Bibliografie

- Fairclough, N., & Wodack, R. (1997). Critical Discourse Analysis. In T. van Dijk (Ed.), *Discourse as Social Interaction: Multidisciplinary Introduction Vol. 2* (s. 258-284). London: Sage.
- Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology* (2nd ed.). Thousand Oaks: Sage.
- Ricoeur, P. (2001). *Čas a vyprávění*. Praha: Oikomenh.

MAPA ČETNOSTI GEOGRAFICKÝCH JMEN JAKO JEDEN Z NÁSTROJŮ HODNOCENÍ REGIONÁLNÍCH UČEBNIC ZEMĚPISU

Kateřina Novotná, Silvie Rita Kučerová, Jan Hátle

Výzkum učebnic a jejich hodnocení je tradiční doménou pedagogiky a oborových didaktik. Učebnice, jakožto společenský konstrukt a médium, se však stává předmětem výzkumu také jiných vědních disciplín (např. antropologie, sociologie), jejichž optikou je nahlížena. Cílem posteru je představit metodu vlastní geografii, s názvem „mapa četnosti geografických jmen“ jako nástroj pro hodnocení regionálních učebnic zeměpisu a aplikovat její užití na vybranou učebnici zeměpisu Česka pro základní školy.

Naše studie nahlíží výzkumu učebnic v kontextu sociokulturních přístupů v pedagogických vědách, který představuje rozvíjející se alternativu tradičních kurikulárních či psychodidaktických hodnocení učebnic. Sociokulturní přístupy didaktiky geografie akcentují význam učebnic geografie jako média formujícího regionální identitu a image jednotlivých regionů. Učebnice prezentuje geografický prostor pomocí verbálních i nonverbálních prvků nerovnoměrně podle záměru tvůrců.

Poster predstavuje spôsob konštrukcie mapy četnosti geografických jmen, špecifické metódy tematickej kartografie pro hodnocení prezentace geografického prostoru. U všech geografických jmen v učebnicích byla zaznamenána jejich četnost výskytu a dále byla jména tříděna do kategorií na základě svého umístění v učebnici. Pro každé geografické jméno byla počítána jeho statistická hodnota a pojmy byly vyneseny do mapy v prostředí kartografického software GIS.

Mapa četnosti geografických názvů je nástrojem tematické kartografie pro hodnocení učebnic, který je aplikovatelný obecně v čase i prostoru. Přehledně ukazuje vyváženost prezentace prostoru a typy geografických prvků, pomoci nichž je toho dosaženo. Osvojování si poznatků o okolním světě je vždy navázáno na objekty lokalizované na zemském povrchu. Proto je následně důležité rozvíjet výzkum vlivu, jaký mají učebnice na utváření představ žáků o prostoru, tedy na utváření tzv. kognitivních map.

Bibliografie

- Hudeček, T. (2004). Kartografické hodnocení obsahu regionálního učiva učebnic zeměpisu. *Geografie*, 109(1), 53-64.
- Knecht, P., Janík, T., et al. (2008). *Učebnice z pohledu pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.
- Siwek, T. (2011). *Percepce geografického prostoru*. Praha: ČGS.

SKÚŠANIE A HODNOTENIE ŠTUDENTOV NA VYSOKEJ ŠKOLE

Edita Poórová

Cieľom výskumu je priniesť aktuálny obraz skúšania a hodnotenia študentov na vysokej škole v rámci semestra so zameraním na anglický jazyk v odbornej komunikácii. Predmetom výskumu je celý proces hodnotenia študentov – od záväzných dokumentov cez vytvorenie stratégie skúšania a hodnotenia, určenia predmetu skúšania a hodnotenia, kritérií hodnotenia až po spätnú väzbu a jej implementovanie do vytvárania kurikula a modifikovanie hodnotiaceho procesu.

Teoretické východiská nachádzame vo vysokoškolskej pedagogike a didaktike cudzieho jazyka, vo vytváraní kurikula cudzích jazykov v odbornej komunikácii v nefilologických študijných programoch na vysokej škole a jeho realizáciu, pričom sa zameriavame hlavne na stratégiu a proces skúšania

a hodnotenia študentov. Tému hodnotenia študentov vo vysokoškolskom vzdelávaní spracovávame väčšinou zo zahraničnej literatúry.

V prvej fáze výskumu analyzujem legislatívne a školské dokumenty, ktoré sa viažu k téme skúšanie a hodnotenie na vysokej škole. – Vysokoškolský zákon, akreditačné spisy, študijné poriadky, informačné listy, sylaby, apod. V druhej fáze som zvolila metódy kvalitatívneho výskumu – rozhovor, pozorovanie, prípadová štúdia. Respondenti sú učitelia ESP z rôznych fakúlt 3 univerzít, každý vyučuje odborný anglický jazyk v inom študijnom programe. Predmetom výskumu je celý proces skúšania a hodnotenia študentov na vysokej škole v širšom kontexte, s užším zameraním na jeden semester. Prostredníctvom dotazníka skúmam aj spätnú väzbu – pohľad študentov na danú problematiku. ESPkurikula a jeho realizáciu až po skúšanie a hodnotenie študentov.

Výsledky výskumu sú zatiaľ iba čiastkové, keďže výskum stále prebieha.

Bibliografie

- Biggs, J. (2003). *Teaching for Quality Learning at University*. Philadelphia, USA: SRHE.
- Boud, D., & Falchikov, N. (Eds.). (2007). *Rethinking Assessment in Higher Education. Learning for the Longer Term*. London, New York: Routledge.
- Brown, G., Bull, J., & Pendlebury, M. (2003). *Assessing Student Learning In Higher Education*. London: Routledge.
- Knight, P. (Ed.). (1995). *Assessment for Learning in higher education*. London: Kogan Page.
- Ramsden, P. (2003). *Learning to Teach in Higher Education*. Routledge Falmer.
- Schwarz, P., & Webb, G. (Eds.). (2002). *Assessment – Case studies, experience and practice from higher education*. London: Kogan Page.

PREFERENCE ŽÁKŮ PRO RŮZNÉ TYPY ZOOLOGICKÝCH OBJEKTŮ VE VÝUCE BIOLOGIE: RADŠI FOTKY NEBO VÁLCE?

Barbora Sailerová, Jan Mourek

Příspěvek představuje výsledky diplomové práce Barbory Sailerové. Zabývá se otázkou, zda jsou pro žáky atraktivnější konzervované preparáty reálných živočichů nebo fotografie stejných živočichů v přirozeném prostředí. Zkoumá, zda je pro preference rozhodující konkrétní zoologický taxon nebo typ výukové

pomůcky a zda jsou preference žáků ovlivněny konkrétním učitelem, přítomností biologických sbírek ve škole a mírou zařazování zoologických preparátů do výuky.

Setkání s živými či preparovanými živočichy vnáší do výuky biologie výrazný emoční náboj. Pro řadu žáků je to atraktivní a zajímavé, u jiných to ale může vzbuzovat odpor. Práce s reálným zoologickým materiálem může žákům pomoci se iracionálního odporu a předsudků zbavit (Randler et al. 2012). U žáků se silným odporem může ale práce s živočišným materiálem negativní emoce naopak ještě dále prohloubit (Holstermann et al. 2012). Je tedy třeba respektovat individuální pocity a hranice žáků.

Výzkum byl zaměřen na žáky prvních a třetích ročníků vybraných pražských gymnázií. Výzkumným nástrojem byl preferenční pokus. Každý žák dostal za úkol seřadit 14 preparovaných živočichů v kapalinových válcích a zároveň 14 fotografií stejných živočichů v přirozeném prostředí od nejatraktivnějšího po nejméně atraktivní. Pro interpretaci dat byly využity žakovské a učitelské dotazníky zadané 3 – 5 dnů před samotným pokusem.

Celkové průměrné pořadí válců a fotografií se ve výsledcích preferenčních testů prakticky nelišilo. Nebyla prokázána závislost preferencí na pohlaví, bydlišti (vesnice x město, byt x dům se zahradou) ani na oblíbenosti biologie jako vyučovacího předmětu. Míra preference objektů v kapalinových válcích před fotografiemi u jednotlivých žáků negativně korelovala s mírou citlivosti vůči potenciálně fobickým podnětům, kterou žáci projeví v dotaznících.

Výzkum byl podpořen grantovým projektem GA UK č. 268214 – Postoje žáků gymnázií k práci se zoologickým materiálem ve výuce biologie.

Bibliografie

- Holstermann, N., Ainley, M., Grube, D., Roick, T., & Boegeholz, S. (2012). The specific relationship between disgust and interest: Relevance during biology class dissections and gender differences. *Learning and Instruction*, 22(3), 185-192.
- Randler, C., Hummel, E., & Prokop, P. (2012). Practical work at school reduces disgust and fear of unpopular animals. *Society & Animals*, 20, 61-74.

KLIMA TŘÍDY NA 2. STUPNI ZÁKLADNÍCH ŠKOL Z HLEDISKA PROJEVŮ RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ VE TŘÍDĚ

Jitka Skopalová, Helena Grecmanová

Výzkumným problémem je zjištění vztahu mezi klimatem třídy a projevy rizikového chování (RICH0). S ohledem na studie (Štefunková, 2012, Miovský, 2010, 2012, Novák, 2011 aj.) byly formulovány otázky – jak výskyt RICH0 ovlivňuje klima třídy a jaká je úloha třídního učitele a školního metodika prevence (resp. školy) v oblasti prevence RICH0? Výzkumným cílem je popis klimatu tříd, ve kterých bylo nebo nebylo identifikováno RICH0 z hlediska žáků a třídních učitelů. Kontext výzkumu tvoří teorie klimatu třídy a činitelů ovlivňující klima třídy a projevy RICH0 na 2. stupni ZŠ.

Národní strategie primární prevence (2013-2018) MŠMT ČR vyzdvihuje zásady efektivní prevence. Kromě předcházení či oddálení RICH0 u žáků považujeme za zásadní zaměření se na budování zdravých mezilidských vztahů a příznivého třídního klimatu. Vztahy jsou dle M. Rosolové a S. Střelce (2003) nejvýznamnější „klimatotvorný“ faktor. Každé chování a tedy i to rizikové, může být činitelem důsledkem určitého klimatu. Dellar (1999) považuje klima třídy za zprůměrované vnímání sociálního prostředí jejími aktéry, jde o vysoce subjektivní perspektivu aktérů (srov. Mareš, Ježek, 2012).

Bude realizován integrovaný výzkum – kombinace kvantitativních a kvalitativních přístupů. Cílovou skupinu tvoří žáci, jejich třídní učitelé a školní metodici prevence z vybraných základních škol různého zaměření, charakteru a specializace v Olomouckém kraji. U žáků staršího školního věku, dle Skácelové (2003) se jedná o vysoce rizikovou skupinu, bylo dotazníkem diagnostikováno klima třídy. K identifikaci konkrétních projevů RICH0 bude realizován polostrukturovaný rozhovor s třídními učiteli a se školními metodiky prevence.

Realizace šetření, podpořená získanými výsledky, by měla, mimo uvedené výsledky, dále přispět ke zkvalitnění profesních i osobnostních dispozic budoucích pedagogů, k pochopení vztahu mezi klimatem třídy a projevy rizikového chování na základních školách.

Bibliografie

- Bakošová, Z., Lubelcová, G., & Potočárová, M. (2005). *Sociální pedagogika*. Bratislava: Svornost.
- Mareš, J., & Ježek, S. (2012). *Klima školní třídy. Dotazník pro žáky*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání.

Rosolová, M., & Střelec, S. (2003). Klima na střední škole v retrospektivním pohledu studentů učitelství. In M. Chráska, D. Tomanová, & D. Holoušová. *Klima současné české školy. Sborník příspěvků z 11. konference ČPdS* (s. 331). Brno: Konvoj.

Skácelová, L. (2003). Osobnost, dovednosti a techniky v primární prevenci. In K. Kalina, et al., *Drogy a drogové závislosti 2*. Praha: Úřad vlády České republiky.

PŘEDSTAVENÍ VÝSLEDKŮ PŘEDVÝZKUMU ROZVOJ PROFESNÍCH KOMPETENCÍ U BUDOUCÍCH A ZAČÍNAJÍCÍCH UČITELŮ

Pavla Soukupová

Cílem připravované disertační práce a jejího výzkumného šetření je zanalyzovat a popsat jednu z profesních kompetencí učitele, u níž bude podle předchozího šetření největší potřeba jejího rozvoje na půdě fakulty. Zjištění této kompetence bude vycházet z vyhodnocení potřeb a očekávání budoucích učitelů v oblasti reflexe úrovně svých současných profesních kompetencí (v posledním ročníku navazujícího magisterského studia učitelství). Zároveň vyhodnotíme potřeby a očekávání ředitelů škol a uvádějících učitelů v oblasti úrovně profesní připravenosti nastupujících učitelů.

Na základě takto zjištěných dat se pokusíme navrhnout systém opatření a metod pro podporu rozvoje jednotlivých profesních kompetencí budoucích učitelů pedagogické praxe. Dále bude šetření probíhat jako analýza potřeb a očekávání ředitelů škol a uvádějících učitelů v oblasti dané kompetence u nastupujících učitelů. Obdobně proběhne analýza potřeb a očekávání nastupujících učitelů v oblasti úrovně své kompetence. Výstupem výzkumu bude návrh opatření pro posílení a možnosti rozvoje dané kompetence.

Rozvoj profesních kompetencí učitelů se stává nedílnou součástí vzdělávacích a výchovných programů všech typů škol vzdělávajících a současně i budoucí učitele. Oblast rozvoje jejich profesních kompetencí tvoří stěžejní část jejich pregraduální přípravy. Ve své práci vycházím z vymezení kompetencí především podle Vašutové (2004) a dále se opírám o vymezení Spilkové (2010), Lukášové-Kantorkové (2002) a Švece (2002,1999) a hledám odpovědi na otázky možností jejich rozvoje.

Dotazníkové šetření zaměřené na studenty posledních ročníků navazujícího magisterského studia, které bude mapovat jejich postoje a míru dosažené úrovně v jednotlivých profesních kompetencích, položky dotazníku budou vycházet z vymezení obsahu profesních kompetencí dle Vašutové (2004) využití škál, dále strukturované pozorování vybraných profesních kompetencí během souvislé praxe (např. schopnost motivace, udržení kázně, vedení vyučování či školní diagnostiky apod.).

Bibliografie

Lukášová-Kantorková, H. (2002). *Profesionalizace vzdělávání učitelů*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity.

Spilková, V., & Tomková, A., et al. (2010). *Kvalita učitele a profesní standard*. Praha: UK v Praze.

Švec, V. (1999). *Pedagogická příprava budoucích učitelů: problémy a inspirace*. Brno: Paido.

Švec, V. (2002). *Monitorování a rozvoj pedagogických dovedností*. Brno: Paido.

Vašutová, J. (2004). *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido.

ASSIST-ME: VÝZKUMNÝ PROJEKT OVĚŘUJÍCÍ MOŽNÉ POSTUPY FORMATIVNÍHO HODNOCENÍ PŘI BADATELSKY ORIENTOvané VÝUCE PŘÍRODOVĚDNÝCH OBORŮ A MATEMATIKY

Iva Stuchlíková, Iva Žlábková, Alena Hošpesová, Lukáš Rokos

Cílem tohoto výzkumného projektu 7RP je analyzovat empirická data nezbytná pro pochopení formativního a sumativního hodnocení v badatelsky nebo kompetenčně orientovaném vyučování přírodovědných předmětů a matematiky v primárním a sekundárním vzdělávání v různých vzdělávacích podmínkách v Evropě, vytvořit a ověřit sadu konkrétních postupů hodnocení, a využít takto vzniklou výzkumnou databázi k vytvoření metodických materiálů.

Teoretický rámec projektu vychází z hodnocení kompetencí nezbytných pro badatelsky orientovanou výuku. Při vymezení pojmu kompetence se odkazuje na klíčové kompetence (Rychen, Salganik, 2001) a hodnocení kompetencí pak pojímá jako posouzení „komplexních schopností těsně spojených s řešením

reálných životných situácií“ (Hartig, Klieme, Leutner, 2008); a jako posuzování v situacích, ve kterých je možné sledovat zlepšování kompetencí dosahované promyšleným učením a nácvikem (Shavelson, 2011).

Výsledná syntéza příležitostí a omezení pro zavádění formativního a sumativního hodnocení v různých hodnotících prostředích bude zhodnocena s využitím kvantitativních i kvalitativních metod a prodiskutována v mezinárodním řešitelském týmu. Cílem této diskuze je následně formulovat metodické pokyny a případná doporučení pro vzdělávací politiky, učitele a další odborníky v různých evropských vzdělávacích systémech.

Projekt ASSIST-ME (2013-2016) teprve vstupuje do výzkumné části. Výstupy týkající se zkušeností s užíváním konkrétních postupů formativního i sumativního hodnocení v badatelsky orientovaném vyučování budou analyzovány z hlediska uplatnitelnosti v různých vzdělávacích systémech Evropy. Výstupy budou také posuzovány národními expertními panely tak, aby získané zkušenosti učitelů mohly být vyhodnoceny i vzhledem k podmínkám typickým pro danou zemi.

Bibliografie

- Hartig, J., Klieme, E., & Leutner, D. (2008). *Assessment of competences in educational contexts*. Göttingen: Hogrefe.
- Rychen, D. S., & Salganik, L. H. (Eds.). (2001). *Defining and Selecting Key Competencies*. Göttingen: Hogrefe & Huber Publishers.
- Shavelson, R. (2011). *An approach to testing and modeling competence. Paper presented at the Bad Honnef Conference on Teachers' Professional Knowledge*. May 6-7.
- Stuchlíková, I. (2010). Concept of Inquiry- Based Learning in teachers' professional development. In T. Janik, & P. Knecht (Eds.), *New pathways in Professional Development of Teachers*, (pp. 195-201). Vienna: LIT Verlag.
- Stuchlíková, I., Petr, J., & Papáček, M. (2013). Inquiry-based teaching and future teachers' attitudes towards it. In M. H. Hoveid, & P. Grey (Eds.), *Inquiry in Science Education and Science Teacher Education. Research on teaching and learning through inquiry based approaches in science (teacher) education*. (pp. 167-189). Trondheim: Akademika Publishing.

ZAČÍNÁJÚCI VÝSKUMNÍK AKO MAGISTER NA CESTE K VÝSKUMU

Monika Szimethová, Petra Kovalová, Soňa Kočicová

Príspevok poukazuje na výsledky špecifického výskumu zameraného na identifikovanie možností a limitov magistrov v pozícií začínajúcich výskumníkov na ceste k ich pedagogickému výskumu. Predložený text vznikol na základe kvalitatívne orientovaného výskumného zisťovania. Cieľom výskumu je identifikovať a popísať situácie vplývajúce na odborné profilovanie magistrov ako začínajúcich výskumníkov. Snahou je porozumieť procesu profilovania začínajúcich výskumníkov vo vzťahu k pedagogickému výskumu.

Diskurz súvisiaci s problematikou začínajúceho výskumníka vstupuje v poslednom období do popredia vedeckého záujmu (Åkerlind, 2008; Austin, 2002; Levy & Ellis, 2011 a iní) . Vymedzenie pojmu začínajúci výskumník a pedagogický výskum sú považované za ťažiskové vo vzťahu k predstavovanému výskumnému zisťovaniu (Chen & Anderson, 2008, Sanderson, 2010 a pod.). Pozornosť sa venuje magistróm ako špecifickej skupine začínajúcich výskumníkov, ktorí stoja na začiatku hierarchie začínajúceho výskumníka (Wiegerová a kol., 2013).

Identifikovanie možností a limitov profilovania začínajúcich výskumníkov (magistrov v Českej republike) sa realizovalo kvalitatívne orientovaným postupom. Skúmané prípady zúčastnené na pološtruktúrovanom interview predstavujú magistri v pozícií začínajúcich výskumníkov. Analýze sa podrobili traskripty rozhovorov aj eseje spracované oslovenými participantmi na doplnenie nevy povedaných skutočností.

Zo získaných údajov sa vyextrahovali koncepty predstavujúce deskripciu možností a limitov vplývajúcich na odborné profilovanie magistrov na ich ceste k pedagogickému výskumu. Opísané situácie konkrétnych participantov dotvárajú ucelenú predstavu o prezentovanom procese. Súčasťou hierarchického rámca o výskumníkoch sú magistri predstavujúci začínajúcich výskumníkov. V tomto poňatí je významné uviesť si dôležitosť nie len študijného odboru ale aj školiteľa.

Bibliografie

- Åkerlind, G. S. (2008). Growing and developing as a university researcher. *Higher education*, 55(2), 241-254.

- Austin, A. E. (2002). Preparing the Next Generation of Faculty: Graduate School as Socialization to the Academic Career. *The Journal of Higher Education*, 73, 94-121.
- Chen, X., & Anderson, R. C. (2008). Reflections on becoming a successful researcher. *Educational Psychology Review*, 20, 65-70.
- Levy, Y., & Ellis, T. J. (2011). Guide for Novice Researchers on Experimental and Quasi-Experimental Studies in Information Systems Research. *Interdisciplinary Journal of Information, Knowledge, and Management*, 6. Dostupné z <http://www.ijikm.org/Volume6/IJIKMv6p151-161Levy553.pdf>
- Sanderson, L. (2010). Informed Consent in Educational Settings and the Novice Researcher. *Kairaranga*, 11(1), 50-55.
- Slavík, M. (2012). *Vysokoškolská pedagogika*. Praha: Grada.
- Wiegerová, A., Szimethová, M., Gavora, P., Kalenda, J., Navrátilová, H., & Kočicová, S. (2013). *Začínající výzkumník: (od magistra k postdoktorandovi)*.

POZNÁVACÍ PROCESY DĚTÍ BĚHEM MUZEJNÍ EDUKACE A ZPŮSOBY JEJICH OVLIVŇOVÁNÍ

Kateřina Tomešková

Výzkum náleží do oblasti muzejní pedagogiky, jež zkoumá specifický způsob poznávání skrze sbírkové předměty paměťových institucí. Činit kroky k otvírání českých muzeí veřejnosti a pozitivnímu využívání potenciálu muzeí při vzdělávání a výchově mladé generace znamená hluboce se zamýšlet nad způsoby uchopení jejich významů, snažit se porozumět edukačním procesům a zvyšovat jejich kvalitu. Klíčovým výzkumným cílem je studium didaktického obsahu edukace realizovaného v Muzeu Komenského v Přerově.

V jádru studie leží snaha o rozvoj edukačních procesů, včetně cizelování odborného jazyka muzejní pedagogiky. Odhalování oborů lidské kultury, které se didakticky transformují do edukace v souvislosti s posuzováním kvality způsobů zprostředkovávání vzdělávacího obsahu vzešlého ze sbírek, směřuje k uvažování „nad charakterem profesních kvalit učitelů“. Reflektivní koncept, s nímž operoval již Schön (2003), koresponduje s výzvou Šobáňové „o potřebě empirických šetření v muzejní pedagogice“ (2012).

Jde o akční výzkum v kvalitativním designu, podložený metodikou 3A v pojetí Korthagena (2011). V jádru badatelského postupu leží konceptová analýza. Hlubkový rozbor vzdělávacího procesu vyústil do vzniku

konceptových diagramů, jež podaly detailní výpověď o strukturaci obsahu v muzejní edukaci. Při výzkumu jsme se přidrželi koncepce „rozvíjejícího hospitací“ (Janík, Slavík, Najvar, 2011), jež se staly oporou systematického pozorování. Využití výzkumných metod poskytlo data pro případovou studii.

Výstupy tříletého empirického výzkumného šetření podaly výpověď o pozitivním vlivu vzdělávacího potenciálu muzejních obsahů na poznávání žáků na příkladech podnětných situací. Předvedený průnik teorie do postupů reflektivního praktika může inspirovat pedagogy napříč obory k úpravám vlastního profesního jednání a otevřít diskusi o rozvoji nové kultury vyučování a učení v muzeích s oporou v konstruktivistických přístupech. Didaktické kazuistiky ukazují reálné způsoby naplňování cílů škol i muzeí.

Bibliografie

- Janík, T., Slavík, J., & Najvar, P. (2011). *Kurikulární reforma na gymnáziích: Od virtuálních hospitací k videostudiím*. Praha: NÚV, divize VÚP.
- Janík, T., et al. (2013). *Kvalita (ve) vzdělávání: obsahově zaměřený přístup ke zkoumání a zlepšování výuky*. Brno: Masarykova univerzita.
- Slavík, J., & Janík, T. (2012). Kvalita výuky: obsahově zaměřený přístup ke studiu procesů vyučování a učení. *Pedagogika*, 62(3), 262-286.
- Šobáňová, P. (2012). *Edukační potenciál muzea*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

NOVÝ KLAVÍRNÍ RECITÁL DÍTĚTE MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU V POSTOJÍCH RODINY: POKRAČUJÍCÍ AKČNÍ VÝZKUM NA ZUŠ

Zdeněk Vašíček

Cílem výzkumu bylo ověřit nový klavírní recitál žáka jako inovaci. (Novým recitálem se rozuměl žákův zcela nový recitálový program čili souhrn pro žáka zcela nových, jím na předcházejícím recitálu dosud nehraných hudebních skladeb.) Ve výzkumu jsem pokračoval na ZUŠ Tišnov. Robin, můj devítiletý žák, který měl svůj první klavírní recitál jako sedmiletý, byl hlavním subjektem akčního výzkumu. Výzkum trval jeden školní rok.

Pedagogická teorie (a potažmo RVP ZUV) požaduje nejen inovaci ve výuce, ale též ověření její vhodnosti pro žáka. Realizace klavírního recitálu je spojena s řadou problémů, které souvisejí s praktickou hudební přípravou, ale

i s přípravou psychologickou a fyzickou, přičemž se tak děje v rámci rodiny. Jasně vyjádřené postoje rodičů (otce a matky) spolu s dítětem k novému klavírnímu recitálu jako inovaci měly přispět k větší spolehlivosti ověření její vhodnosti pro dítě jako žáka.

Hlavní výzkumná otázka zněla: „Je pro dítě mladšího školního věku vhodný nový klavírní recitál?“ Otázka byla operacionalizována do čtyř položek: 1. pozice hry na klavír v zájmové činnosti dítěte, 2. pomoc rodičů dítěti ve hře na klavír mimo školu, 3. náročnost přípravy klavírního recitálu pro dítě a 4. dopad uskutečněného klavírního recitálu na dítě. V souvislosti s rodinou bylo využito pozorování (samozřejmě hlavně dítěte) během klavírní výuky a interview.

Položky hlavní výzkumné otázky byly zodpovězeny takto: 1. pozice hry na klavír v zájmové činnosti dítěte byla výrazná; 2. pomoc rodičů dítěti ve hře na klavír mimo školu byla účinná; 3. náročnost přípravy klavírního recitálu pro dítě byla únosná; 4. dopad uskutečněného klavírního recitálu na dítě byl příznivý. Hlavní otázka byla tudíž zodpovězena celkově kladně (ba ideálně). Zbývá ověřit možnost dalšího (nového) klavírního recitálu u Robina i jiných dětí různého věku.

Bibliografie

Čáp, J., & Mareš, J. (2007). *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál.

SPECIFIKA PRÁCE S DĚTMI CIZINCŮ V PROSTŘEDÍ ŠKOLY

Markéta Zachová

Hlavním cílem výzkumu je analýza připravenosti učitele na práci s cílovou skupinou žáků cizinců (tj. žáků s odlišným mateřským jazykem). Základní výzkumné otázky jsou následující: jaké mohou být problémy, rizika žáků cizinců v prostředí majoritní školy, jak by měl k těmto dětem přistupovat učitel (jaké metody, strategie může využívat), jakým způsobem jsou budoucí absolventi učitelských oborů připravováni, vybaveni na práci s žáky cizinci (obsah připravenosti: kompetence). Vycházíme z aktuální situace na českých školách – zvyšující se počet žáků cizinců – doložené aktuální zprávou Českého statistického úřadu a analýzou MŠMT a z požadavku na inkluzivní charakter

vzdělávání znevýhodněných žáků. Je proto žádoucí věnovat v oblasti učitelské přípravy zvýšenou pozornost práci s touto cílovou skupinou.

Základním teoretickým východiskem je vymezení fenoménu sociokulturního handicapu (znevýhodnění žáků cizinců v prostředí školy) s ohledem na multikulturní charakter současné společnosti. Vycházíme především ze speciálně pedagogického pojetí Hájkové, Strnadové a Vágnerové – viz bibliografie a aktuálních zahraničních zdrojů. Presentovány budou hlavní okruhy problémů, které mohou vyplývat ze sociokulturní odlišnosti a způsobovat jistá znevýhodnění v integračním procesu. Zdrojem těchto poznatků a závěrů jsou aktuální výzkumné studie a šetření z oblasti etnopedagogiky.

Uvedená metodologie vychází z rozpracované disertační práce autorky. Využita budou dotazníková šetření a rozhovory s pedagogy – okruhy otázek se zaměřují na obsah připravenosti na práci s cílovou skupinou žáků cizinců, případové studie vybraných žáků cizinců, jež dokreslují jejich konkrétní zkušenosti v integračním procesu. Analýza a následná evaluace studijních programů učitelských oborů z hlediska připravenosti na práci s cílovou skupinou žáků cizinců (analýza vychází z evaluace na Pedagogické fakultě ZČU v Plzni).

Výsledky šetření přispějí k deskripci interkulturní reality v českých školách (zkušenosti českých učitelů s výukou žáků cizinců) a pomohou k evaluaci a případné modifikaci studijních programů učitelských oborů z hlediska připravenosti na práci s cílovou skupinou žáků cizinců.

Bibliografie

Charlot, B. (2004). *Penser l'échec comme événement, penser l'immigration comme histoire*. Paris: P.U.F.

Hájková, V., & Strnadová, I. (2010). *Inkluzivní charakter vzdělávání*. Praha: Grada.

META, sdružení pro příležitosti mladých migrantů. (2011). *Žáci s odlišným mateřským jazykem v českých školách*. Praha: META.

Morgensternová, M., et al. (2007). *Interkulturní psychologie, rozvoj interkulturní senzitivity*. Praha: Karolinum.

OSOBNOSTNÍ POJETÍ ŽÁKA VE VÝUCE ELEMENTÁRNÍ GEOMETRIE

Renáta Zemanová, Petra Vaňková

Cílem našeho výzkumu je ověřit aktuální podmínky pro rozvoj všech fází poznávacího procesu žáka v geometrii prvního stupně ZŠ, zejména fáze tvorby izolovaných modelů a jejich zobecnění do modelu generického. Zajímá nás nabídka vhodných úloh v učebních materiálech, teoretické znalosti učitele a jeho praktické dovednosti úlohy používat. Práce je součástí výzkumu Katedry matematiky PdF OU, který vedeme spolu s výzkumným týmem prof. Hejného od roku 2012, a výstupem Studentské grantové soutěže 2014.

Vycházíme z prací H. Freudenthala (1973) a E. Fishbeina (1999), které apelují na nahrazení tradičního reprodukčního charakteru výuky výukou tvořivou. Aktuálně se tímto problémem zabývá prof. Helus (osobnostní zřetel ve výuce), do matematiky teorii rozpracovává prof. Hejný jako teorii vyučování orientovaného na budování schémat (Hejný, 2012). Jeho práce se opírají o teorii schématu (Gerrig, 1991), prostředí (Wittmann, 1984) a hluboké matematické myšlenky (Semaeni, 2002).

Spolu s tímto článkem je připravován článek „Osobnostní pojetí žáka ve výuce elementární aritmetiky“ (Vaňková, Zemanová), autoři spolupracují. Nejprve je provedena analýza dostupných učebních materiálů pro geometrii 1. st. ZŠ z hlediska jejich použití k tvorbě generických modelů. Poté šetření – dotazníky a rozhovory s učiteli 1. st. ZŠ s cílem zjištění úrovně jejich znalostí a dovedností, resp. zkušeností vést žáky k tvorbě geometrických generických modelů.

Vzhledem k probíhajícímu výzkumu budeme jeho finální výsledky a závěry prezentovat později, rozhovory s učiteli budou ukončeny do konce května 2014. Tyto jsou zaznamenávány prostřednictvím diktafonu, příp. videokamery. Výsledky budou shrnuty a zpracovány tabelárně, graficky a pro prezentaci bude použita ilustrace v záznamu (hlasovém nebo video). Výsledky a závěry tohoto šetření budou použity pro další výzkum Katedry matematiky PdF OU.

Bibliografie

- Fishbein, E. (1999). Intuitions and schema in mathematical reasoning. In D. Tirosh (Ed.), *Forms of mathematical knowledge: Learning and teaching with understanding*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Freudenthal, H. (1973). *Mathematics as an educational task*. Dordrecht: Kluwer.
- Gerrig, R. J. (1991). *Text comprehension*.

- Hejný, M. (2012). Exploring the cognitive dimension of teaching mathematics through scheme-oriented approach to education. *Orbis Scholae*, 6(2), 41-55.
- Wittmann, E. Ch. (1984). Teaching Units as the Integrating Core of Mathematics Education. *Educational Studies in Mathematics*, 15, 25-36.

Abecední seznam autorů anotací

- Balátová, Kristýna, PhDr. Mgr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Institut výzkumu školy a zdraví; Sekce 6
- Bláha, Jan D., PhDr. RNDr., Ph.D., Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Přírodovědecká fakulta, Katedra geografie; Sekce 8
- Boušková, Monika, Mgr., Univerzita Karlova Praha, Pedagogická fakulta, Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, e-mail: monisek.bouskova@seznam.cz; Sekce 7
- Brestovanský, Martin, Mgr., Ph.D., Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, e-mail: martin.brestovansky@truni.sk; Sekce 6
- Brücknerová, Karla, Mgr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd, e-mail: brucknerova@phil.muni.cz; Sekce 4
- Buiová, Andrea, Bc., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií, e-mail: andrea.buiova01@upol.cz; Sekce 6
- Cásková, Kateřina, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky; Sekce 1
- Častková, Pavlína, Mgr., Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra technické a informační výchovy, e-mail: pavlina.castkova@upol.cz; Sekce 6
- Čech, Tomáš, doc. PhDr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra sociální pedagogiky, e-mail: cech@ped.muni.cz; Sekce 3
- Čejková, Ingrid, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd, e-mail: 342061@mail.muni.cz; Sekce 3
- Černá, Monika, PaedDr., Ph.D., Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, Katedra anglistiky a amerikanistiky, e-mail: monika.cerna@upce.cz; Sekce 3, Sekce 8
- Černotová, Marta, doc. PhDr., CSc., Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta humanitních a přírodních věd, Katedra pedagogiky, e-mail: marta.cernotova@unipo.sk; Sekce 8
- Červenková, Iva, Mgr., Ph.D., Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky a andragogiky, e-mail: iva.cervenkova@osu.cz; Sekce 3
- Češková, Tereza, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Institut výzkumu školního vzdělávání, e-mail: tereza.ceskova@gmail.com; Sekce 6

- Danielová, Lenka, Ing., Ph.D., Mendelova univerzita v Brně, Institut celoživotního vzdělávání, e-mail: lenka.danielova@mendelu.cz; Sekce 8
- Dopita, Miroslav, doc. Mgr., Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie, e-mail: miroslav.dopita@upol.cz; Plenární jednání
- Dupkalová, Mária, Mgr., Ph.D., Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta humanitních a přírodních věd, Katedra pedagogiky, e-mail: maria.dupkalova@gmail.com; Sekce 8
- Dvořák, Dominik, RNDr., Ph.D., Univerzita Karlova Praha, Pedagogická fakulta, Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, e-mail: dominik.dvorak@pedf.cuni.cz; Sekce 5, Sekce 7
- Dvořáková Kaněčková, Eva, Mgr., Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií, e-mail: eva.kaneckova@upol.cz; Sekce 1
- Dvořáková, Radka, Mgr., Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra učitelství a didaktiky biologie / Pedagogická fakulta, Katedra biologie a environmentálních studií; Sekce 8
- Fančovičová, Jana, PaedDr., Ph.D., Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, Katedra biologie; Sekce 6
- Gawlicz, Katarzyna, dr., University of Lower Silesia, Wrocław, Faculty of Education, e-mail: kgawlicz@wp.pl; Sekce 7
- Grecmanová, Helena, prof. PhDr., Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií, e-mail: helena.grecmanova@upol.cz; Sekce 8
- Greger, David, PhDr., Ph.D., Univerzita Karlova Praha, Pedagogická fakulta, Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, e-mail: david.greger@pedf.cuni.cz; Sekce 2 (symposium)
- Hanák, Josef, Mgr. Bc., ZŠ a MŠ Ratiškovice, e-mail: Joe.Hanak@tiscali.cz; Sekce 3
- Hánková, Dana, PaedDr., Akcent College, Praha, e-mail: dana.hankova@akcent.cz; Sekce 4
- Hanušová, Světlana, doc. Mgr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, e-mail: hanusova@ped.muni.cz; Sekce 4
- Hátle, Jan, Mgr., Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje; Sekce 8
- Hlaváčová Pavlína, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta; Sekce 3
- Hloušková, Lenka, Mgr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd, e-mail: hlouskov@phil.muni.cz; Sekce 7

Horáčková, Marie, Ing., Mendelova univerzita v Brně, Institut celoživotního vzdělávání / Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra primární pedagogiky, e-mail: marie.horackova@mendelu.cz; Sekce 8

Hošpesová, Alena, doc. PhDr., Ph.D., Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky a psychologie; Sekce 8

Hrabák, Jan, Bc., Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky; Sekce 1

Hrachovcová, Lucie, Mgr., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií, e-mail: hrachovcova.l@seznam.cz; Sekce 7

Hublová, Gabriela, Mgr., Masarykova univerzita v Brně; Pedagogická fakulta, Institut výzkumu školního vzdělávání, e-mail: hublova@ped.muni.cz; Sekce 6

Chudý, Štefan, doc. Mgr., Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií, e-mail: stefan.chudy@upol.cz; Sekce 8

Chvál, Martin, PhDr., Ph.D., Univerzita Karlova Praha, Pedagogická fakulta, Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, e-mail: martin.chval@pedf.cuni.cz; Sekce 2 (symposium)

Jáč, Martin, RNDr., Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra biologie, e-mail: martin.jac@upol.cz; Sekce 8

Janderková, Dita, Mgr., Ph.D., Mendelova univerzita v Brně, Institut celoživotního vzdělávání; Sekce 8

Janík, Miroslav, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Institut výzkumu školního vzdělávání; Sekce 4, Sekce 6

Janík, Tomáš, doc. PhDr., Ph.D., M.Ed., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Institut výzkumu školního vzdělávání, e-mail: tjanik@ped.muni.cz; Sekce 1, Sekce 4, Sekce 6

Janíková, Věra, prof. PhDr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, e-mail: janikova@ped.muni.cz; Sekce 4

Janštová, Vanda, RNDr., Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra učitelství a didaktiky biologie / Pedagogická fakulta, Katedra biologie a environmentálních studií, e-mail: vanda.vilim@gmail.com; Sekce 8

Kamanová, Lenka, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd, e-mail: lenkamanova@phil.muni.cz; Sekce 6

Kašparová, Vendula, Mgr., Česká školní inspekce v Praze, e-mail: vendula.kasparova@csicr.cz; Sekce 7

Klapko, Dušan, Mgr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra sociální pedagogiky; e-mail: klapko@ped.muni.cz; Sekce 2

Klement, Milan, doc. PhDr., Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra technické a informační výchovy; e-mail: milan.klement@upol.cz; Sekce 3

Knecht, Petr, Mgr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Institut výzkumu školního vzdělávání, e-mail: knecht@ped.muni.cz; Sekce 6

Knotová, Dana, doc. PhDr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd; e-mail: knotova@phil.muni.cz; Sekce 1

Kocová, Tereza, Mgr., Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje / Centrum výzkumu a rozvoje geografického a environmentálního vzdělávání, e-mail: terezakocova@gmail.com; Sekce 8

Kočicová Soňa, Bc., Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Ústav pedagogických věd; Sekce 8

Kopecká, Jitka, Mgr., Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra biologie, e-mail: jitka.kopecka@upol.cz; Sekce 8

Kostková, Klára, Mgr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Institut výzkumu školního vzdělávání / Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta; Sekce 4

Kostrub, Dušan, doc. PaedDr., Ph.D., Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogických věd a štúdií / Katedra predprimárnej a primárnej pedagogiky, e-mail: kostrub@fedu.uniba.sk; Sekce 1

Kosturková, Martina, PhDr. PaedDr., Ph.D., Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta humanitných a prírodných vied, Katedra pedagogiky, e-mail: martina.kosturkova@unipo.sk; Sekce 8

Kotlebová, Sandra, PhDr., Trnavská univerzita v Trnave, e-mail: san.kotlebova@gmail.com; Sekce 4

Koucký, Miroslav, doc. RNDr., CSc., Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická, Katedra aplikované matematiky; Sekce 7

Kovalová, Petra, Bc., Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Ústav školní pedagogiky; Sekce 8

Kryuchkova, Ksenia, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd, e-mail: kryuchkovaksenia@gmail.com; Sekce 2

Kubiátko, Milan, PaedDr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Institut výzkumu školy a zdraví, e-mail: mkubiátko@gmail.com; Sekce 6

Kubrická, Jana, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky, e-mail: kubricka@fnp.muni.cz; Sekce 5

Kučera, Zdeněk, RNDr., Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Přírodovědecká fakulta, Katedra geografie; Sekce 8

Kučerová, Lucie, Mgr., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií, e-mail: kucerova.lucie-pv@seznam.cz; Sekce 8

Kučerová, Silvie Rita, RNDr., Ph.D., Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Přírodovědecká fakulta, Katedra geografie, e-mail: silvie.kucerova@ujep.cz; Sekce 8

Laufková, Veronika, PhDr., Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, e-mail: veronika.laufkova@pedf.cuni.cz; Sekce 5, Sekce 6

Lazarová, Bohumíra, doc. PhDr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd, e-mail: lazarova@phil.muni.cz; Sekce 7

Lažová, Jolana, Mgr., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra výtvarné výchovy, e-mail: jolana.lazova@gmail.com; Sekce 7

Lemešová, Miroslava, Mgr., Ph.D., Univerzita Komenského v Bratislavě, Pedagogická fakulta, Katedra psychologie a patopsychologie, e-mail: lemesova@fedu.uniba.sk; Sekce 4

Lišovská, Pavlína, Mgr., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, e-mail: pavluse.l@seznam.cz; Sekce 5

Lojdová, Kateřina, Mgr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky, e-mail: lojdova@ped.muni.cz; Sekce 6

Lokajíčková, Veronika, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Institut výzkumu školního vzdělávání; Sekce 6

Loudová Stralczyňská, Barbora, Mgr., Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, e-mail: barbora.loudova@pedf.cuni.cz; Sekce 5

Lukas, Josef, PhDr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra psychologie; Sekce 6

Majerčíková, Jana, doc. PaedDr., Ph.D., Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, e-mail: majercikova@fhs.utb.cz; Sekce 2

Marada, Miroslav, RNDr., Ph.D., Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje / Centrum výzkumu a rozvoje geografického a environmentálního vzdělávání; Sekce 8

Mareš, Jan, Mgr. et Mgr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra psychologie, e-mail: mares@ped.muni.cz; Sekce 4

Mareš, Jiří, prof. PhDr., CSc., Univerzita Karlova v Hradci Králové, Lékařská fakulta, Ústav sociálního lékařství, e-mail: mares@lfhk.cuni.cz; Plenární jednání

Marešová, Magdalena, Mgr., Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická, e-mail: magdalena.maresova@tul.cz; Sekce 2

Márová, Ivana, Mgr. et Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra speciální pedagogiky, e-mail: 251636@mail.muni.cz; Sekce 6

Michek, Stanislav, Ing., Ph.D., Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, Katedra sociální pedagogiky, e-mail: stanislav.michek@uhk.cz; Sekce 8

Mikulková, Milena, Mgr., Socioklima, s.r.o., Praha, e-mail: info@socioklima.eu; Sekce 8

Minaříková, Eva, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Institut výzkumu školního vzdělávání, e-mail: minarikova@ped.muni.cz; Sekce 4

Mourek, Jan, RNDr., Ph.D., Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra učitelství a didaktiky biologie, e-mail: jan.mourek@natur.cuni.cz; Sekce 8

Nábělková, Jitka, Mgr., Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií, e-mail: jitka.nabelkova@upol.cz; Sekce 3

Najmonová, Marie, Mgr., Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky a psychologie, e-mail: mnajmonova@pf.jcu.cz; Sekce 8

Najvar, Petr, Mgr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Institut výzkumu školního vzdělávání, e-mail: najvar@ped.muni.cz; Sekce 1

Nehyba, Jan, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky, e-mail: jan.nehyba@gmail.com; Sekce 1, Sekce 6

Neumeister, Pavel, Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií, e-mail: pavel.neumeister@upol.cz; Sekce 8

Novotná, Kateřina, Mgr., Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, e-mail: katerina.novotna@pedf.cuni.cz; Sekce 6

Novotná, Kateřina, Mgr., Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, e-mail: katerina.novotna@natur.cuni.cz; Sekce 8

Novotný, Petr, doc. Mgr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd, e-mail: novotny@phil.muni.cz; Sekce 4

Nowak-Dziemianowicz, Mirosława, dr hab., prof. DSW, University of Lower Silesia, Wrocław, Faculty of Education, e-mail: mirosława.nowak-dziemianowicz@dsw.edu.pl; Sekce 4

Öbrink Hobzová, Milena, Mgr., Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra křesťanské výchovy, e-mail: milena.obrink@upol.cz; Sekce 4

Opletalová, Alena, Ing., Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií, e-mail: alena.opletalova@upol.cz; Sekce 6

Oplocká, Veronika, Mgr. et Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd, e-mail: oplocka@mail.muni.cz; Sekce 6

Pešková, Karolína, Mgr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Institut výzkumu školního vzdělávání, e-mail: peskova@ped.muni.cz; Sekce 6

Pevná, Kateřina, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd; Sekce 6

Picková, Helena, Mgr., Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická, Katedra pedagogiky a psychologie / Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, e-mail: pickova@tul.cz; Sekce 3

Pišová, Michaela, doc. PhDr., M.A., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Institut výzkumu školního vzdělávání, e-mail: pisova@ped.muni.cz; Sekce 4

Plischke, Jitka, PhDr., Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií, e-mail: jitka.plischke@upol.cz; Sekce 3, Sekce 7

Pol, Milan, prof. PhDr., CSc., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd, e-mail: pol@phil.muni.cz; Sekce 7

Poláchová Vašátková, Jana, doc. Mgr., Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií, e-mail: vastatko@seznam.cz; Sekce 7

Poárová, Edita, PhDr., Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, e-mail: edita@objective-xyz.net; Sekce 8

Prášilová, Michaela, doc. PhDr., Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií, e-mail: michaela.prasilova@upol.cz; Sekce 7

Pravdová, Blanka, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky, e-mail: pravdova@ped.muni.cz; Sekce 1

Procházka, Miroslav, Mgr., Ph.D., Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky a psychologie; Sekce 4

Průcha, Jan, prof. PhDr., DrSc., e-mail: janprucha@volny.cz; Sekce 1

Rabušicová, Milada, prof. PhDr., Dr., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd, e-mail: milada@phil.muni.cz; Sekce 6

Reimannová, Irena, Mgr., Ph.D., Univerzita Pardubice, Filozofická fakulta, Katedra anglistiky a amerikanistiky, e-mail: irena.reimannova@upce.cz; Sekce 8

Remsová, Lenka, MgA., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra sociální pedagogiky; Sekce 2

Richterová, Bohdana, Mgr., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií, e-mail: bohdana.richterova@seznam.cz; Sekce 8

Rokos, Lukáš, Mgr., Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra biologie, e-mail: lrokos@pf.jcu.cz; Sekce 6

Rozkovicová, Andrea, Mgr., Ph.D., Technická univerzita v Liberci, Katedra pedagogiky a psychologie, e-mail: andrea.rozkovcova@tul.cz; Sekce 4

Rožníčková, Iveta, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd, e-mail: ivetta.roznickova@seznam.cz; Sekce 6

Rudnicki, Pawel, dr., University of Lower Silesia, Wrocław, Faculty of Education, e-mail: pawel.rudnicki@dsw.edu.pl; Sekce 7

Řeřichová, Vlasta, doc. PhDr., CSc., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka a literatury, e-mail: vlasta.rerichova@upol.cz; Sekce 5

Sailerová, Barbora, Bc., Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra učitelství a didaktiky biologie, e-mail: sailerova@seznam.cz; Sekce 8

Sedláček, Martin, Mgr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd, e-mail: msedlace@phil.muni.cz; Sekce 6

Sedláková, Alena, Mgr., Ph.D., Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Katedra hudobnej a výtvarnej výchovy, e-mail: alena.sedlakova@pf.unipo.sk; Sekce 6

Sikorová, Zuzana, PhDr., Ph.D., Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky a andragogiky; Sekce 3

Simonová, Jaroslava, Mgr., Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, e-mail: jaroslava.simonova@pedf.cuni.cz; Sekce 2 (nymphozium)

Sklenářová, Nikola, Mgr., Ph.D., Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky a andragogiky, e-mail: nikola.sklenarova@osu.cz; Sekce 4

Skopalová, Jitka, doc. PhDr., Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií, e-mail: jitka.skopalova@upol.cz; Sekce 8

Sladová, Jana, Mgr., Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka a literatury, e-mail: jana.sladova@upol.cz; Sekce 6

Slavík, Jan, doc. PaedDr., CSc., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Institut výzkumu školního vzdělávání; Sekce 1, Sekce 6

Slepíčková, Lenka, Mgr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Institut výzkumu inkluzivního vzdělávání, e-mail: slepicko@fss.muni.cz; Sekce 6

Sokolová, Lenka, Mgr., Ph.D., Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta, e-mail: sokolova@fedu.uniba.sk; Sekce 4

Součková, Monika, Mgr., České vysoké učení technické v Praze, Fakulta informačních technologií, Katedra softwarového inženýrství, e-mail: monika.souckova@fit.cvut.cz; Sekce 7

Soukupová, Pavla, Mgr., Západočeská univerzita v Plzni, Pedagogická fakulta, e-mail: supavla@kpg.zcu.cz; Sekce 8

Spurná, Michaela, Mgr. et Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, e-mail: spurna@ped.muni.cz; Sekce 2

Starnawski, Marcin, Mgr., University of Lower Silesia, Wrocław, Faculty of Education, e-mail: marcin.starnawski@dsw.edu.pl; Sekce 7

Starý, Karel, PhDr., Ph.D., Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, e-mail: karel.stary@pedf.cuni.cz; Sekce 5, Sekce 7

Staudková, Hana, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd, e-mail: hanna@mail.muni.cz; Sekce 6

Stolinská, Dominika, Mgr., Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra primární a preprimární pedagogiky, e-mail: dominika.stolinska@gmail.com; Sekce 6

Straková, Jana, RNDr., Ph.D., Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, e-mail: jana.strakova@pedf.cuni.cz; Sekce 2 (symposium)

Strouhal, Martin, PhDr., Ph.D., Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Katedra pedagogiky, e-mail: stromaff@ff.cuni.cz; Plenární jednání

Stuchlíková, Iva, prof. PaedDr., CSc., Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky a psychologie, e-mail: stuchl@pf.jcu.cz; Sekce 4, Sekce 8

Suda, Stanislav, doc. MgA., Ph.D., Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky a psychologie, e-mail: stanislav.suda@seznam.cz; Sekce 4

Sucháček, Petr, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd, e-mail: suchacek@phil.muni.cz; Sekce 7

Svobodová, Zuzana, Mgr., Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, e-mail: zuzana.svobodova@pedf.cuni.cz; Sekce 2 (symposium)

Svojanovský, Petr, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky; Sekce 1

Syslová, Zora, PhDr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra primární pedagogiky, e-mail: syslova@ped.muni.cz; Sekce 2

Szimethová, Monika, Mgr., Ph.D., Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Ústav školní pedagogiky, e-mail: szimethova@fhs.utb.cz; Sekce 8

Šalamounová, Zuzana, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd; Sekce 6

Šedřová, Klára, doc. Mgr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd, e-mail: ksedova@phil.muni.cz; Sekce 6

Šimáně, Michal, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd, e-mail: simane@phil.muni.cz; Sekce 1

Šobánková, Petra, Mgr., Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra výtvarné výchovy, e-mail: petra.sobanova@upol.cz; Sekce 7

Šťastný, Martin, Mgr. et Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd, e-mail: 261951@mail.muni.cz; Sekce 3

Švaříček, Roman, Mgr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd, e-mail: svaricek@phil.muni.cz; Sekce 6

Švec, Vlastimil, prof. PhDr., CSc., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky, e-mail: svec@ped.muni.cz; Sekce 1

Švejdlíková, Kateřina, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, e-mail: katerina.svejdlikova@gmail.com; Sekce 6

Švrčková Nedeřová, Markéta, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra primární pedagogiky, e-mail: macaratek@email.cz; Sekce 6

Tomešková, Kateřina, Mgr., Muzeum Komenského v Přerově / Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra výtvarné výchovy, e-mail: katka.tomeskova@seznam.cz; Sekce 8

Trnková, Kateřina, Mgr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd, e-mail: trnkova@phil.muni.cz; Sekce 7

Tůma, František, Mgr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Institut výzkumu školního vzdělávání, e-mail: tuma@ped.muni.cz; Sekce 1

Uhlířová, Jana, doc. PhDr., CSc., Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta; Sekce 5

Urbánek, Petr, doc. PaedDr., Dr., Technická univerzita v Liberci, Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická, Katedra pedagogiky a psychologie, e-mail: petr.urbanek@tul.cz; Sekce 5, Sekce 7

Vala, Jaroslav, Mgr., Ph.D., Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Katedra českého jazyka a literatury, e-mail: jaroslav.vala@upol.cz; Sekce 6

Vaňková, Petra; Sekce 8

Váňová, Petra; Sekce 6

Vašíček, Zdeněk, MgA. et MgA., Ph.D. et Ph.D., Základní umělecká škola Tišnov, e-mail: zus@zustisnov.cz, vasicek.zdenek@c-box.cz; Sekce 8

Velechovská, Michaela, Mgr., Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra primární pedagogiky, e-mail: velechovska.m@seznam.cz; Sekce 4

Vítečková, Míluše, PhDr., Ph.D., Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, e-mail: mviteckova@pf.jcu.cz; Sekce 4

Vlčková, Jana, Mgr., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky, e-mail: 252511@mail.muni.cz; Sekce 6

Vlčková, Kateřina, doc. Mgr. et Mgr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Institut výzkumu školního vzdělávání, e-mail: vlckova@ped.muni.cz; Sekce 4, Sekce 6

Vonková, Hana, PhDr. RNDr., Ph.D. et Ph.D., Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání / Katedra pedagogiky, e-mail: h.vonkova@gmail.com; Sekce 1

Walterová, Eliška, prof. PhDr., CSc., Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, e-mail: eliska.walterova@pedf.cuni.cz; Sekce 1

Whitcroft, Ladislava, Mgr., Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra primární pedagogiky, e-mail: ladka.fiserova@email.cz; Sekce 6

Zachová, Markéta, Mgr., Západočeská univerzita v Plzni, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky, e-mail: zachova@kpg.zcu.cz; Sekce 8

Zemanová, Renáta, RNDr., Ph.D., Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, Katedra matematiky s didaktikou, e-mail: renata.zemanova@osu.cz; Sekce 6, Sekce 8

Zitková, Helena, Mgr., Ph.D., Univerzita Pardubice, Filozofická fakulta, Katedra anglistiky a amerikanistiky, e-mail: helena.zitkova@upce.cz; Sekce 8

Zounek, Jiří, doc. Mgr., Ph.D., Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd, e-mail: zounek@phil.muni.cz; Sekce 1

Žák, Vojtěch, RNDr. Mgr., Ph.D., Univerzita Karlova v Praze, Matematicko-fyzikální fakulta, Katedra didaktiky fyziky, e-mail: vojtech.zak@mff.cuni.cz; Sekce 4

Žlábková, Iva, PhDr., Ph.D., Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky a psychologie; Sekce 4, Sekce 6, Sekce 8

PEDAGOGICKÝ VÝZKUM: SPOJNICE MEZI TEORIÍ A PRAXÍ
Sborník anotací z XXII. konference České asociace pedagogického výzkumu

Editori:

doc. Mgr. Jana Poláčková Vašátková, Ph.D.
Mgr. Pavla Vyhánková, Ph.D.

Návrh obálky: Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.
Tisk: TiReSa Doloplazy
184 stran

© Agentura Gevak s.r.o.
Olomouc 2014

ISBN 978-80-86768-91-5